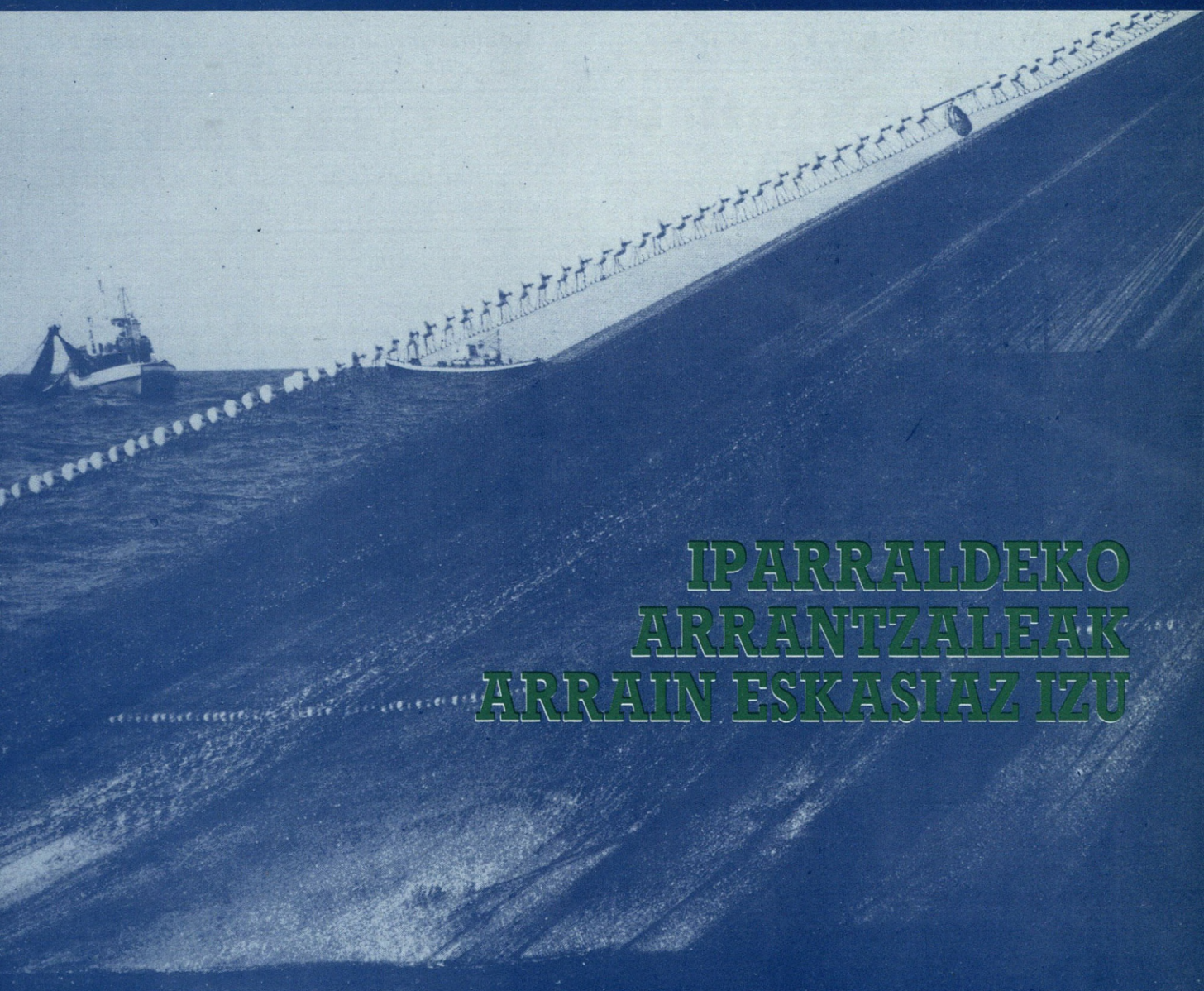

ARGIA

IPARRALDEKO ARRANTZALEAK ARRAIN ESKASIAZ IZU

Luis Peña Gantxegi:
"Euskadi Atenas
moderno bat bezala
ikusi behar da"

Jose Angel Cuerdarekin
solasean

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

DISENU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

IRIZAR

Barrio San Andrés s/n. ORMAIZTEGUI - Gruzkoa Tel. (943) 881900 - Telex 36670 IRKIA E

1.205. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Jose Angel Cuerda, Gasteizko alkatearekin elkar hizketa.

I. Zubiondo.

16.— Kronika politikoa. **I.Z.**

17.— Diruaren hotsa. **J. Tobar-Arbulu.**

NAZIOARTEKOA

18.— Zaire, gogoratu nahi ez den diktadura traketsa. **A. Biskarro.**

20.— Sobietar komunikabide sozialak, perestroikaren aintzindari. **G. Palazio.**

ERREPORTAIK

22.— Botereak hizkuntza galegoa erahiltzeko politika darama. **P. Untzueta.**

24.— Iparaldeko arrantzaleak arrain eskaziaz izu. **L. Aristi.**

35.— Rafting: ur zakarretan behera abentura batetan blai. **A. Elozegi.**

36.— Garbifie Olealdekoa abokatu sindikalista: «krisia medio, birmoldaketak emakumea bartzertzen du». **K. Maratza.**

38.— Luis Peña Gantxegi: «Euskadi Atenas moderno bat bezala ikusi behar da». **J. Mollarri.**

42.— Arangurengo proiektua, zabortege kontrolatuen eztabaida piztu da. **M. Diez.**

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— Juan Gorritiren artelan erakusketa aitzaki, solasean egurraren artisautzaz. **J. Arano.**

48.— Nafar ikastolak drekretu onartuaren aurrean larri. **I. Camino.**

50.— Mariasun Landa, ume handi bat bere buruarentzat kontu kontari. **G. Arrese.**

52.— Zine eta disko azoka internazionala Bilbon. **A. Izarzelai.**

53.— Kulturaren aste borrasea.

ARRANTZALEAK IPARRALDEAN duten egoera larri samarrari eskaintzen zaio aste honetan erreportai nagusia; sareetan arrain gutxi erortzen da nonbait, Aristi erreportero intrepidoari adierazi diotenez. Politikako elkar hizketa, berriz, Gasteizko JOSE ANGEL CUERDA alkate popularrarekin I. Zubiondok burutu duena. Erdialdeko hizketaldi luzeko leihora agertzen zaigu PEÑA GANTXEGI, Donostiako hiri kosmopolitan bizi den arkitektoa. Urbanismo eta hirien arazoetaz mintzo zaigu. Kultur orrialdeetan, GORRITI artesau nafarrari naturaren filosofia berezia dario, apailatu duen erakusketa aitzakitzat harturik. Besteak beste, SSBBKO KOMUNIKABIDEAK eta PERESTROIKA, MARIASUN LANDA haur literaturaz, Galizar hizkuntza, eta ohizko eta ezohizkoak.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteiz: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbifie Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ek. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

UZTAILA 3 UZTAILA 9

uztailaren 6an ilbehera

eguzkia: (uztailaren 3an)
irten: 06.49
sartu: 21.48

mareak: (uztailaren 3an)
gora: 07.56 eta 20.13
behera: 13.52

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Zakilixut.
Egilea: Antton Olariaga.
Argitaratzailea: Erein.

Hara nondik Olariagak askatzen duen Zakilixut egunko tira zabalaren muga estuetatik. Nabari zaio gustorago dabilela, libreago, ohizkotasunaren kateak hautsita.

Bi istorio luze dituzu ia 100 orritako liburuxka honetan eta beste zazpi kontakizun labur, estilo eta gai askotakoak. Bi istorio luze horiek, Zakilixuti dagokionez, larru kontuak dira gutxi gorabehera. Biak ala biak paralelo samarrak gainera. Esan nahi baita, bakoitzean gau bateko abenturak kontatzen direla. Abenturak eta kalenturak.

Lehenbizikoa, *Topaketak* istorio urbanoa da, eta larunbat gaueko ohizkoak azaltzen zaizkigu: tabernak jendez gauezka, diskotekak, lagunak, batzuk mozkortuta, beste zenbait adiskide bila... Zakilixut eta bere moñoña elkar galtzen eta aurkitzen ari tuko dira, gau osoan zehar.

Bigarrena, *Udagau bateko ametsa*, eta izenak berak adierazten eta egileak aitoritzen digunez, Shakespearereanean oinarritua, San Juan bezpera batez bi mutil eta bi neska —ezin esan bi bikote, hor modu askotako elkarretak gerta daitezke eta—, mendira doaz, kanpinean. Tartean iratxo antzeko batzuk agertzen zaizkigu, onttoak direla eta ez direla beste bihurrikaria bat prestatzen dietenak. Ondorioak, uda gau horretako ametsak, eguna zabaldu arte iraungo duen lilura edo eldarnioa.

Istorioak ondo daude, errepikakorregi zenbaitetan, luzetasunak eraginda agian. Orohar bariatuagoak egin zaizkigu laburrak, bai teknikaz bai mamiz. Azpimarratzea merezi duen alderdi bat, hizkuntzarekiko etengabeko jolasa —«Bugi, bugi mariñelak» jotzen duen «jamaicak bat» talde eta horrelakoak—, Olariaga hizkuntz sortzaile bihurtzen duena —eta euskaraz hain gutxi izan—.

Pentsatzen ari nintzen Zakilixutek martxa honetan Don Celesek adina urte bete duela, baina tira: egilea eta irakurleak asperten ez diren bitartean! Zakiliren jarraila eta maitaleok, zuen bihotz-bibliotekako txoko kuttunean gorde beharreko liburua.

Izenburua: Momo.
Egilea: Michael Ende.
Itzultzailea: Agustin Otxoa.
Argitaratzailea: Alfaguara-Desclée de Brouwer.
Ezagugarriak: 263 orri, 1250 pta.

Atera da euskaraz *Momo*, denbora-lapurren eta gizonei denbora itzuli zien neskaren istorio arraroa. Aspaldidanik zegoen euskal argitaletxe ba-

tzuen aldetik liburu hau argitaratzeko asmoa, baina «Alfaguara» etxe handi-indartsuak ez zuen baimenik ematen —ez berak argitaratutako beste liburuenik ere— noizbait euskaraz ere editatzen hastekotan zelako. Denbora puska bat behar izan dute, baina azkenean —lehenago «Anaia», «SM» eta beste batzuk bezala—, sartu dute muturra euskarazko haur liburgintzan, Bilboko «Desclée de Brouwer» etxearekin batera eta Jon Juaristiren zuzendaritzapean.

Espainiako argitaletxeak gure alorrean sartzeak baditu alderdi on eta txarrak baina ez gara horietan sartuko. Haurrari gainera, ez zaio gehiegi axolako nork kalera- tzen duen, liburu atseginak ematen badizkiote. Honen kalitateaz luzatu beharrik ez dago. Itzulpena ere, ez gure guztiz bikana denik esango, baina orohar bai egokia. Salneurria du gure ustez neurritz kanpokoak, «Alfaguara»-ren ohizko usadioari jarraiki, garestitasuna kalitatearen adierazgarri delakoan edo.

Izenburua: Euskara bizitzaren kenkan.
Egilea: J.A. Irigaray.
Argitaratzailea: Pamiela.
Ezagugarriak: 146 orri, 800 pta.

Badirudi piskanaka-piskanaka bizkortuz edo esnatuz doala saiakera gure artean. Azken aldian Sarrionandiarren liburua eta Irigarayren hau ditugu adibide. Joxe Angel, Irigaraitarren sagako na-

far donostiartua, saio liburu batekin etorri zaigu orain, aurretik ipuinak eta poemak kaleratu ostean.

Gaia, euskara. Azpiztitulua: Orekaren mintzoa. Edukia: aintzin solasa, gibel solasa, eta tartean sei artikulua, bi erdaraz eta lau euskaraz. Azken dozena urte honetan idatziak. Pare bat, aldizkarietan-eta kaleratuak; gainerakoak gaurdaino argitaratugabeak.

Mamia? Hauxe baita garrantzizkoena. Euskararen defentsa egiten du, eta euskararentzako lurraldetasuna eskatzen. Honek duen berebiziko eragina jakintsu batek baino gehiagok aitatu izan du azken urteotan, nahiz agintariek ez entzunarena egin. Irigarayren ezaugarri bereizgarria da euskararen aldeko jarrera, jarrera etiko-filosofiko zabalago baten baitan sartzen duela: hizkuntza bat mundu osoaren ondasuna da, eta bere galtzea mundu osoarentzako galera; era berean, hizkuntza bat maitatzeak gainerako hiztun/hizkuntza guztiak maitatzea dakar, bi-ziaren aldeko apostua da, eta bizitzaren oreka azpimarratzeko modua.

Humanismoa sasoi hone- tan modan ez badago ere, merezi du honelako argudioak entzuteak.

Izenburua: Agotak, juduak eta ijitoak.
Egilea: Alicia Stürtze.
Argitaratzailea: Txalaparta.

«Txalaparta»-ren liburu berrie- riez aritu ginen joan den as- tean, «Gaia» bildumako zien- tzia sailekoekin hasiz. Bildu-

ma horretan historiazko lanak ere izanen dira, eta hona lehena, Alicia Stürzteren eskutik.

Gai polemikoak maite ditu Aliciak: aurretik sorginak, eta oraingoan agote, judu eta ijitoak. Gure herria minoria bat dugu inguruko estatu handien atzarpean, eta handi-maundi horiek zapaldu eta oinperatu egin ohi gaituzte. Baina gu ere, geure txikian, ez gara eskuzabalago izan gure menpean egondako gutxiengoekin. Horren hiru adibide, hirurak ere diferente, hemen agertzen direnak. Hiru talde horiek, leku eta garai desberdinetan kokatu izan dira eta era desberdineko bazterketa jasan izan dute. Arrazismoak erro sakonak ditu, hemen eta nonnahi, eta herri baten beldurak ateratzen ditu argitara. Gaur egun ere ezin esan erabat bukatu denik.

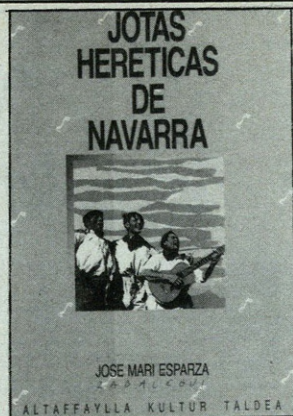
Polita da liburua, kapitulu labor anizetan zatitua, eta batez ere jakingarria. Geure buruak askatzeko, geure historia ezagutzea tresna baliagarri izanen zaigu, eta bide honetan honelako liburuak lagungarri. Orain agian Islamaren historia Euskal Herrian falta zaigu, hori ere ezkutan izan bait dugu luzarotan.

Izenburua: Jotas Heréticas de Navarra.

Egilea: Jose Mari Esparza Zabalegui.

Argitaratzailea: Altaffaylla kultur taldea.

Nahiz eta guk nahi dugun Euskal Herria osorik eta guztiz euskalduna izan, ezin du-

gu ahaztu gure herriaren zati handi bat erdaraz bizi izan eta bizi dela. Gerora, gauzak ondo badoaz, guzti hori zertan geratuko den zaila da esaten, baina erdaraz sortutako kultura hori geure ondare dugula ezin inola ere ukatu.

Honen adibide, Nafarroako jota. «Altaffaylla» kultur talde langile txalogarri horrek liburu berri hau ekarri berri digu. Jota, sarritan euskara eta Euskadiren kontrako ikur eta tradizionalismoaren ezaugarri guztien sinbolotzat eman nahi izan digute, eta hori ukatzera dator Jose Mari Esparzaren liburu bikain hau. Liburuan, han eta hemen, batez ere ahoz eta Tafalla aldean bildutako jotak ezarri dira.

Hogeitabosten bat kapitulu ditu, eta bertan haragi konutuak, Euskadiren aldekoak, euskaraz eginiko jotak, apai-zen kontrakoak eta beste asko aurkituko ditu irakurleak. Historiaren pasadizoei lotuak, asko. Jota bakoitza bizpahiru lerrotako sarreeratzotako batekin dator, eta esan behar dugu liburuaren itxura, maketazio, argazki eta mami guzti horrekin atsegina dela irakurketa.

Izenburua: Sherlock Holmesen istorioak.(1)

Egilea: Sir Arthur Conan Doyle.

Itzultzailea: J.A. Mujika.

Argitaratzailea: Elkar.

Ezagugarriak: Irakurmendi saila, 53 orri, 350 pta.

Bilduma berri bat abiarazi du «Elkar»ek. Izena: Irakurmendi. Helburua: euskara

irakurri eta menderatzeko aldatz goran lagungarri izatea. Iñaki Mendiguren, itzultzailearen anaia da sailaren koordinatzailea eta azalak J.F. Igartuarenak.

Orain urte batzuk dexente zabaldu ziren euskara errazeko liburuak baina gero, interes faltaz edo artifizialeki suertatzen zirelako, desagertu egin ziren ia-ia. Egia da ohizko irakurleari nekagarri gerta dakiokela horrenbeste errazkeria, baina zalan-tzarik ez dago euskara ikasten ari diren milaka gazte eta heldu horiek irakurgaiaren bat beharko dutela «Aizu!»z gainera. Haur literaturarekin moldatu izan dira orain artean baina edukien aldetik desegoki gertatzen ziren. Al-derdi horretatik uste dugu mesederako izango direla liburuok eta ikasleek eskertuko dituztela.

Munduko lau bazterretan ingelesa ikasten dabilen jendea dagoenez, ingelesak aspaldi ikusi bide zuten honelako liburuaren premia eta tradizio izugarria dute (Oxford University Press eta beste hainbat). Horiek liburu klasiko eta atseginak hartu eta erraztu, moldatu egiten dituzte —fusilatu agian—. Euskaraz bide errazena hautatu da: ingeleseko moldaketak itzultzea. Hiztegia eta sintaxia ondo neurtuta egin dela dirudi, baina halaz guztiz bestelako bideak ere urratu behar direlakoan gaude: euskaraz sortuak edo geurok moldatuak.

Oraingo hauek Euskaltegieta 5. urratetik edo BBB-L.H.ko 4. mailatik aurrerako ikasleentzat daude moldatua. Beheragokoentzako

irakurgaiak ere prestatuko dituztela espero dugu. Azken kontu bat: orri azpiko ohar guztiak, espainiera hutsezko itzulpenak azaldu dira; kasu honetan ere hori da errazena, baina ez dut uste egokiena denik.

Eta Sherlock Holmes ez al dugu deus esan behar? Tira, badu jarraipeneko beste liburuxko bat eta orduan izango dugu nahikoa asti eta beta.

Izenburua: Pitxirrio Zirkus.

Egilea: Juan Martin Elxepuru.

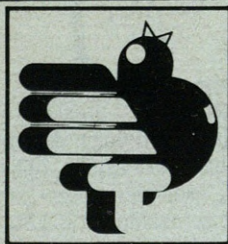
Marraskigilea: Pili Beltzuegi.

Argitaratzailea: Elkar.

Ezagugarriak: 70 orri, 400 pta.

Elxepuru bergararraren liburu berri bat, haurrentzako. Uda honetarako proposa izan daitekeen istorio polita kontatzen digu: oporrak hasi eta bi lagun aspertzen hasi dira. Asperdurari aurre egiteko zer asmatuko eta ijitotz jantzea erabakiko dute. Ijitotz jantzi eta gero Pitxirrio txakurra hartu, Karrasko zaldia ere bai, eta gurdi batean abiatuko dira, ijitoen moduan. Antz osoa lortzeko, ume pare bat ere hartuko dute, ez baita umerik gabeko ijitotz sendirik.

Kostaldecko herri batera iritsi eta ijitokeriatan hasiko dira han: oiloak lapurtu, nola-halako zirko bat eratu eta bestelakoak. Baina halako batean gizon gaizto bat azalduko zaie, herriko ume guztiak izutzen dituen: Brakaman...

ETB es diferente!

Mutur gehitxo ETBrena! Ez dizkigu ba, prentsa bulegoak publizitate gisa bidaltzen dizkigun noiz behinkako orritxoak erderaz egiten orain! Ez dute barkamenik! Itxura egiteari ere uko egin diote antza, heuren betiko erizpideetan jarraitzeko dudarik gabe.

Hau honela, euskararen normalizazioaren ihardueran ari garenok ezin dugu honelako «bitxikeriarik» ahaztutzat eman. Botza altxatu behar da, behin eta birritan, salatu jokaera hauek, gogor ekin. Ahaztu egin dute euskaraz ere (sikiera) bidaltzea! Eta ETB-leko programa bat aurkezteko orduan gainera, «Katu Kale» hain zuzen. Nik dakidala euskaraz egiten da ba, saio hori... akaso prentsa bulego-koei euskara ahaztu egin zaie (barka ezina), edo ez

dute behar bezala ikasi bizpahiru lerro betetzeko (barka ezina), edo 'despiste' alu bat besterik ez da izan (barka ezina).

Non bizi gara? Euskal Herrian, telebista pantaila baten aurrean asko eta asko. ETB pizteko aukera dugula. Ez al zen ETB euskararen defentsan irmoki aritzeko jaio? Gaur eta orain gainbegirada bat emanez gero begibistakoa da ezeztz. Gero eta baztertuago, zokoratua go gaitu euskaldunak. Norbaitek esango dit, «hi, 'txorradar' batetatik halako ondorioak ateratzea ere!». Ez da etxea teilatutik hasten, eta hau honela, hainbat eta hainbat 'txorradek' osatzen dute gure eguneroko erdal giroa, bai kalean bai ETB-n. Badakit, detaile bat besterik ez dela, detaile negargarria!

Igandez «Robin Hood, eta besteak eta bat». 1928an gangsterrak Chicagon.

“Dallas” berriro: larritzen hasteko garaia

Bai, izurrite endemikoak bezala Jo ta erre maltzurra, Pamela dizdirant hori, Su elen depreziatua, ..., alegia, Ewinngdar nazkagarriak, berriro ere ditugu etxean. Bixita berri honen erruduna? (je, je), J.R.?, hortz oreko multinazionalaren bat?, Reagan bera?. Ez, arazoak beste sorburua dauka, ETBren baitan dago. Bahe sistema zuloak ditu nonbait.

Halere, inbasio honek ez gaitu ezustetan harrapatu. Alde batetik, azken bolada honetan zabaltzen ari den errepikatze joera hori jasan ezinezko maila batera ailegatu baita, saioak eta telesailak behin eta berriro pantailaratu. Bestetik erosketa erizpideek, kalitatearen kontzeptua harraskara boteaz, arrakastakaria eta kantitate hartu dituzte xedetzat. Horrela programazio tarte librearekin betetzerakoan, besterik ez da egiten: adabakiak jarri.

Horrela, jokaera honen gailurra bezala “Dallas” telesaila agertzen zaigu, ikuslego konformista eta erraz baten atzetik, besapean 75 kapitulu dakartzkigularik. Hala-baina, ez dut uste ikuslego hori arrapaladan pantailari itsatsiko denik izan ere, mendia, hondartza eta Fameko mutilak (besteek ere erizpide berak dituzte) lehiakide gogorak dira.

Gidoi arinak, antzesle entzutetsuak

Giro ederra telebista alde batetara utzi eta herrietako jaietan zehar ibiltzeko. Kontrakoa egiten duenak gidoi arin eta antzesle itzelekin egingen du topo. Luze entretenigarriak ikusteko parada, agian.

Igandez «Robin Hood, eta besteak eta bat». Chicago 1928, debekuaren garaian. Big Jim, hiriko gangsterrak ahaltsuena, tiro batez garbitzen dute. Alabak bere aitaren hiltzailea hiltzen duenarentzat, 50.000 dolarretako saria eskeiniko du. Zuzendaria: Gordon Douglas. Antzesleak: Frank Sinatra, Sammy Davis Jr., Dean Martin.

Asteazkenez «Triple Cross». Jersey-n preso izandako batek, II. Munduko Gerlaren hasieran nazien aldeko espionatza lanari ekingo dio, gisa berean, ingelesan bere zerbitzuak eskeiniko dizkielarik. Zuzendaria: Terence Young. Antzesleak: Christopher Plummer, Yul Brynner eta Trevor Howard.

Larunbatez, ohizko suertatzen ari den bezala, bazkalosteant «Arizonan Ekaitza». Western arina jakiak on egin diezagun. Zuzendaria: Joseph Kane. Antzesleak: Skip Homeier eta Wallace Ford. Ilunabarrean, «Ilunduaren erdian». Paul Chamorel, lanaren bitartez aberats egin den gizona, 28 urtetako zerbitzaile italiarraz maitemindu eta amorante bihurtuko dira. Zuzendaria: Alain Turner. Antzesleak: Olimpia Carlisi, Philippe Leotard eta Juliet Ber-

zinema

Bilbon

Alexei Guerman

Aste honetan zehar, "Egungo sobietar zinema" izenburuaren azpian Bilbo-ko Arte ederretako museoak osatzen ari den zinema zikloari jarraipena emanez, gaurko zinemagintza sobietarraren adibide argi bat ikusteko parada izango dugu. Izan ere, "Zinematika" sailak Alexei Guerman zuzendariak 1975 eta 1976. urteetan burututako bi luze-metrai eskainiko dizkigu. Hilaren 5 eta 6an hain zuzen, "20 egun gerra gabe" izeneko filmea bere berezko bertsioan ikusgai izango dugu arratsaldeko 5etan. Ordu berean eta baita gaztelarazko azpitituluak dituen berezko bertsioan ere, baina hilaren 7, 8 eta 9an "Baieztapena" izenburuko luzea pantailaratuko da.

XI. Euskal Zinema eta Bideo Bilerak

Bideo eta zinema topaketa huei amaiera emanez, ostiral honetan, hilak 1 honako pantailaratze hauek izango ditugu: J. D. Txabarriren "Jardin zoologikoa", Fernando Zoritarenekin "Soldatapeko ehiztaria", Alfredo Gartziairen "Albarracín", J.A. Gartziairen "Kaledoskopio", Xabier Larrañagaren "Zeutatik Zerura", M.A. Kintanaren "Marigorriak" eta Barakaldoko zine klubaren eskutik "Telebista". Biharamunean berriz, hilak 2, hauek izango ditugu: Benito Ansolaren "Itsasontzigitza", J.A. Gartziairen "Trisch-trasch", Rob Nantese-kin "Komuna" eta F.J.ren Bizkarrak osatutako "Irudimenezko planeta bati", jarraian sari banaketa. Pantailaratze guztiak "Antzoki" zinemaren izango dira, 6etan mutil koxkorrentzako eta 8etan gazteentzako (15 gorakoak) hain zuzen.

ikastaroak

● **Gero eta gutxiago behar omen da euskaraz ikasteko.**— Dagoaneko udaran sartuta gaudelarik, hasiak dira AEK-k udara honetarako antolatu dituen ekintza desberdinak. Ekintza hauen artean, aipagarrienak antolaturiko bidaiak izan daitezke, hauen artean, besteak beste, Txekoslovakia, Hungaria, Portugalera eta pirineotara bidaiak eginen direlarik. Bidai hauen antolakuntzak ez du suposatzen urtero ospatzen diren barne ikastaroak ospatuko ez direnik, hauek maila guztietarako izanen direlarik. Ikastaro hauetan parte hartzeko, matrikula telefono hauetan egin dezakezue: Donostiako 283988, Bilboko 4241710, Iruñeko 220213, Gasteizko 288922 eta Baionako 33-59257609 telefonoetan.

UZTAILA
3
UZTAILA
9

Laugarrena

Paul Verhoeven zuzendariaren filmografiari begiradaxo bat emateko parada ezin hobea daukagu egunotan gure karteleran, «El 4º hombre» eta «Los señores del acero» eskaintzen ari bait dira.

«Delicias Turcas» eta «Robocop» egin zituen zuzendariaren obsesioak, sexoa, heriotza, erlijioa, parasikologia, «Laugarren gizona» honetan isladatzen dira seguruen ondoren, genero fantastikoak eskaintzen dizkion posibilitateak direla medio. Honela, Gerard Reve nobelagilearen nobelaren oinarritutako filma sinboloz beterik agertzen zaigu une oro, sinbolo hauek direlarik azken finean hari narratiboaren lotura kausalak.

Ametsak eta errealtatea nahastean dituen idazle alkoholiko eta homosexual bat pelukera batekin liatuko da pelukeraren nobioarekin ligatzeko asmoz.

Ez dugu argumentoaren gauza gehiago kontatuko ez bait dago alde honetatik gauza gehiago. Kontutan hartzekoa, hori baino gehiago, tartean tartean agertzen diren sinboloak eta hauen espresio eskenikoa dira. Odola, sinbolo erlijiosoak, katabuak, sexu inpotentzia...

Eskena hauen morbosidadea da Paul Verhoeven-ek gehien landu duena, suspense generoan oinarritutako moduak erabiliz. Rekreaio horretan, heriotza-sexua-fantasiaren errekreazio horretan ez dugu ordea inolako atseginik aurkitu. Ez beldurra pasa nahi duen ikuslearena, ez pornografia ikusi nahi duenarena, ez eta ere film on bat ikusi nahi duenarena.

Zerbait goraipatzekotan Jeroen Krabbe aipatuko genuke Gerard Reve (Gerard Ametsa) idazlearen papera egiten.

Martin Goikoetxea

□ «El 4º Hombre». Paul Verhoeven (zuz.). Jeroen Krabbe, Renée Soutendij. (akt.).

Iruñeko "Peñen jaialdia" dela eta, larunbat honetan, hilak 2, arratsaldeko 8etan "Oskorri" taldea entzungai izango dugu zezen plazan.

● Astelehen honetan, uztailak 4, "Oskorri" taldea kontzertuan arituko zaigu Elorrioko plazan arratsaldeko 8etan.

uztaila

8 Datorren ostiralean, san Eujenio egunez hain zuzen, Algortan, "Kortatu" taldea kolpez kolpez arituko da Neguriko plazan gaueko 11,30tan, izen bereko diskoaren aurkezten. Bidasotarrekin batera "Alproja" izeneko bertako taldeak ere zerbait jotzekotan dela iritsi zaigu zurrumurrua.

Lesakako festetako musika

San Ferminak moxkortzeko aukeraz gain musika piskot ere badakarkigu urtero urtero Lesakara. Hilaren 6an 'Minxoriak'. Biharamunean, 'Aritza'. Ostiralean, Peñen eguna delarik, 'Anker' taldeak joko du eguerditik aurrera. Ordutegi berarekin baina larunbatean, hilak 9an, 'Arkaitz' taldeak emanen du nota. Eta azkenik, besteak bezalaxe plaza zaharrean, 'Gaubela' arituko da, arratsalde eta gauez.

bertsoak

Usurbilen sei onenetarik

uztaila

1 Ostiral honetan Usurbilgo herriko pilotalekuan honako bertsolari hauek izango dira Aranburuk jarritako gaiak jorratu beharko dituztenak: Mikel Garmendia, Joxe Agirre, Mitxelena, Gorrotxategi, Jon Azpilaga eta Mañukorta. Saioaren ordua iluntzeko 10etan.

Beste sei Leaburuko plazan

uztaila

2 Igandean berriz, Sebastian Lizaso, Iñaki Murua, Peñagarikano, Jon Lopategi, Lazkao Txiki eta Mañukorta nor baino nor edo denak paretsu izango ditugu Leaburuko plazan, iluntzeko 10etan.

uztaila

3 Heldu den asteko igandez, Santo Tomas egunez alegia, hilabete honetako kultur ekintzei dagoen egitarauaren barnean, Ordiziko Plaza Nagusian eta eguerdiko ordubatean, Mutrikuko musika batzak kontzertu bat eskainiko du.

antzerkia

■ Datorren ostiralean, uztailak 8, "Caroca" antzerki taldeak "Un día cualquiera" izeneko antzespina taularatuko du I.B.I.ren antzestokian arratsaldeko 8,30etan.

Zokozorrimorria

Hauexek izango dira, besteak beste, "Kukubiltxo" antzerki taldeak aste honetan egingo dituen plazaraketak. Datorren ostiralean, uztailak 8, Pasai Antxoko zumardian hain zuzen, talde honen "Zokozorrimorria" izeneko kale antzerkia ikusgai izango dugu. Ikuskizun berarekin baina Busturian, hilaren 9an eta herriko enparantzan izango ditugu arratsaldeko 7tan.

dantza

Zubigainekoa erreka gainean.— Aste honetan Lesakan, San Ferminak direla eta, makina bat ikusgarri izanen ditugu. Asteazkenean, hilak 6, Irain eskolakoek dantza egingen dute arratsaldeko 6,30tatik aitzin. Hilaren 7an, goizeko 8,30tan, ezpatadantzarien meza ixila. Meza ondoren eta prozesioa amaituta, "Zubigainekoa". Arratsaldean berriz mutil dantza, San Fermin dantzaren sarrera, esku dantza, aurreku eta jotak, plaza zaharrean. Larunbatean azkenik, ikastolako "Tantirumai-ru" taldeak eskainiko du dantza ikuskizun polit bat, goizeko 10,30ak irian.

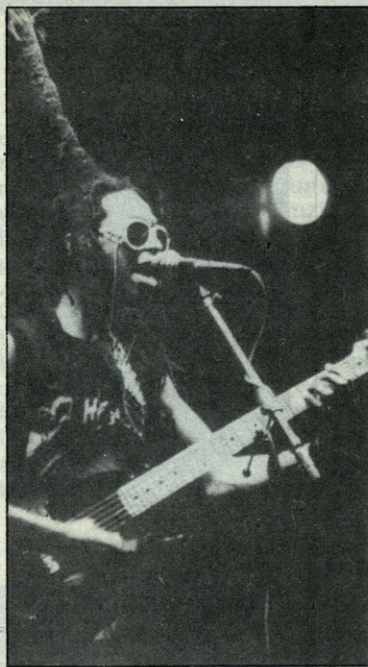
ihardunaldiak

Pedagogi ihardunaldiak

Uztailaren 4tik 8ra bitartean Galdakaon pedagogiari buruzko ihardunaldi batzuk ospatuko dira. Aurtengo egitarauaren hiru ardatzak hauexek dira: "Datorkigun erreforma, integratze edo bateratze eta ezberdintasunaren aldetik begiratuta",

"Euskal eskola publikoaren debatearen gaurko egoera" eta "Irakaslegoaren heziketa". Ihardunaldietan zehar sesio desberdinak izango dira, bi goizez izango direlarik eta beste bi arratsaldez. Ihardunaldi hauei buruz informazio gehiago jaso nahi duzuenok, Adarra pedagogi elkarteak Bilbon, Donostian, Gasteizen eta Iruñean

musika

■ Azkar ibiliz gero "BAP" eta "La Polla Records" taldeak entzuteko aukera izango duzue. Ostiral honetan Usurbilen gaueko 9,30etan alegia.

■ Hilaren 8an, ostirala, Pasai Antxoko zezen plazan iluntzeko 11etan "Hertzainak" eta "Zarama" taldeak kontzertuan izango ditugu.

■ Armendaritzen uztailearen 9an, nesken eguna bait da, iluntzeko 10etan "Oskorri" taldea entzun ahalko dugu.

■ Datorren larunbatean, hilak 9, "Hertzainak" eta "Delirium Tremens" taldeek kontzertu bat eskainiko digute Ondarruko pilotalekuan, gaueko 11etan hain zuzen.

■ Larunbat honetan, uztailak 2 dituela, Donostiako polikroldegian eta iluntzeko 10etan, britaniar reage partikularra entzuteko parada izango dugu "UB40" taldearen bitartez.

■ Getxon, uztailearen 3an, igandea, Salbatzailearen parrokiaren Barcelonako Catedralaren "Escuela de la Santa Cruz" eta Erromoko Txori Alai abesbatzek musika koralako kontzertu bat emango dute.

Getxoko XXII. Nazioarteko Jazzaldia.— Uztailearen 6, 7, 8, 9 eta 10ean aurtengo Getxoko jazzaldia izango dugu. Asteazken eta ostegunean zehar taldeen arteko lehiaketa ospatuko da San Nikolas enparantzan. Norgehiagoka musikala honetan bigarren postua eskuratu duen taldea, "Yellowjackets" taldearekin batera (teloneroarena egiten) arituko da Fadurako frontoietan ostiralean. Biharamunean berri, baita frontoietan ere, "Tony Williams Quintet" bostekoa izango dugu kontzertuan San Nikolaseko bagean lehenengoa suertatu den taldeak aurretik joko duelarik. Jazzaldia hondarrera ailegatuz, Jazz Session bat eratuko da hilaren 10ean San Nikolaseko plazan.

Frantsesendako ene kantuak dira gaixtuak, sakrelejoak

Aspaldiko diskorik ederrena eskuratu dudalakoan nago. Tomas Aragues konpositore donostiarrak atondutako jaskiz horniturik eskaini digute beren fruitu berria Etxamendi eta Larralde, eta «Garai garratzak» honekin urtetan zehar markatu duten ildoan aurrerako urrats handi bat emateko prest direla erakutsi digute. Egunerokotasunaren aitzakiatan pitokeriak saltzen diren garai hauetan, diskoetan sentipen arrastoak «rara avis» bihurtu direlarik, lotsarik gabe kantatzen dituzte bi Eñaut hauek sentitzen dituztenak, doinu ederretarako gaitasuna erakutsiz —urteak dira hori demostratzen ari direla— eta oraingo honetan orkesta-jazkitan bilduta.

Sorterriari kantatzen diote «Garaztarra» delakoan. Besta giroan sujeritzen dituzte ironiaz «Kattalin» en abertzaleen buru-hausteak. Mito klasikoen hari luzetik tiraka «Nafarra guzi-guzia... Euskadik bazter utziak» oihu garratzera eramanen zaituzte «Ariana» rekin. Maitasun abesti etsitua duzu «Suge-lilia»: «Zohaz maitia, zohaz, othoi, ez nadien zutaz orhoit».

«B» aldean Herrigintzari zuzenago lotutako beste lau kantu ageri dira. «Gudarien eguna» kantatzeko gaur egun adorea behar du, eta bihotza: «Euskal Herriaren auzia munduan dagon argia eskaini duzute bizia maitasunaren saria». «Maiatz-lilia» k nostalgiko-puntu bat dizu, eta ahantzi nahi ez duten Eustakio Mendizabalaren oroitzapena. Ipar Euskadiren mende honetako historia laburbildu du hiru bertsoetan Etxamendik «Aitatziri» kantuan, Atahualpa Yupanqui gogora erazten digularik. Eta beti entzun ditugun moldean kantatuz, abots soiletan, itxi dute beren diskoa, «Auhentzako» rekin.

Hitzak, aipatu behar dira batetik: Etxamendi idazle inportante bat da. Kultura handia eta bizi-esperientzia aberatsa biltzen dira beregan. Doinuetarako duen trebetasuna oraingoan ere agerian geratu da. Bi abotsetan berak eta Larralde lortzen dutena kalitatezkoa da, eta urteak debaldetan pasatzen ez diren arren beren ezarrietan indarririk badute. Moldakuntzak dituzte apaingarri —Araguesen lanaz luzez aritzea merezi lukeen arren, gaitari orkestrako gainerako tresnen artean eman dien tratua azpimarratuko nuke— eta nere eritzirako oso ederrak dira. Hori eztabaidatuko duenik izanen da, baina beldur naiz —beti, eta hemen ere bai, moldakuntzen soluzioak diskutigarri direla aitortuz— zenbait ez ote den inbiriaren izanen ke-xu. Pieza osokoak dira bi hauek, goitik behera. Seguruenik inori ezer zor ez diotelako, libertatea dute Etxamendi-Larralde sentitzen eta sinesten dutena kantatzeko, kanta latz bezain entzungarriak osatuz. Horra benetako artistak; plastikoaren eta topiko melodramatikoen arteko sentimenduak usaintzeko ahalmena dutenentzako Baxenafarroatik kantari.

ARTASO

□ «Garai garratzak». Etxamendi-Larralde. IZ.

●**Idazketa eta itzulpen ikastaldi trinkoa.**— Datorren urtea antolatzeko asmoarekin Martuteneko itzultzaile eskolak urritik ekainera bitarteko idazketa eta itzulpen ikastaldi trinko bat eskeintzea erabaki du. Klaseak goizez eta astelehenetik ostegunera izango litrateke, lau orduz. 600 bat ordutako ikastaldi honen ondoren diploma-ziurtagarri bat emango da. Ikastaro honetan parte hartzeko bete behar diren baldintzak UBI eta EGA gaindituta edukitzea da. Antolatzaileak

adierazi digutenez, ikastaldiaren helburua, euskara sakonduz eta aberastuz testu mota desberdinak idazteko errestasuna lortzea eta gaztelaniazko testu pragmatiko eta literarioak itzultzen ikastea da. Inglesa dakiteenez talde bat osatuz gero, inglesetiko euskararako itzulpen mintegi bat antolatzeko asmoa dute antolatzaileek. Informazio gehiago jasotzeko edo izena emateko helbide honetara jo dezakezue: Martuteneko itzultzaile eskola, Barkaiztegi bidea z/g. Donostia.

arte

Zarautzen bi baino gehiago

Hauexek ditugu, besteak beste, Zarautzaldeak aurkitu ditzakegun zenbait erakusketa: Alde batetik Nafarroa kaleko Sanz-Enea erakusgelan, batetik hilaren 7 arte, "III. arte bienala" izeneko erakusketa eta bestetik hilaren 9an Arte Ederretako fakultateko ikasleen lanez osatutako bilduma bistaratuko da. Bestaldetik kale Nagusiko Torre Luzea erakustokian, hilaren 12 arte, Arantxa Elejalde margolaria- ren arte-lanak ikusgai izango ditugu.

Iruñea, Orere- ta, Sopela...

Iruñean, Ziadadelako Polborinen, etnografiari buruzko erakusketa bistaratuko da hilaren 5a arte. Oreretan, Xenpelar kultur etxean, Pepita Aristizabal eta Nati Altunak beraien lanan ikusgai jarri-

ko dute hilaren 9ra arte. Uztailaren 14 arte "Ertibil Bizkaia 88" izeneko erakusketa ibiltaria Sopelan izango dugu Deriorantz abiatu baino lehen. Bilbo-ko Arte Ederretako museoan abuztuaren bukaera arte "Equipo Crónica" izeneko erakusketa ikusgai izango dugu.

Sustraiak aurkituz

Bere lanaren gu- nea eta ardatza zuhaitza delarik, Juan Gorriti arte- sauk zurezko es- kulanez osatutako bilduma erakusten digu une honetan, "Jakín bidea" ela-

kartearen eskutik, eta uztailaren 25 arte Donostiako San Telmo mu- seoaren erakusge- letan. Zurezko ar- teaz egindako era- kusketa ikusgarri honek badauka beste atal erakar- garri bat. Izan ere, egunero, pantaila handian, bi proiekt- zio antolatuko di- ra: bat goizeko 11etan eta bestea

lehiaketak

□Euskarari buruzko ikerketa bekak.

Ikerke- ta-beka hauen antolatzaileak Tolosako udaleko euskara batzordea da. Proiektu ho- nen helburu nagusia euska- raz burutuko diren ikerketa lanak bultzatzea da. Horre- la, Tolosa mailan lan zienti- fikoak euskaraz egiteko gai den jendeak bere proiektuak aurrera eramateko aukerak izan ditzan. Aur- tengo ikerketa-beken gaia ondorengo hau izango da: "Euskararen erabilpena To- losan". Bekaren jasoleak, baldintza hauek bete behar- ko dituzte: UBI edo Lanbide Hezkuntza 2. etapa ama- tuak izatea, Tolosan errol- datua egotea, gutxienez az- ken sei hilabetetan eta eus- kara ahozko eta idatziko mailan ondo menderatzea. Eskatzaileak, uztailaren 8a baino lehen aurkeztu behar- ko dituzte beraien proiektuak udaletxeko euskara zerbitzuan. Proiektu horre- tan, lanaren helburua eta aztergaiaren hesparruak, lana burutzeko erabili den metodologia eta lanen be- hin behineko aurkibidea garbi azaldu behar direla- rik.

□Irun hiria literatur sa- ria.

1988ko Irun hiriaren literatur sariaren barruan euskarazko alorari dagokio- nez, honako sail hauek ira- gertzen dira: Euskarazko ipuinak sailean Juan Thala- mas Labandibar saria, lanak 6 eta 20 folio bitarteko he- dadura izango dutelarik eta gaia librea delarik. Euska- razko olerkiaren alorrean Jose de Arteche saria da jo- koan jartzen dena, gutxi- nez 800 bertsotako hedadu- ra duten eta errima, neurri eta gai libreko lanak aur- keztu behar direlarik. Eus- karazko saiakeraren alo- rean, lanak 125 foliotako hedadura minimoa eduki behar dute. Lanak helbide honetara bidali behar dira abuztuaren 31a baino le- hen: Garibai kaleko 20-22 zenbakiak, 2004 Donostia.

□**IV.Basarri saria.**— Za- rautzko udalak euskara zuz- pertu eta bertsolaritzari la- guntzeko asmoz, "IV.Basa- rri saria"bertso paper lehia- keta antolatu du. Partehar- tzaile bakoitzak gutxienez zortzi bertso bidali beharko ditu bertso paper bakoi- tzean, nahi adina bertso pa- per bidalo daitezkelarik. La- nak orijinalak, argitaraga- beak eta beste inolako le- hiaketatan saritu gabeak be- harko dute izan. Lehengo aste batean adierazi geni- zuen bezala, lanak igortze- ko epea uztailaren 2ean bu- katzen da, beraz arin ibili beharko duzue oraindik la- nak bidali ez dituzutenak.

herri jaiak

Segi Zumarragako Santa Isabelak

Aurreko astean Zumarragako Santa Isabel jaien egitarauaren berri eman genizuen, baina ez da jai giroa bukatu Zumarragako herrian. Honela, uztailaren 3an baserritarren eguna ospatuako da. Egintza ugari izango dira egun guztian zehar, hauen artean, batzuk aipatzeagatik, hauek aipatu daitezke larrik: goizeko 10,30etan, Euskadi enparantzan, Antzuola, Ataun, Beasain, Bergara, Idiazabal, Legazpi, Oñati, Ordizia, Segura, Urretxu, Zegama eta Zumarragako txistulariak elkartuko dira. Egun berean eta artseko 7etan, udal pilotalekuan, Dantza lehiaketa izanen da, Euskal Herriko bikote onenak parte hartuko dutelarik. Festa giroak hurrengo aste bukaeran jarraituko du, beste hainbat ekintza ere ospatuko direlarik. Feste giro polita espero daiteke beraz egun hauek Zumarragako harrian.

ZUMARRAGAN ERE

Pentatlon

3 ^{uztaila} Udar partean, herriko festak direla eta, ekintza ugari izaten dira herri kirolen munduan. Aste honetan, proba guzti hauek Zumarragan ospatuko den herri kirolak pentatlona azpimarratu daiteke. Pentatlon honetan Elorriaga eta Larretxea bikotea Mindegia eta Ugarteburua bikotearen aurka arituko da, bi bikoteek egin beharko duten lana honako hau izango delarik: 100 kiloko harria 10 aldiz jaso, 60 pulgadako 10 enbor ebaki, 10 enbor trontzaz ebaki, 20 koskol bildu eta txingekin 6 plaza egin. Honen ondoren, Gibitegi harrijasotzaileen saioa izango da, 255 kiloko harri errektangularra, 163 kiloko zilindrikoa eta 100eko borobila jasotzen saiatuko delarik.

Aizkolariak

2 ^{uztaila} Jaien atalean aipatu dugun Zumarragako Santa Isabel jaietan herri kirolen presentzia ere nabaria izango da. Aizkolarien munduan, Mindegia eta Larretxea aurkituko dira aurrez aurre, eta hauek egin beharko duten lana honako hau izango da: bi enbor moztu aitzurrez, beste bi esku batez, eta azkenik beste zortzi bi eskuz. Harrijasotzaileen munduan, Iñaki Perurena da arituko dena, honak egingo duen lana honako hau izango delarik: 260 kilotako harria bi eskuez, 200 kilotakoa esku batez eta 100 kilotako borobilarekin arituko da altaketak egiten.

UZTAILA
3
UZTAILA
9

Sanferminak 88.— Festa giro nabaria Iruñerrian heldu diren egunetan. Entzierroak, musika tipo guztietakoa, Perurenaren marka hauste saio berri bat, orain hamar urte hil zuten Germanen oroitzapen berezia, ardoa, neskak eta mutilak eta bertaratuz gero ikusi eta gozatu ahalko dituzun beste hainbat eta hainbat egintza eta komedia. Handik Lesaka aldera desbideratu nahi duenak, berriz, antzeko giroa baina txikian aurkituko du, eta ez batera ez bestera joaterik ez duenak baina gorputz ona daukanak jo beza Zalla, Usurbil, Aia, Lizarra, Ermua, Elorrio edota Sara, horietan ere topatuko du eta zeinekin berotu eta zerekin freskatu.

mendi ibilaldiak

- ☐ **Tabira:** Balmaseda-Sodupe, Bizkaiko birako etapa egingo dute Durangoko mendigoizaleek uztailaren 3an.
- ☐ **Euskalduna:** Markina-Santa Eufemia-Aulestia bira egingo dute Andoingo mendigoizaleek uztailaren 3an.
- ☐ **Arrola:** Gorbeira egingo dute ibilaldia Antzuolako mendigoizaleek uztailaren 10ean.
- ☐ **Kresala:** Pont d'Espagnera egingo dute irteera Donostia-ko mendigoizale hauek uztailaren 9 eta 10ean.

57. orrialdeko KONTRAPASaren soluzioa

I. Soineko. II. Zizailu. III. Ezereza. IV. Debalde. V. Heroiak. VI. Eztanda. VII. Orendain. VIII. Kenezin. IX. Hauspoak.

«Hobe duk aza zopa adiskidearekin ezen ez olio salda onerizten ez hauenarekin» (Erran zaharra).

EUSKAL HERRIKO HISTORIA

AGOTAK, JUDUAK ETA IJITOAK EUSKAL HERRIAN

Alicia Stürtze

ZIENTZIA ETA NATURA

EUSKAL DINOSAURUAK

Alfonso Martinez Lizarduikoa

HARPIDEDUN IZATEKO TXARTELA

	HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
EUSKAL HERRIKO HISTORIA Sailean	
ZIENTZIA ETA NATURA Sailean	

Izen - Abizenak

Helbidea Tf.

Herria Post. Kod.

Herrialdea

KOBRATZEKO DATUAK

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

**Harpidedun izateko
ondoko txartela ebaki eta bidali
sobre batetan ondoko
helbidera:**

GAIK Liburu saila
TXALAPARTA
ARGITALDARIA

Zabalbide 68-Behea A
Telf.: 412.23.00
48006 BILBO

Jose Angel Cuerda, bederatzi urtez Gasteizko alkate

«Demokrazian garrantzitsuena bitartekoak dira, ez helburuak»

Jose Angel Cuerda, gasteiztarra jaiotzez eta bederatzi urtez bertako alkatea, seguru sentitzen da agintepean duen udaletxean. Hiru aldiz izan da hautatua, azkenengoan EAren eskutik, harreman onak ditu oposizioarekin, eta egoera pribilejiatu honen atalaatik, EAJekiko hartue-manak estutzen hasi da, orain urte ugari lagun duen Felix Hormazabalekin batera. Arabako egoeraz, EAz eta Euskadiko politikaz mintzatu izan gara berarekin.

«Gerra zibiletan gertatzen den bezalaxe, marra bat egiten da eta jendea alde batera edo bestera gelditzen da. Agintari mailan arazoa diferentea da».

ARGIA.— Gauza publikoa da Araban EA eta EAJen arteko harremank oso une onean daudela. Zer dela-ta optimismo hau?

JOSE ANGEL CUERDA.— Ez dut uste optimismo kontua denik, herriaren normalizazioaren kontua baizik. Herri hau oso zatikatuta dago, eta positiboa da ikuspegi nazionala eta sentimendu demokratikoa duten alderdiek elkartzeko

ahalegina egitea. Ni, nazionalista sentitzen naizen aldetik, alderdi hauen hurbilketa bultzatzen dut, epe laburrean herri hau gobernatu beharko duten alderdiak direlako: EA, EAJ eta EE, hain zuzen. Familia nazionalista egon zen krisi handiaren ostean, egoera normalizatu nahi dugu. Ideologia diferenteak egoteaz gain, enfrontamendu pertsonalak ere egon ziren eta.

A.— Elkartze ahalegin hau Araban gertatzeak, eta ez Bizkaian edo Gipuzkoan, ez al du abalatzten eszizioan egondako zurrumurruak, hau da, diferentziak ideologikoak baino, pertsonalak zirela?

J.A.C.— Errespetoz esanda, konklusio sinplista iruditzen zait. Orain bi urtetako eszizioan aspektu asko egon zen, ideologiko eta pertsonalak. Denak mota batekoak edo besteak izan zirela esatea erreduziona da. Ideologiak, bestalde, pertsonengan gauzatzen dira, eta logikoa da pertsona bat liderra bada, liderra izatea ez bakarrik bere karmagatik, baizik eta ideia bat ere errepresentatzen duelako, eta jendeak segitzen dio. Aspektu biak ezin dira bereiztu. Pertsonen ari gara mintzatzeko, eta ez laborategiko gauzez. Zentzu honetan, Bizkaiko eta Gipuzkoako egoerak bereziak dira. Han gai hauek konpontzeko zailagoak dira. Hala ere, ez da ahaztu behar eszisorakolehen pausua Gasteizen eman zela.

A.— Zein da elkartze prozesu honetako asmoa?

J.A.C.— Inoiz ez da aipatu berriz batu edo fusionatu behar dugunik. Ez gara hori egiten ari. Argi dago bi alderdi daudela, EA eta EAJ, nazionalistak eta demokratikoak. Kontzeptu desberdintasunak daude. Baina erlatibistak izan behar dugu gure baseetan koinzidentzia handiak daudelako. Gerra zibiletan gertatzen den bezalaxe, marra bat egiten da eta jendea alde batera edo bestera gelditzen da, jende arrunta, normala. Agintari mailan, jakina, arazoa diferentea da, eta horiek dira jokabidea bideratzen dutenak.

Hemen, Gasteizen, aldiz, prozesu honetarako erraztasunak eskaini dituzten zirkunstantziak daude. Esaterako, EAJko burua Felix Hormazabal izatea, eta aspaldidanik lagun onak gara. Bera Za-

ramaga auzoan apaiza zenean, ni han nengoen, 60. hamarkadan, Michelin-go aholkulari juridiko gisa, eta elkarrekin egon ginen lanean biok. Orduan bera ez zen EAJ eta ni ere ez. Ideal batzu geneuzkan batera. Bera atxilotu zutenean nik atera nuen komisaldegitik, eta nik neuk ere zertxobait lagundu nuen EAJen sar zedin. Adiskidetasun handia eduki dugu eta daukagu. Beti izango gara lagunak.

A.— Zuri entzunda ematen du harreman pertsonal hauek bestelako oztopo guztiak gaindi ditzaketela: bi alderdien arteko diferentziak, PSOErekiko paktua...

J.A.C.— Nik esaten dudana zera da, guzti honek gauzak erraztu egiten dituela. Udaletxean bertan beste aldaketa batzu egon dira EAJen barruan. Pertsona batzu joan dira eta beste batzu etorri. Pertsona batzuekin beti da zailagoa elkarriketa mantentzea. Faktore diferenteak dira. Bestalde, gure udaletxean herri-politika egin nahi izan dugu. EA Eusko Jaurlaritzan oposizioan dago, baina Gasteizko udaletxean gobernuan gaude, eta gehiengo handiaz. Ez diogu inotxori ere oposizioa egin behar. Hiria gobernatzen dugu, eta Gasteiz Euskadiko hiriburua da. Erantzukizun honek beste erakundeekiko harremanak mantentzea exijitzen digu, eta beraz, kolaborazio giroa sortu behar dugu, erakunde bakoitzean zein alderdi politikoa dagoen alde batera utzita. Gure artean enfrontamenduak sortzen badiugu, kalte handiena hiritarrak hartuko du, eta horretarako prest ez nago. Alderdiak beti bitartekoa izan behar du, eta ez helburua. Alde horretatik, gure arteko istiluak ekidin nahi ditugu.

“ Ideologiak pertsonengan gauzatzen dira eta pertsona bat liderra bada, ez da bakarrik bere karismagatik, baizik eta ideia bat errepresentatzen duelako ”

A.— Gasteizko udaletxean ekidin daitezkeen arren, alderdi hauek beste erakundeetan ere badaude, eta, batez ere, ezin da ahaztu EAJen sozioa Jaurlaritzan PSOE dela. Zein da PSOEren papera guzti honetan?

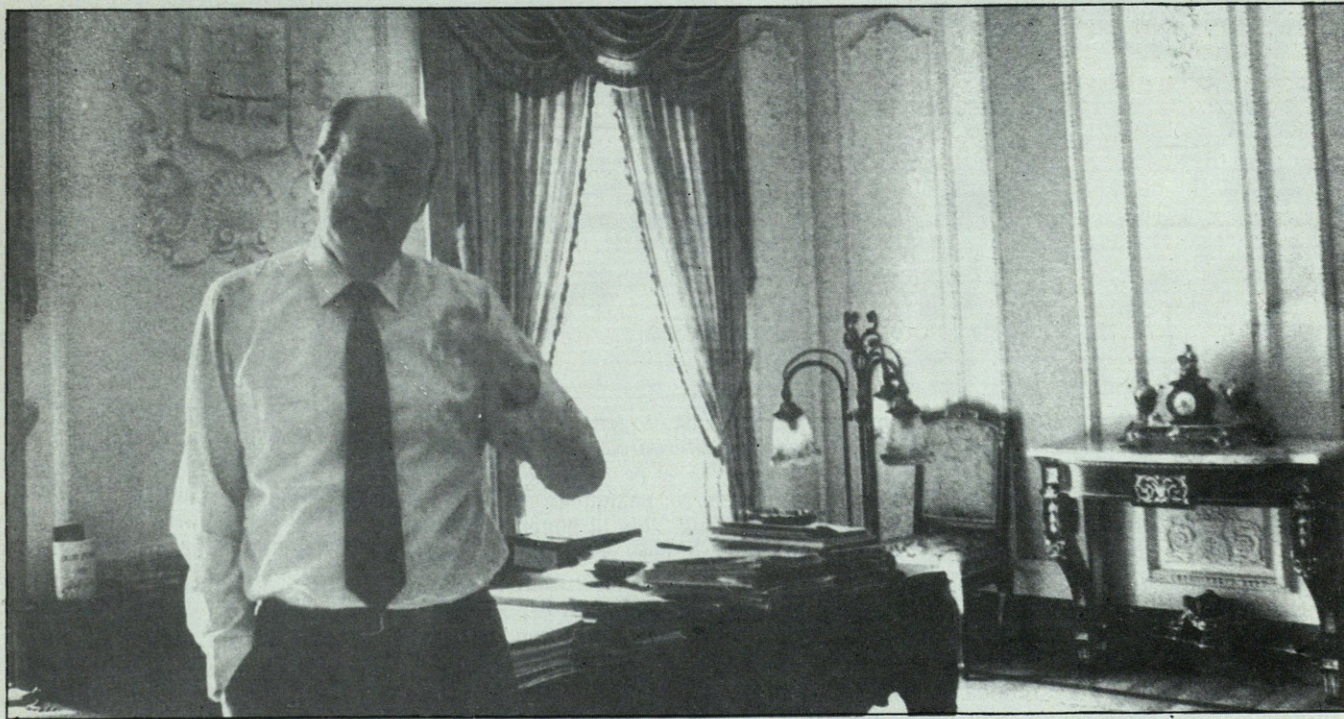
J.A.C.— Guk harremnan onak mundu guztiarekin dauzkagu, kontseilari sozialistekin ere bai. Batzuekin besterekin baino hobeto, jakina, pertsonen arazura. Baina ondo ez konpontzeko arazoirik ez dugu ikusten. Nazionalista guztiekin ere ez da erraza harremana, orain eta Carlos Garaikoetxea zegoenean gobernuan. Gauzak ez dira horrenbeste aldatu.

PSOEren papera nik ez dakit zein den. Gasteizko udaletxean, lehen momentutik, oposizioan kokatu ziren, eta jarrera ulargarria da. Bazekiten hemen ez zutela gobernatuko eta EAJekin harremanak zituzten, paktua zela-ta. Logikoa zen oposizioan egotea. Garai batean harremanak ez ziren errazak izan. Araban gehiengoaren alderdia EA da, udaletxean zein diputazioan, eta zir-

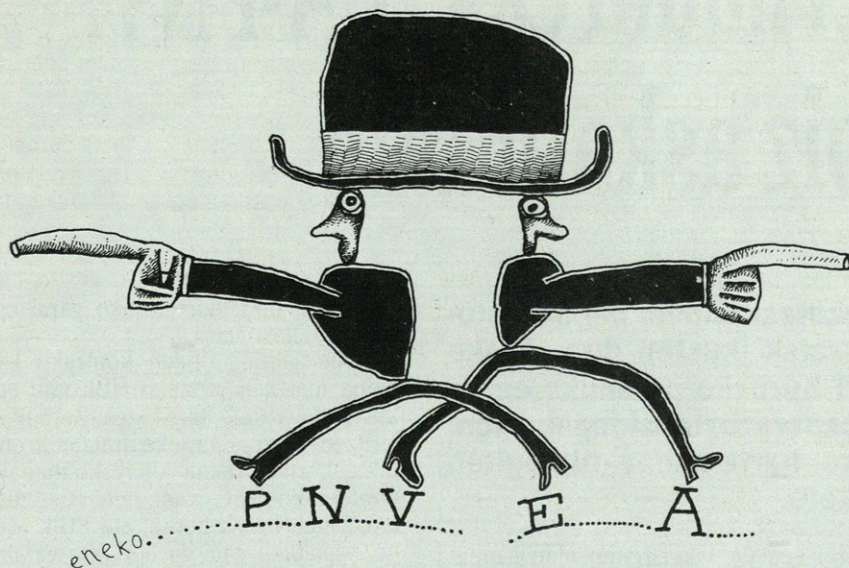
kunstantzia berezi batzu direla medio, EA ez dago gobernatzen probintzia mailan, eta parte hartzerik ere ez dauka. Ez dut uste oso komenigarria denik, baina joku demokratikoaren barnean sartzen da, eta horrela onartu behar.

A.— Zu zeu oso seguru ikusten zaitut, udaletxean bertan eta probintzian. EAren egoera ezagututa Bizkaian eta Gipuzkoan, eta baita ere Nafarroan, hemengo egoera pribilegitua dela ematen du.

J.A.C.— Izan daiteke, bai. Egia da eta ez dut ukatuko. Bederatzi urte daramat alkate, udal administrazioa eta egite publikorako mekanismoak ondo ezagutzen ditut, eta batez ere, Gasteiz ezagutzen dut oso ondo. Guzti honek segurtasuna ematen du. Informazio handia daukat, udal mailan jakina, eta gainera hiritarrek ezagutzen naute, hiru aldiz jarraian hautatu nautelako. Dena da abantaila. Nik ez diot inori azaldu behar nola egingo ditudan gauzak. Jendeak badaki nolakoa naizen eta zer egingo dudan (gaur egunkari batetan komunista naizela esaten dute, hori xelebrea). Bestalde, nire ekipoa izugarria da. Oso identifikaturik sentitzen naiz heurrekin, nire konfidantzakoak dira, beharginak, eta politika zentzua dute. Alde horretatik kalitate kontrola eraman dezakegu, gehiengo estabilizatua dago eta horrek seguritatea ematen dit. Baina gure transparentzia osoa da. Prentsakoak udaletxe bilera guzti guztietan egon daitezke eta artxibo guztiak zabalik dauzkate. Bestalde, alderdi guztiak egon daitezke batzorde guztietan, eta bi zinegotzi baino ez badira, jende gehiago izendatu dezakete batzorde horietan egon ahal izateko.

«Inor ez da ehuneko ehunean identifikaturik sentitzen alderdiarekin. Ni ez behintzat, ez EAJen eta ez EAn».

A.— EAra berriro pasatuz, berari egiten zaion kritika azaldu nahi nuke. Anbiguetatea leporatzen zaio, eta arazo «antiterroristetan», nola-baiteko epeltasuna. EAren barruan «gogorrak» eta «bigunak» daudela egotzi izan zaio noizbait. «Bigunak» EAJekiko harremanak bultzatzen dituztenak lirateke, eta «gogorrak» autodeterminazioa eskatzen dutenak, jarrera erradikalagoak. Ezetz esango didazula suposatzen dut.

J.A.C.— Ez, baietz esango dizut. Zergatik ez da izango ba? Ulergarria da edozein alderdi politikotan pluralismoa egotea, barruan bertan. Eta ez da politago egiteko, baizik eta bestela alderdi batek funtzionatu ezin duelako. Joerak egotea beharrezkoa da, eta batzu aurrerakoiagoak izatea. Sektore kritikoak ere beharrezkoak dira. Norbaitek

izan behar du alderdiaren motorra, bestela moteldu egiten da, eta alderdi ize-na ere galtzen du. Beste alde batetik, inor ezin da ehuneko ehunean identifikaturik sentitu alderdiaren guztiarekin. Ni inoiz ez naiz horrela sentitu, ez EAJen ezta EAn ere. Gauza batzurekin ez nintzen, eta ez naiz, guztiz eroso sentitzen. Guztiok ezin dugu berdin pentsatu. Sektore kritikoek egiten dute alderdia ez geldotzea, progresismoa eskaintzen diote.

Normala da esatea EAn «gogorrak» eta «bigunak» daudela, baina EAJen, EEn, APen, PSOEn eta beste guztietan dauden bezalaxe. Eta gainera egon behar dute. Liderrak zerbait esan eta beste guztiek amen esateko, ez du merezi.

A.— Norbaitek esana du EA nazionalismo «light» moduko zerbait izan daitekeela, erradikaleen nazionalismoaren aurrean hesi lana egiteko. Hobe nazionalismo kontrolatua, deskontrolatuko litzatekeena baino.

J.A.C.— Ni ez naiz planteamendu horietara heltzen. Baina gauza bat argi dago: nazioa eta nazionalismoa ulertzeko modu diferenteak daudela. Nik pentsatzen dudana eta beste nazionalista batzuena berbera ez dela begi bistan dago. Herri honek beharko lukeena zera da, azterketa sakonagoa egitea, eta hitzen esanahia ondo finkatzea. Batzutan, Valle Inclán-en esperpentoa datorkit gogora, latinajo batzu bota ondoren, horiek direla problema guztiak konpontzen di-

tuzten «Divinas Palabras» direla esaten zuenean, hitz dibinoak. Eta hemen ere aztertzen ez diren hitz handiak daude, Euskal Nazioa, Autodeterminazioa, Independentzia. Batzuri nahiko zaie horretaz hitz egitea, errito modura. Niri ez zait nahiko, eta azterketa sakonagoa behar dut. Autodeterminazioa bai, eta Independentzia ere bai, baina azter dezagun. Ez dut uste hitz berberak betirako eta leku guztietarako balio duenik.

A.— Adibide argiagorik ipin zenezake?

J.A.C.— Esaterako, badago aforismo bat «helburuek ez dituztela bitartekoak bidezko egiten» esaten duena, eta hori, demokraziaren esentzian bertan dago. Baina niri garrantzitsuagoa iruditzen zait beste aforismo bat, Bodiorena dena eta nirea egin dudana: «demokrazian garrantzitsuenak bitartekoak dira, ez helburua», eta bitartekoak dira helburua legitimatzen dutenak. Hau niretzat funtsezkoa da. Politikan inork ezin du esan egia osoa duenik. Ez dago dogmarik. Eritziak dira. Gehiengoaren eritzia onartu behar da, beraz.

A.— Gehiengoaren eritzia onartuz gero, non gelditzen dira minoria historioen eskubideak eta diskurtso nazionalistek beti defendatu izan duten jarrera konpentsatorioa?

J.A.C.— Bai, hori hizkera mota bat da. Demokrazia baten barruan, gehiengoaren erizpidea ez da bakarra, baizik eta beste erizpide batzu badaudela egon. Minorientzako begirunea, esaterako, gehiengoak errespetatu behar duena, arrazoi kultural, politiko, ekonomikoak etab. direla medio. Ez dut uste hori bestearekin ezkontezina denik. Gertatzen dena zena da, nik ez dudala eskubide kolektiboaren ikuspegi historizista, gaur egungo ikuspegia baizik, etorkizunera-koa. Herri honek bere gobernuaren egin du, ez bakarrik arrazoi historikoagatik. Arrazoiak, nire ustez, zera da, herria izan nahi duela erabaki duela, herria izateko borondatea duela. Historia hor dago eta asumitzen dut, baina nire ustez arrazoiak ez da historizista izan behar. Eta guztiz nazionalistatzat jotzen dut nire burua.

A.— Amaitzeko, zer pentsatzen duzu negoziaketa politikoaz?

J.A.C.— Askotan esan dugu ETaren jo-kaera ez dugula inolaz ere onartzen, eta hori lotzen da esan dudanarekin, bitartekoak eta helburua. Baina hitz egin behar dela uste dut, eta egoera honi amaiera eman. Amnistia zabal bat ondo ikusiko nuke, eta preso guztiak kanpora atera. Ez bakarrik politikoak. Preso sozialak ere hor daude eta horiek dira gizarteak porrot egin duelako zantzua.

INAKI ZUBIONDO

“Amnistia zabal bat ondo ikusiko nuke, baina ez atera kanpora bakarrik preso politikoak, sozialak ere hor daude, eta gizartearen porrotaren zentzua”

Drogak, gobernadoreak, EA-PNV, eta Revilla noiz askatu zain

Urtebete barru iritsiko diren hauteskundeei begira antolatutako mugimendu politiko lasaiak ikusten dira, udako lozorroa iragarritz. Baina drogari buruzko polemika ez da erabat hoztu, gobernadoreen papera eztabaidagai dago, jeltxide eta garaikotarren arteko harremanez hitzegiten da... eta Revilla laster aska dezakete.

Herri Batasunak drogen kontra antolatutako manifestaldia galerazita, Eibar-Elgoibarko bi heriotzen ondoko polemikak epeldu xamarra zirudienean, Lezoko gertakizunek eman diote haize berria eta HBren legezkotasuna atera da aktualitatearen lehen planora. Kolore guztietako abertzaleek betidanik kendu nahi izan dituzten gobernadore zibilen lana dago auzitan, azken asteotan hartu duten protagonismoa dela medio. Bizkaikoak HBren bi manifestaldi baimena ukatu die —bigarren adierazpen askatasunaren alde deitzen zen— eta Lezon droga trafikatzai-

letzat seinatuak zirenen alde azpitik mugitu da Gipuzkoakoa.

Lezokoan bere burua erakutsi nahi izan du «Asociación por la Paz de Euskal Herria» elkarteak ere. ETaren ekin-tzen eta Herri Batasunako kideei egotzen zaien intolerantziaren aurrean mugitzen den elkarte honek Josefa Chaves eta Mariví Arroyoren defentsa itsu-mustuan hartu duela dirudi —Lezoko populazioak daukan jarrera eta ematen dituen informazioen arabera— eta PSOEko gobernadoreekin identifikatuegiak gera daiteke, baina hankasartzeak hankasartze bere izena eta protagonismoa

egin nahi ditu, horretarako garai ego-kiak dituelakoan.

Gobernadore zibilen kontrako kanpaina martxan jartzeko HBk une ego-kia duela esango luke batek. Zerbait sujeritzen zuen «Egin»eko Iratzar kronis-tak gobernadoreena Aljerreko mahaiko puntuetako bat izan beharko zuela aipatzean. PNVk berak, eta EGik area-go, aspaldiko gaia du hori, eta eztabai-dak joko politiko ona emango luke.

HBko jendeak, ordea, beste gaiekin ere hainbat lan badu. Espetxeetako kanpaina oso gogorra izan dute aurtengo udaberrian, berregituraketa proze-soa ere eduki dute, eta horri lotzen ba-zaio herri askotan beraiek eraman du-tela «Bateginik» kanpainaren pisurik handiena, lan faltarik ez dutela izan garbi dago. Behar berri bati ekin dio, gainera, HB inguruko intelektual zen-baitek: joan den larunbatean aurkeztu zen Gernikan «Herrien Eskubide eta As-katasunerako Liga» delakoaren Euska-diko sekzioa.

HBko jende ezaguna, inguruko inte-lektualak, Autodeterminazioaren alde-ko mugimenduetan aritu den jendea —«Herria 2000-Eliza»koak adibidez— eta «Euskaria» izeneko taldeak biltzen dituenak —Benito del Valle, Jesus Mari Agirre, Kepar Bordegarai eta abar el-kartzen ditu honek— mugitzen dira 1976an Aljerren plazaratutako agiri ba-ten inguruan bildu den Liga honetan. Irailerako iragartzen dute Biltzar Nagu-sia.

Dozena bat intelektualen bilkura ba-ten itxura eman dezake Liga berri ho-nek, baina paper bat ere bete lezake. Batetik, Euskal Herriko egoera eta bo-rroken ikuspegi ezberdin bat hedatu behar luke Europan eta mundu osoan zehar, eta bestetik patidu abertzaleek erakusten duten banaketa erabat kon-partimentatua espazio berri bat anto-latzen lagundu ere bai.

Maila internazional horretan saiatzen dira beste partiduak ere. Eusko Alkarta-sunak duela aste gutxi ospatu zuen Do-nostian «Europa Euskadin» izeneko egu-

**Lan inportante bat egin lezake
Herrien Eskubide
eta Askatasunerako Ligak.**

na, eta Europaren erreibindikazioa bihurtu da EAren politikaren ardatzetako bat. Azken urteotan beroago edo hotzago baina beti aurrean daukagun «banderen gerra» delakoari ere kolore berezi bat eman nahi dio EAK: udaletxeetan herriko bandera, ikurriña eta Europako izarrak kokatzea eskatzen dute.

EAK, dena dela, bere protagonismoa batez ere PNVrekin borrokatu behar du hein handienez, eta bi partiduak ere aspalditik daude norgehiagoka horretan murgilduak. ETBren kontra EAtik esan direnak «Europa Euskadin» ospakizuneko berriak ez emateagatik izan dira. Ez da ahaztu behar PNVk internazional demokristauarekin jokatzen duela, eta duela gutxi hauen berri oso zabal eman zela komunikabide guztietan.

EAren eta PNVren arteko fusioaren esamesak hola ulertu behar al dira? PNVtik aspalditik haizutzen da bien arteko hurbilketa posiblea, eta baita EAtik azkar gezurtatu ere. Oraingoan, aldiz, EAKo buru inportante batek, Cuerdak, eman du ontzat EE eta PNVrekin batean lana egiteko aukera. EAn PNVrekiko hurbilketarako erritmo eta epe kontutan jarrera desberdinak daudela esan da hortik. Eta alderantzizkoa ere bai: denak ados daudela, Gasteizkoa arazo lokal bat dela eta horren handitzea joko preelektoral izan dela.

Revillaren ondorenerako kalkuluketan

PNVri interesatzen zaio, dudarik gabe, posibilitate hori haizatzea. «Nazionalismo errealista» baldin bada jelkideen formula, nazionalista izateak behartzen du antzeko nazionalistekiko harremanak etengabe aipatzera, eta errealista izateak berriz PSOErekiko akordiora. Hain zuzen joan den astean Madrilen buruturiko akordioa —«Acuerdo PNV-PSOE para relanzar inversiones estatales en Euskadi a pesar del terrorismo» titulatu du «Diario Vasco»k— hola aurkeztu zaio populuari. Komentarista politikoren batek sujeritu du PNV-EA gorabehera hau PSOEri presio egiteko erabili dutela jelkideek.

Uda giroa gainean dugu, beraz. Eta benetakoa berri politikoak udako sugeekin nahasirik iritsiko zaizkigu gaurgeero. ETA-Madrid negoziaketarena izan daiteke gai nagusia. 1985etik uda orotan errepikatu den afera da, baina aurtengoan zerbait zehatzagoa izan daiteke. ETAk Revilla askatzen duenean, noski, baina hau berehalako gauza dela dirudi.

I.Z.

Inflazioaren kontrako katixima (3)

ENTREPRESA handien pean da goen ekonomiaren partean merkatu neoklasikoa oroipen bat besterik ez da. Industria berri batzuetan, konputagailuetan, kasu, ez da inoiz egon. Merkatuak zerean dirau, alegia, zerbitzu enpresen artean, artisen enpresetan, utikako merkatarien artean, manufakturatzaile txikiengan, beste enpresa txiki eta jabe-maneiatuetan, arrantzan eta nekazaritzan. Euskal Herrian ere, gorpazio izugarri boteretsu eta sindikatu handiak egoten dira, zeintzuk prezioetan ondorioak bait daukate.

Enpresa erraldoietako langileen alokairuak, eta alokairuen gehitzea, produktuen prezioei pasatzen zaizkie, margin batekin noski. Ohizko kapitalistek sindikatuak burrukatzen zituzten beraien dirua eta mozkinak inplikaturik zeudelako. Enpresa erraldioan burokrazia berri batek ditu arazo guztiak, ez ohizko kapitalistek. Burokrazia horrek badauka eduki zerikusirik inflazioarekin. Berak sindikatuari aurea ematen dihonean, berberak ezagutzen ez dituen akziodunen orde aritzen da. Burokraziak bere prezio propioak kontrola ditzakeenez gero, gustu-gehitzeak jendearengana pasa ditzake. Hau normalki hobeto da greba luze eta gustu handiko bat edukitzea baino.

EKONOMILARI gehienak orain ados daude alokairuek prezioak altzarazten dituztela, eta ondorioz alokairu-prezio espiral gaur egungo inflazioaren kausa zentrala dela. Beraz, alokairu-prezio espirala geldierazteko kontrolak behar dira.

Kontrolak non, baina? Merkatu-mekanismotik kanpo funtzionatzen duten enpresa erraldoietan prezio eta alokairuen kontrola jarri beharra dago. Jadanik kontrolatutako prezio horiek, publikoki kontrolatu behar dira. Botere pribaturik ez dagoen lekuan, ordea, ez da behar inongo prezio kontrolik, bertan prezioak eta alokairuak merkatuko enpresa txikiek ezarriak dira eta (azken prezio eta alokairu horiek eskariak kontrolatuz kontrola daitezke).

Aipatutako prezio eta alokairuen kontrolak libreganbioko merkatuarekin interferituko dute noski. Baina interferentzia hori gertatu zen gorpazio eta sindikatu handiak agertu zirenean. Bai biok bai gobernuek ere, berorien aurrekontuak direla bide, eragin handia daukate gaurko ekonomian. Hain zuzen ere, merkatu neoklasikoa baztertu dutenak beraiek izan bait dira. Eta horiek guztiok dirauten bitartean, eta iraunen dute, politika ekonomikoa beraiei egokitu behar zaie. Ez dago beste erremediorik. Ez dago itxaropen batere aintzinako erligioan.

ERLIGIO zaharrak dioenez, joan den mendean funtzionatu zuenak gaur ere funtzionatu behar du. Gobernuaren papera gutxituz, aurrekontua adostuz, diru eskaintza kontrolatuz eta fedea edukiz, dena ongi egonen litzateke. Baina ai!! Inflazioa dugu. Eta izanen dugu merkatutik kanpo aritzen diren indar ekonomikoak kontrolatzen ez diren bitartean. Horrexegatik prezio eta alokairuen kontrolak dira beharrezko Euskal Herriko enpresa handietan, estatutari, nazional zein multinazionalen. Utopia? Baliteke. Baina kontrolak ezartzen ez diren bitartean, jai dugu inflazioa kontrolatzeko.

Prezioen kontrolatzeak beraren prezioak kontrolaturik daudeneko jendearen kontrakarra edo oposizioa sortzen du. Alokairu gehitzeen mugatzeak sindikatuaren kontrakarrarekin topo egiten du. Eta kontrakar horrek ez luke harrituko inor. Sindikatuaren erresistentzia norberaren errenta kontrolatzeko nahikunde unibertsalean datza. Nork alde egin nahi du merkatuaren kontroletik gobernuaren kontrolera? Alokairu-kontrolak, zer-gagintzak edo gastu publikoaren murrizteak bezala, kontsumo gora-gorako bultzada sozial handiaren kontra aritzen dira. Baina kontrolak inflazioaren kontrako politika zabal eta orokor baten parte bat izan behar dira hurrengoan ikusiko dugun bezala.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

Mobutu Sese Seko-ren ekilibrio miresgarriak

Zaire, gogoratu nahi ez den diktadura traketsa

Afrikako estaturik pobreenetakoa da, Mali eta Etiopia eta gero pobreena segurki. Hogeitabost urte darama Mobutu Sese Seko-k bertako boterearen buruzagitzan. Ez jakinki, presidente horrek, ondasunak etxerako gordetzen, edo ez nahi izanki. Hori bai, Mendebaldeko estatuek Afrikako erregimenik leialenetakotzat daukate, arrazoiak eduki.

Masina, Kinshasa-ko auzoa. Goizalde da, eta langileak hiri erdira doaz. Gosaltzeko, edabe magikoa hartu dute: «sei baso ur, horrexek garbitzen dik urdaila». Xox batzuk dituztenak, autobusez edo *fula fula-z* (taxi kolektiboz) joan dira, gehientsuenak berriz oinez, bi bat ordutako bidean. Bide horretan, emakumezkoek te baso tipiak eskaintzen dizkiote langileari, ogia margarinaz igurtzia. Estatubatuar gariak eginiko ogia badago ugari gaur egun, bertako artoa eta maniokari konpetentzia eginez.

Emakumezko gehienak merkatalgintzan aritu ohi dira. Besterik ez duten gizonetakoak ere bai. Asko dira, besterik ez dutenak. Bitartekotzan ahalegintzen da jendea. Kale azoketan, gatz eta azukrea txit zaku ttikitan saltzen da. Artoa eta maniokarako ere gobeleta da neurria. Medizinarik aldiz, somniferoak eta, aleka saltzen dituzte. Beste postu batzutan, oilasko hankak eta arrain buruak —puska onak zinez «iritsi ezinak» dira.

«Austeritatea», langileen komeriak

Colette Braeckman Bruxelles-eko *Soir*-eko kazetariak deskribitzen digu horrela Kinshasako ambientea. Zaireko hiriburua da Kinshasa noski, estatuaren hegomendebaldean, Kongorekin mugamugan (Kongo ibaiak berezia), Angolatik 150 kilometrotara. Kazetari horren arabera, zairetar baten batz besteko soldatak ez dio bere gastuen %25a ordaintzeko besterik ematen. Hortik aurrera, ohoinketa libre. Estatuaren aparato guztia, funtzionari eta gainontzeko zakurrak, nondik jende pobreari zer harrapako dabilta.

1984ean onartu zuen Zairek FMIk propositu «austeritate» politika. Orduantxe jeitsi ziren izugarri soldatak. Orduantxe lizentziatu zituzten 46.000 irakasle (estatuak, 1980an, bere diruketatik %24a xahutu zituen irakaskuntzan; 1986an, %8ra jeitsi zen propor-

Mobutuk, amarruz eta harrapakeriaz, Erdialdeko Afrikako giltzarri izatea lortu du.

tzioa). Nekazaritzara, meataritzara jo dute maisuek. Langabezia «ari» dira asko. Osasun zerbitzuetan okerrago da. Lan guztia misioek, gobernua aparteko erakundeek eta atzerriko kooperazio elkargoek egiten dute. Eta halaz ere, jendeak ezin ditu kontsulta bategatik eskatzen zaizkion 160 zaireak (10 l., 200 pta.) pagatu eta automedikazioa eta osasunbide tradizionalak betetzen dute hurgunea.

Beharrik zirkuito ofizialez landa bestetzeku badaudena. Ekialdeko kafe produktioetik heren bat-edo Kenia, Uganda eta Sudan-a igaroten omen da, manufakturen truke. Burundik bere aldetik urrea, bolina eta diamantea franko esportatzen du, bera produktore izan gabe, Zairetik ekarrita beraz. Shaba aldean (Zaire hegoaldean) Zambiarekin dituzte hala-holako harremanak. Besteak beste ebatsitako autoak heldu dira handik, zairetarrek «*merci Kaunda*» deitzen dituztenak (Kaunda: Zambiako presidentea).

Altzatzen dituzten soldatez batatz beste dauzkaten gastuen %25a kubritzera heltzen dira zairetararak.

Tori Kamina baina kasu egidazu

Zaire, bere ekonomiaren momentu txarra dela kausa, kanpo inbertsioetarako «arrisku handiko» eskualdetzat jotzen dute mundu honetako handikiek. Handiki beroien —eta «mandiki» nati-boen— politikak eraman ditu kinka larri horretara baina. Kobreak Zaireko esportaketetatik %60a suponitzen du eta haren prezioa nazioarteko merkatuan %30az jeitsi da. Kafea ere oso beheiti dator. Halabaina, kanpo-zorrraren handia (6,5 mila milioi dolar) gobernuaren aukera politikak makurrek esplikatzen omen dute, dakitenen ustez: proiektu industrial handiguratsu «alferrrikakoak» (Inga-ko konplejo hidroelektrikoa kasu) —hitz batez, badakigu independentzia ondoko Afrika beltzean zer gertatu den: besterik ez dakit, baina *lapurrak* aske dabilta guztiz...

Lehenengo urtean susto txiki bat eman zuen Mobutuk. Lau bat urtez (83-86) FMLren erizpideen azpian ibili eta gero, austeritatea denbora gehiagor jasan ezinik, erakunde horrekiko akordioak haustea erabaki zuen (86ko urrian). 1987aren hasieran, terreno politikoan murgiltzen da Mobutu; Estatu Batuetara bisita egiten du, eta Etxezuriko bizilagunak Zaireren garrantzi estrategikoaz komentitzen ditu. Ezin da permititu, alegia, oraingo erregimena desoreka

dadin. Horren ondorioz eskuratu zuten amerikarrek Kamina-ko basea (ikus ARGIA, 1.149. zk.) Geroxeago elkarrekiko maniobra militarrek burutu zituzten Shabako partean; Pretoriak aldiz Angolako UNITAri laguntza helarazteko bide berri bat zeukan. Ordainean, 368 milioi dolarretako kredito berezi bat eskuratu zuten (87ko maiatza) eta zorra ordaintzeko pribilegiozko baldintzak erdietsi zituzten.

Halaz eta guztiz, ezin diote krisiari bueltarik eman. Esportaketetatik daukaten menpekotasunak zapaltzen ditu. Egoera kontrolatzerik ez. 30 milioi lagun bizi da Zairen. Badirudi inoiz ez dutela daukaten zorra ordainduko. Ezin dute eta. Beharko, Toronton, horretaz mintzatu. Zer-edo-zer egin beharko dute behintzat boterea dutenek.

Bukatzeko esan, Mobutuk garrantziko oposizio politikorik ez duela. Lumumbazale ale batzuk ibiltzen omen dira, ekialdeko partean, armak hartuta nonbait, baina oso eragin txikia daukate (azkeneko ekintza entzutetsua 1978an egin zuten, Kolwezi herria okupatuz). Gainerantzean, boterean dagoen MPRz gain, ez dago beste partidu legezaturik, 1980an sortu zen Etienne Tshiekedi-ren UDPS erdi izkutuan bait dabil, eta besteren hotsik ez da iritsi Euskadiraino.

ANA BISKARRO

Karabaj, komunisten koxka

Ez dakigu, lerrook idaztera jartzerakoan, SESBeko partidu komunistaren ohiz kanpoko konferentziatik («Gerra Handia» bukatutakoan egin zuten azkenekoa, horrelakoetarik!) zer aterako den. Perestroikaren martxa nola baloratzen duten oso jakingarri dugu. Erreformazaleek diotenez, Partiduak enpresetan eta Estatuaren aparatoetan muturra sartzeari utzi behar lioke, eta perestroikaren motorra izatearekin konformatu. Izanen dira gorak eta beherak, baina ez dugu uste linea horretatik desbideratzeko arrazoin handirik daukatenik oraingoz. Nahi-ta-nahi-ez Kaukasoko nazio arazoaz hitz egin beharko dute. Ezin dute gorde denbora gehiagor. Alta bada, ez da batere erraza nondik joko duten asmatzea. Goiko Karabaj-i gehiagoko autonomia eman lezaioke, baina ez da hori herrialde horretako armeniar populazioa eta bertako komunistek eskatzen dutena. Azerbaidjanen menpe segitzea zaila izango da dagoeneko. Armeniara pasa dadin oso nekez onartuko dute Baku-ko agintariek eta eskualdeko azeriek. «Errepublikak autonomo»aren mailara igo lezakete (egun «Eskualde autonomoa» da), baina, Moskutik ikusita, prezidente txarra litzateke, Errepublikak egundaino nazio bereziek osatzen bait dituzte, eta Karabaj-eko populazioaren osakideek badute «Errepublika federatu» bana. Arras bidezkoa dirudi karabajtarren eskaria: ez al litzateke berorri, gainera, sobietar Konstituzioan idatzirik dagoen autodeterminatzeko eskubidearen ezagupen praktiko bat? Bitartean, Stepanakert-en, Armadak patruilatzen du. Gehiagotara iritsiko ez badira behintzat, agudo asmatu beharko dute zerbait perestroikaren aitzindariei.

Pablo Sastre

Laster batean euskaraz ere emititzekotan daude

Sobietar komunikabide sozialak, perestroikaren aintzindari

«Gizarte kapitalistako prentsa askatasunak zera esan nahi du: prentsaren bitartez trafikatzeko askatasuna eta herritarrengan eragin haundia izatea. Prentsa askatasuna prentsaren sostengua da, kapitalak daukan zerarik ahaltsuena jendearengan eragiteko. Beronetan oinarritzen da boltxebi-keek ezabatu duten prentsa askatasuna» (Lenin, 1919).

Eskuinetik hasita Gorkaev, Andoni Valenzuela, Gorkaeva, Lepkova, Kuznetsov eta Edurne Euskadi-SESB kidego elkarteko idazkaria.

Lenini esker, sasiaskatasunaren ideia burjesa errefuxatuz joan zen, komunikabideen jabego sozialaz eta langileen askatasunaz hitz egitera pasatzeko. Halere, garai honetan mendebaldeko sasiezkeriari askok uko egin diote izaera sozial honi eta kapitalaren interesen alde agertu dira botere apur bat dutelakoan.

Izan ere, mendebaldeko komunikabideek ezagutzen dituzten kazetariak ekialdeko nazioetan zer gertatzen den ere jakin nahi dute. Jendeak sarritan galdetzen du perestroikarekin komunikabideetan ere aldaketarik egon ote den. Eta honi erantzuteko asmoz hain zuzen ere, zenbait sobietar kazetari egon dira Bizkaian eta Araban ekaina erdialdean. V. Gorkaev, V. Lepkov eta A. Kuznetsov gure artean izan dira hiru egunez

Hego Euskal Herriko komunikabideen berri jasotzen. Leioako topaketa laburra izan den arren, balio izan du bai, euskaldun eta sobietar kazetarien arteko harremanak sendotzeko eta SESBeko prentsaren berri filtratugabea edukitzeko.

Edozein kritika zilegi denean

Jakina denez, SESBean, bai prentsa bai irratitelebista publikoak dira. Beren xedea honako hau litzateke: informatu, eritziak eta ideiak adieraziz. «Sobietarrek asko irakurtzen dute eta hemen baino politizatuago daude —esaten digu V. Gorkaev-ek—. Gainera, eztabaida politikoak egoteko giro aproposa dago gaur egun perestroikari esker. Beste arlotan egiteke badago ere, hone-

zaz gero, prentsan, errealtate bihurtu da hain aipatua den perestroika. Sobietarren artean asko eta asko eztabaidatzen da gure nazioaren iragana. Eta eztabaida hauek prentsan isladatzen dira, jakina. Hau perestroikaren emaitza besterik ez da». Bestalde, irakurleek ere hartzen dute parte sobietar prentsan, honetarako modu asko dutelarik: kritikatzeko gutunak bidaliz nahiz tratatzeko gaien aukeraketarako proposamenak idatziz nahiz profesionalak ez diren laguntzaileek bidaltzen dituzten artikulua edo irazkinen bitartez. Horrela, esaterako, «Pravda» kazetak, 1986. urtean, 620 mila gutun jaso zituen, eta errepublika guztietan, urtero, 60 milioi gutun jasotzen dira. Jaso eta erantzun, zeren gutun bat ere ez bait da erantzun barik geratzen. Gorbaxoven garai berri honetan edozer kritika omen daiteke, baita armada eta instituzioak ere.

Irrati-telebistan etxeko ekoizpenak nagusi

Irrati-telebistari dagokionez, komite estatal bat dago zeinean irratitelebista emandegi guztiak ordezkatuta bait daude. Telebista kanal estatalak lau dira, hauetariko bi errepublika guztietan jasotzen direlarik. Gainera errepublika bakoitzak bere kanal propioa du, eta hiri haundietan ere kanal bana aurki dezakegu. Kanal guzti hauek ematen diren saio eta emanaldiei buruz esan behar da gehiena ekoizpen propioa dela. Datu bat aipatzearren, sobietar telebistan ematen diren kanpoko pelikulak %10etik ez dira pasatzen, gainontzekoa sobietarra da.

Irratiak ere lau kanal ditu barnerako eta beste bat kanporako. Sobietar Batasunean Estatu Batuetan bezala, garrantzi haundia ematen diete kanporako emanaldiei. Guztitara 75 hizkuntzatan emititzen dute kanpoko nazioentzat, eta laster batean euskaraz ere emititzekotan daude. Azken urteotan saialdi zenbait egin omen dute euskaldun irratilariak ezagutu eta Mosku Irratian lanean jartzeko, baina ezin izan dute aurkitu. Telebistan bezala, irratan ere errepublika federatu eta autonomo guztiek beren emandegi propioak dituzte. Nazio osoan dauden 162 irratitelebistatik 113tan hizkuntza bitan edo gehiagotan emititzen da. Ez dugu ahanzi behar sobietar lur guztian 71 hizkuntzaz egiten direla.

Sobietar informazio agentziei dagokionez bi direla nagusian aipatu: Tass eta Novosti. Hauetaz aparte errepublika federatu bakoitzak berea ere badu (Ratau Ukranian, Azerinform Azerbaidjanen e. a.). Tass agentzia 1925ean sortu zen eta gaur egun munduko nagusien artean dago. Novosti oster, berriagoa da (1961ean sortu zen) eta sobietar erakunde sozialen informazio-organu bezala dago antolatuta.

GORKA PALAZIO

TXINDOKI BIDAIAK

ESKANDINABIA, FIORDOAK ABIOIEZ
89.900 pzt. (10 egun)
Irteerak: 8/11,21

PARIS-NETHERLANDS 42.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 7/17, 8/6,17	ITALIA 51.600 pzt. (12 egun) 7/16; 8/1,10,19	GREZIA-BULGARIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ATENAS-ISTANBUL ABIOIEZ 66.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21
MAROKO-ATLAS-SAHARA 45.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 7/15,31; 8/13; 9/1	ZENTRO EUROPA 51.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 8/2,18	ISTANBUL-KAPADOZIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ESKANDINABIA ABIOIEZ 84.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21

ZIRKUITO EDERRA MAROKON + TANGER-EN EGONALDIA (15 egun, P.E.)..... 68.400 pzt.
TANGER-EN EGONALDIA (8 egun, P.E.)..... 36.700 pzt.
TUNEZ BETIKOA + HONDARTZATAN EGONALDIA (15 egun, P.O.)..... 76.250 pzt.
TUNEZ-EKO HONDARTZATAN BARRENA (15 egun, P.O.)..... 51.600 pzt.
NEW YORK, Madfildik ateratako hegaldia..... joana 49.250 pzt.

MIAMI, Madrildik ateratako hegaldia..... joan-etorria 74.650 pzt.
 joana 64.650 pzt.
 joan-etorria 87.650 pzt.

EGIPTO, 12 egun (Nilo-tik barrena kruzeroa barne)..... 109.900 pzt.
DRACULA KONTEAREN BIDEA, 15 egun, P.O..... 92.750 pzt.
NETHERLANDS ETA RHIN IBAIA, honen barrena kruzeroa barne (10 egun)..... 72.500 pzt.
***MALLORKA**, Gasteiztik hegaldia eta 2 izarretako hotelean egonaldia (15 egun)..... 53.900 pzt.
****GRAN KANARIA**, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako hotelean, P.O., (15 egun)..... 39.000 pzt.
*****LANZAROTE**, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako aphotelean egonaldia (15 egun)..... 43.800 pzt.
RIAS BAIXAS-ETAN BARRENA (8 egun, P.O.)..... 43.250 pzt.
JUGOSLABIA, 12 egun, P.O..... 77.900 pzt.
EUROPA, ESKAINTZA BEREZIA (17 egun)..... 109.000 pzt.
ESKANDINABIA OSORIK, FIORDOETAN KRUZEROA ETA GUZI (18 egun)..... 164.400 pzt.

Irteera gehigarriak: Abuztuak 10,17,31 eta Irailak 7,14..... * 3.000 pzt.
 ** 3.000 pzt.
 *** 4.000 pzt.
 Irteera gehigarriak: Abuztuak 3..... * 5.000 pzt.
 ** 6.000 pzt.
 *** 8.000 pzt.

General Etxague 14
20003 DONOSTIA
Tfnoa: 42.38.84-5-6

Legazpi 8
20700 ZUMARRAGA
Telf.72.37.76

Biteri 45
20100 ORERETA
Tlfn.52.45.12

Urdaneta 11
20240 ORDIZIA
Telf.88.72.00

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
 HELBIDEA.....
 HERRIA..... D.P.....
 HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
 SUKURTSALA.....
 KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

«Agal» taldeak Galizako hizkuntzaren normalizazioa defendatzen du

Botereak, hizkuntza galegoa erahiltzeko politika darama

«Galeuzca»k eratutako idazle topaketa batzutura etorri berri da Carmo Henríquez idazlea. Horrez gain, talde zabal eta hizkuntz proiektu koherentedun baten ordezkaria dugu: AGAL, Galizako kultur munduko erreferentziapundu garrantzitsua. Benetazko Galiza beltza pintatu digu Carmok.

«Associaçom Galega da Língua» deritzan elkarte apartidista honen xedeak hurrengoak lirateke: lehenik, galegoaren erabileren normalizazio eskubideak defendatzea; eta bigarrenik, Galizan hitzegiten den galego-portugesaren arautegi idatzia, morfologikoa eta lexikala, «reintegracionista» deitua, martxan ipintzea dira. «Ukertuz galegoek galegoz hitz egingo dugula, ez dugula inoren kolonia izan nahi, ez Portugalena, ez eta Espainiarena», dio gartsuki emakume honek.

Herri historiaren sekuestro saioa

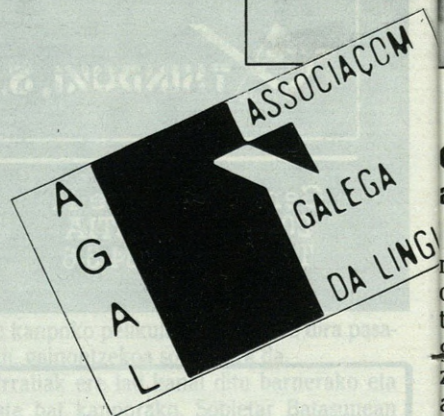
Lehendik ere izandu dira saioak eta antezedenteak Galizan, AGALek 82.ez geroztik proposatzen duen ortografia tipoa erabileran jartzekoaren parekoak, baina, beti bezala, ez da egon paradirik galego-portuges batu hori burutzeko.

Gaur, galegoa eskoletan sartzen dihoanean, filologo eta linguisten belaualdiak hazten doazen heinean Santiagoko Unibertsitatean-eta, ez dirudi logikoa historia eta tradizioen arabera ez irakastea bertako hizkuntza.

Galizako herriak pairatu behar dituen artean, gaur egun botereak (Xuntak, Akademiak —Gobernuaren delegatua buru—, Instituto de La Linguak —ortografia arau batzu hutsetik atera eta inposatu dituen—, Consejo de Culturak, zeinaren zuzendariak hizkuntz gatazka duen gizarte baterako 'elebitasun armonikoa' aldarrikatzen duen, e.a.) herriaren historia sekuestratu nahi duela, Castelaoren hilautsak eta memoria bahitu nahi izan dituen bezala.

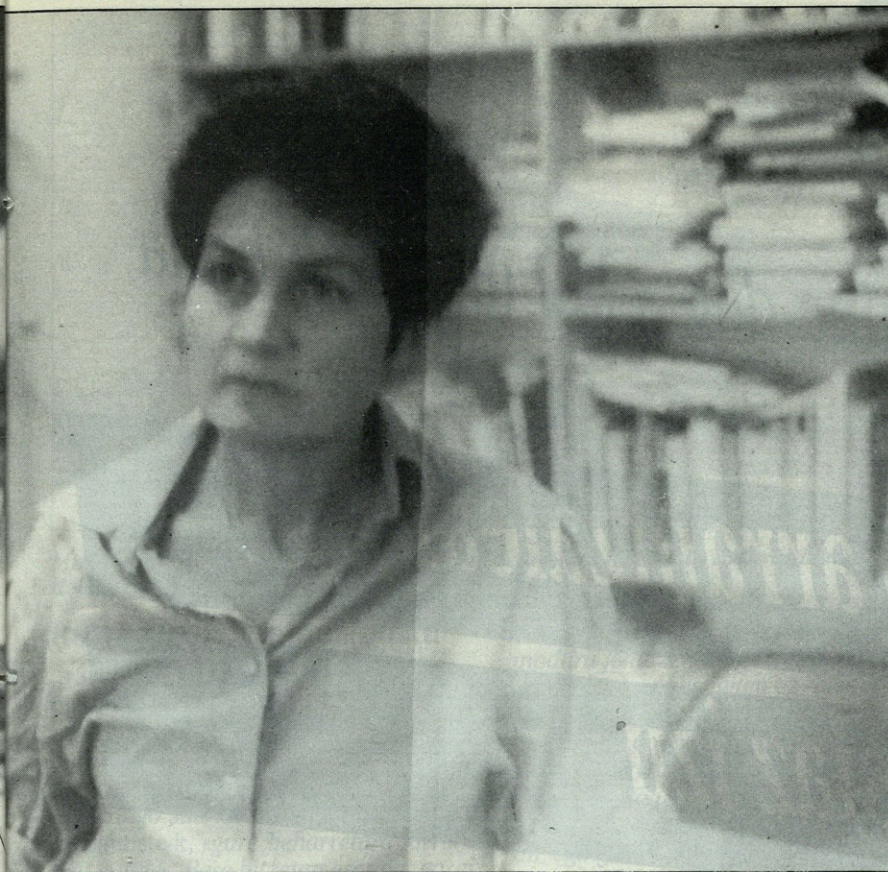
Uko egiten diote galegoa portugesa-ren 'aita' denik aitoritzeari, mundu oso-ko erromanistikak hala baldin badio ere. Tartean muga dagoenez gero, gai-

“Hizkuntza zer den ez dakitenez, funtsean gaztelania defendatzeko politika daramate”

legoa, portugez hizkuntzaren ezberdina dela diote, nahiz eta galego-portuges batasun linguistikoa diskutiezina den. «Zertan oinarritzen diren ezberdintasun hori frogatzeko? Diotenez, Portugalgo independentzia politikoaz geroztik, independentzia linguistikoa ere badela. Kurioski, gaur dakusagunez, orohar, ez da hitzik portugesez galegoz ez denik, eta alderantziz. Gainera, Galizan diren espagnolismo guztiak, hizkuntza beraren fenomeno naturalak baitliran esplikatuta nahi dituzte».

XV.etik aurrera Galizan sartu ziren vulgarismoa kultismotzat jotzen dituzte. Bitxia, Galizaren menderakuntza suertatu zen mendea da XV.a. Ez dute oinarritzotzat jotzen galegoa hizkuntz zauritua denik eta tratamendu egokia esijitzen duenik, errotik erauzi behar denik hizkuntzarekiko fenomemo estrainu oro. Istilua, lexiko ingurukoetara ez ezik, ortografia kontuetara ere luzatzen da.

AGALen lehendakariak dioenez, testu guztiak deskontestualizatzen ditu Galizako botereak.

Ortografia, hizkuntza auzitan

Bi bando kausi ditzakegu afera honen inguruan: bata, AGAL taldekoek ordezkaturia —funtsean portugesez idazten dutenak, galegoaren elementu singularrak errespetatuz—; anti-reintegracionistena bestea, boterearen apoioarekin, arautegiaren aldekoak; eta bi tendentzien arteko nolabaiteko gutxiengo reintegracionistena, esate baterako «A Nosa Terra» ingurukoak. Azken hauek nahi luketena, morfosintaxis eta lexiko reintegraturia, baina ortografia espainolaz idatzi.

AGALekoek galego batua egin nahi dute, euskaldunok gisan. Boterea aurka daukate, ez dute jasotzen dirulaguntza ofizialik sekula, militantziaz egiten dituzte egin beharreko guztiak. Alde nabarmena, ahalmen mugatuagoak dituztela, izan ere galegar herriak ez bait du memoriarik —Herri baten memoria historikoa ortografia bidez ere sartu liteke—.

Boterearen aldetik demagogia da gainezka, gurasokeria, eta AGAL bezalako mogimenduei buruz, gezurra prentsa baten partetik, hala nola, 'portugalдар izan nahi dutela', 'herriak ez duela eskola hori ulertzen...' Botereak erabiltzen dituen mekanismo hauei buruz badago zer esanik. Irainak, zentsura, de-

sinformazioa, eta errealitatea desbirtutzea eguneroko oia da Galizan.

Egungo egoera linguistikoan disfunczionalitate bat bada: adibidez herrixketan espainola nagusitzen hasten da, hiritan entzute gehiago du galegoak —ez dago estudio seriosek biztanlegoa, egoera eta hiltunei buruz; hori bai, denek ulertzen dute—. Telebistan, irrastian, eta irakaskuntzan sartzen doalarik bada posibilitaterik galegoa erreinstauratzeko. Bienbitartean espainola erreinstauratzen da. Ortografia arautegi ofizial 'korrektoa', espainolaren sasi dialektoa baino ez da.

Hizkuntz aberrazio zale boterea

Sufijo guztiak, espainol vulgarismo guztiak itsatsi zaizkio galegoari. Beste agrabante batekin, hizkuntza ongi kontserbaturik dagoen lurraldeetan, umeak galego ofizialean alfabetatuak izatean,

“Ortografia araudi ofizial 'korrektoa', espainolaren sasi dialektoa baino ez da”

galegoaren berezko elementu guzti horiek galtzen dituztela eta forma bulgarrik ikastera beharturik aurkitzen direla. Galizar botereak ezarri nahi duen arautegi ofizialak hizkuntza ikaragarriko aberrazio linguistikoak josten du. Lexiko aldetik, kastellanismo garbiak amaitzen ditu naturaltasun osoz.

Espainolaren presio bidez desagertu diren hizkera formak eutsi nahi dituzte AGALekoek, beuren nortasun zeinuak birreskuratzearen. Liburuak argitaratzen dituzte, berezko aldizkaria badute: «Agalia». Seirehun lagun, bostehundik gora harpide sostengatzaile. AGALek debate bat eskatzen du: bertan, kultur sektore guztiek parte hartuko lukete, eta politika linguistika bat diseinatu beharko litzateke, ezer inposatu gabe. Baina asmo hauek debekua dute gainean sistematikoki, eta araudi hori indarrez inposatzea entsaiatzen da. AGALekoak kalera jaisten dira araudiaren derogazioa esijituz, beren abotsa entzuteko aukera eta teoria horren kritikarako eskubidea eskatuz.

Bienbitartean, debate hori ez da gautzatzen, dekretua ez da derogatzen, atzitik, irakaskuntzara bideratutako arautegia neurritz kanpo praktikutzen da: liburugintzan, prentsan, e.a. Hori gutxi balitz, arau horietan kontenplaturik zauden bi edo hiru opzioetatik, bat inposatzen dute boteredunek unilateralki.. Carmok behin eta berriro dioskunez, diskriminazioa da jaun eta jabe Galizan, arlo guztietan.

Gaztelania defendatzeko politika

Nahiko ezezaguna, eta harrigarria bada ere, *«hizkuntz politikan bi alternatibak dute leku soilik: hizkuntza baten erabileren hedatze edota salbatzeko prozesua, ala hizkuntza erahiltzeko prozesua. Galizan dagoena hizkuntza erahiltzeko politika da. Adimenez, akaatzen da galegoa, hileta elizkizun handiotsu batekin, 'borondate onezko' diskurtsoz eta era sutil batez, ze herriari esaten bazaio publikoki hizkuntza erahil behar dutela, herriak ez luke ametituko. Beraz, hizkuntza zer den ez dakitenez, funtsean gaztelania defendatzeko politika daramate»*. Boteredunek argitaratzen dituzten testuek gutxiengoko kritika ere ezin dute jasan aida-nez, hain txiroak izaki beren konponente zientifikoak.

Ezin konta ahalezko botearen azpi-jokuak salatu dizkigu Carmo Henriquez: autobonbo lotsagarriak, autoritate zientifikoak emateak ez duenari, klan-en arteko itunak, helduen alfabetatzerako borondaterik eza...

PERU UNTZUETA

Antxoaren kanpaina duela lau urtetatik hona erdira jaitsi da

Iparraldeko arrantzaleak

arrain eskasiaz izu

Halaxe mintzatu zaizkigu Bautiste Garat, Hendaiaiko kofradiako lehendakari dena, eta Raphael Aranaz, Donibane Lohitzune eta Ziburuko arrantzaleen ermandateko lehendakaria bera. Aspaldiko leloa dugu eskasiarena. Hala ere, ja amaitzear dagoen aurtengo antxoaren kanpainak merkatu ona aurkitu du mugaz beheiti eta ez dira kexu. Duela hamar urte ikasi zuten zer den kasik arrain untzi guztiak galtzea. Egun, modu onean bizi direla diote, hamaika pasaia txar pasa eta gero.

Antxoa beste urtetan baino kaskarra go antzeman dute aurtengoan mugaz gohiti ere. 10050 tonelada sartu dute sareetan Hendaian dabilzan 15 antxoketariak gehi kanpotik (Turbal-etik kasu) etorritako untziek, eta beste hainbeste Donibane Lohitzune-Ziburuko hamarrek. Baionako datuei dagokienez, bizpahiru arrantzale mugitzen dela besterik ez dakigu. Hau honela, orain lau urte jaso zenaren erdia bildu da orotara, guzti honen arrazaiok ez daudelarik batere argi, bai Bautiste Garat bai Raphael Aranaz-ek erizten dutenez. Duela urte zenbait, Europako Elkarrekin Ekono-

mitzakoak aginduta aldatu beharrean aurkitu ziren sareek ote dute errua? Ala beste uretara egin du antxoa? Urak kutsatu direlako izango da? Nahi adina galdera egiten diote buruari, behin eta birritan, eguna arrantzan sartu ondoren, itsasontzia portura arin-arin eramaten ohitzen ari diren arrantzale hauek.

Antxoak estima gutxi eta merkatu ez

Lehen antxoketariak besterik ez ziren Donibane Lohitzunen. Hendaian beste hainbeste. Gogoan du Bautiste

Garat-ek, gaurkoak baino untzi txikiagoan, berak dioen bezala «betiko uretan», arrantzan eskuz jarduten zirenekoa. «Antxoa gehiago antzematen genuen dudarik gabe, baina saltzeko merkatu ez zen, eta hemen, Iparraldean, estimarik ez duenez, itsasontziak ez ziren errentagarriak». «Hau honela, bapozeko untzi zaharra hartu eta Dakar-en aritu beharrean aurkitu nintzen luzer, —jarraitu da—, antxoatan ezin zenez atunetan, etxetik hurrin, denbora piloa galtzen genuela».

Kontuak asko aldatu dira ordudunik. Bapozeko untziak erretiratu zituzten, duela hamar urte Hendaian eta geroago Donibane Lohitzunen, flota modernatu eta kooperatiba batetan bilduz esturktura berria osatu zutelarik bere garaian. Untzi gutxi dira egun Iparraldean arrantzan aritzen direnak. Halere, denbora batetako zailtasunik ez dute arraina saltzeko orduan. Hegoaldeko arrantzaleek ere jasaten duten eskasia medio, antxoak merkatu aurkitzen du, harrapatutako guztia (zifretan %90 edo), mugaz beheiti saltzen dutelarik. Gero, legatza dute Hendaian eta Donibane Lohitzunen atuna. Badira 3 atunetari haundi bertan, eta beste 8 txiki, baxurakoak, betire inguruko kostaldean, neguan legatzetan eta udan hegialburretan aritzen direnak.

Mugaz hegoaldeko arrantzaleekin ez dute inongo loturarik Iparraldekoek. Ez dela seinale ona dio Bautiste-k.

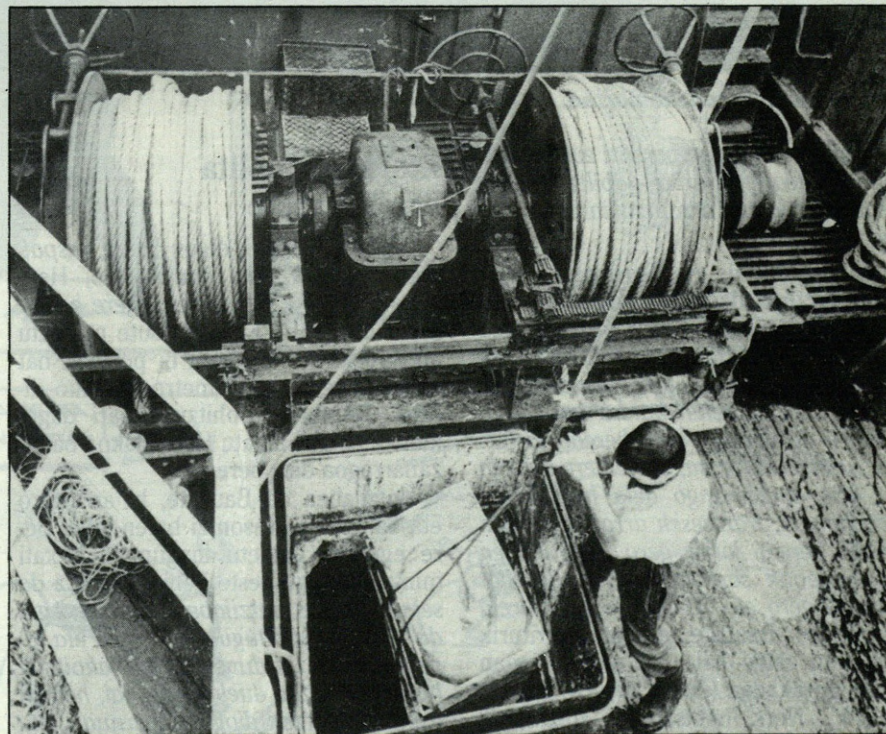
Itsasontzi txikietan apostu

300 pertsona bizi da Hendaian gehien bat arrasteko arrantzatik eta beste hainbeste Donibane Lohitzune eta Ziburun. «Mugaz bestalde askoz ere gehiago egiten bada ere hemengoa errentagarriago suertatzen da», bota du argiro Bautiste-k, «gure beharretara jarriak bait gaude». Bere hitzetan esanda, garai bateko 10-12 gizonetako itsasontziak utzi eta laupabostekoetan jartzeak egin du errentagarri Iparraldeko arrantza. Hendaian edo Donibanen gauzak igoal dira honetan. Egokitu dituzte egokitu beharrekoak, eta hor dabil bakoitza bere ogia defendatzen, heuren arrantza motari dagokionean kanpotik duten konpetentziari (Irlandatik datorkiena kasu) beldur gutxi diotela.

“Mugaz hegoaldera arrantza asko egiten bada ere hemengoa errentagarriago suertatzen da, gure beharretara jarriak gaudelako”

Arrantzaleen asoziazioa den “OP”ren barruan bildurik daude, zeinak defenditzen dituen beren interesak Frantses Gobernuaren aurrean. Bestalde, Europako Elkarrekin Ekonomikoak neurtutako prezioetan tajutu beharra dute arraina, behetik egiten duenean zenbait laguntza jasotzen dutelarik (batzutan Gobernuaren eskutik eta bestetan Bruxeles-etik). Raphael-ek hartu du

hitza: «Frantses Gobernuak ahal duen modura jokatzeko du gurekin. Egiten du, ez dut erran nahi egiten ez duenik». Ke- xu da halere, arrantzale gutxi izaki in- dar eskasa dutelakoan beste zenbait na- zioaren aurrean. Bautiste-k jarraitu dio: «nere ustetan, arrantzaleak ez badio gogor eusten, dirua erosleak besterik ez du egingo. Adibidez, joan den urtean, atuna 17,5 frankotan saltzen zuen arrantzaleak. Mugak ireki ziren, eta zuen herrian asko antzeman zenez, 13 frankotan saldu zen gero. Aurten zer? zera, 13,5 frankotan saltzeko hegala- bur mordoa ekarri beharko da, asko... Arraina merke jarriz gero jendeak usa- rioa hartzen du eta gero nola moztu horrekin?».

Raphael-ek dionez, lehen bazen arraina nahiko baina merkaturik ez. Orain aldez, arrain gutxi antzematen da eta prezioak behiti dira.

“Betidanik ibili izan gara antxoetan baina ez nuen sekula pentsatuko arrasteroek posible izango zutenik atunik antzematea”

Hegoaldeko arrantzaleekin harremanik ez

Mugaz hegoaldeko arrantzaleekin ez dute inongo loturarik, batere. Ez dela seinale ona pentsatzen du altutik Bau- tiste-k, duela hiru urte Hondarribikoe- kin izan zuten afera dela eta haserre mintzatu bada ere. «Arras gaizki porta- tu ziren gurekin. Uste zuten —agintari batzuek behintzat—, alegia 300 itsaso- n-tzi bazituztela eta mundu guztian agin- duko zutela. Marka polita egin ziguten! Gauzak eztabaidatu egin behar dira eta konpromezu batetara iritsi, baina inoiz ez bestearen etxera etorrita jaun eta ja- be jarri». Antzeko zerbait esan digu Ra- phael-ek: «Guk bestaldeko arrantzalee- kin aspalditik ditugu borrokaldiak. Denbora onak pasatuak ditugu lehen

Donibane Lohitzuneko portua.

ere, baina bakoitzak bereari eusten dio. Bata bestearen aurka gabiltza, gaur etsai bihar lagun, arrantzalea holan da, sugea bezala».

Eritziak eritzi, eta Europako Elkar-tean sartzeari dagokion arloan, mugaz hegoaldekoentzat garai ilunak datozela diote batera. «Zuek abantaila bat izan duzue gurekiko: kuotak. Europako El-kartean sartzarekin batera hori desagertzen da denak maila berean jartze-ko. Atunarekin kasu, aurten ere ikusten da aise antzemango dela hemen eta hau honela, frantsesek arraina besteen prezio berean jarritz gero zaila izanen da kanpotik sartzea. Horregatik diot gauzak gero eta zailago joanen direla zuentzat». Bautiste erabat harriturik mintzatu zaigu hala ere atunak eman duen gorakadaz (duela 20 urte ez zen deusik). Nork pentsatuko! «Betidanik ibili izan gara antxoatan baina ez nuen sekula pentsatzen arrasteroek posible izango zutenik hegalaurretan aritzea».

Etorkizun polita ikusten diote

Bautiste-k argitu digun legez, «aspal-diko kontuak dira hauek» dio, Hen-daian ez zen kairik lehen, «nere kabuz altxa nuelarik». Egun, badute proiektu anbiziotsu bat dituzten bi portuak bat egiteko, zeinak 500 metro edukiko di-tuen. Donibane Lohitzunekoari dago-kionez berriz, aipatu Hendaiakoa baino zaharragoa dela berez.

Untzijabea da Bautiste, bi arrastero eta baxurako itsasontzi baten jabe. Be-re egoeraz galdetu diogunean kexati mintzatu zaigu beste behin ere. «Ez da sekula erreza untzijabe batentzat; egia da gauzak ez ditugula oso oker eta la-nean piskat jardunez gero bakoitzak berea ateratzen duela. Hori bai, hemen asko ordaintzen diogu Gobernuari, eta diru asko egin behar da besteentzako, ez da han bezala». Etorkizunari buruz zer? «Orain bezala gauzak ez daude

gaizki, ez da besterik esan behar, arrain eskasia bada baina geroak esan-go du». Raphael-en ustetan, «lehen etor-tzen zen arraina; ezinezkoa da hiru edo lau urtetan antxoaren arraza kasu, guztia galtzea», adierazi digu kezkat. Kezkati bezala itxaropenez, «etorkizun polita aurkitzen diot nik Donibaneko portuari, ongi, ongi, arrantzalea langi-lea da eta lanak ez du beldurtzen».

Legatzetan hasiak dira honez gero. Egun erdiko betiko bideari eutsiko dio-te aurtengoan ere. Bautiste-k hartu du azken hitza. «legatzak egingo balu orain egiten duen prezioetik goiti, zu-zen-zuzen joan gaitzke antxoa utzita legatzetara».

LOREN ARISTI

ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

XXX

K O M I K I A

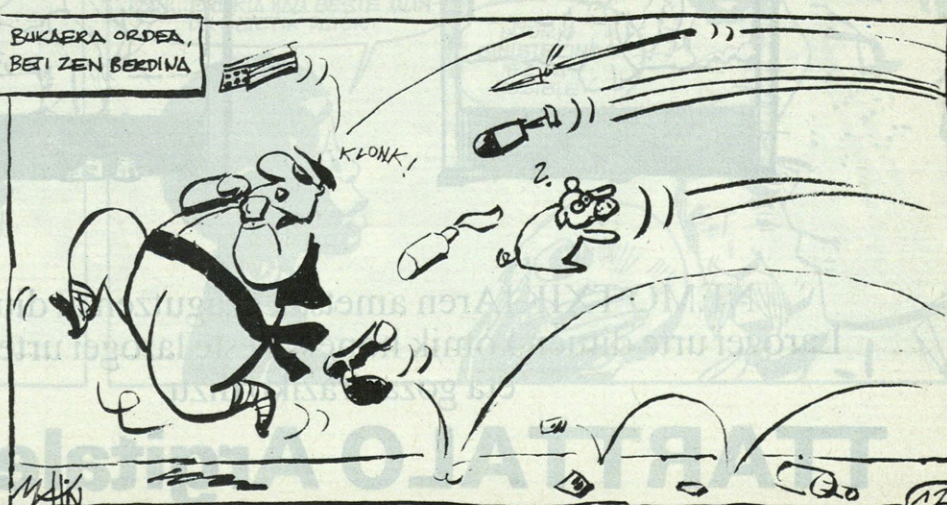
110. zenbakia

BOKAZA

-MORAU TA MATIN-

AZTARNA ARRISKUTSUA

SATIALA: BEHIN ETA BERRIRO SA-
ATZEN ARI DA GURE BOKAZTA
ANDAINGO GAZTETZEAN SARTZEN

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINNIE MCCAY

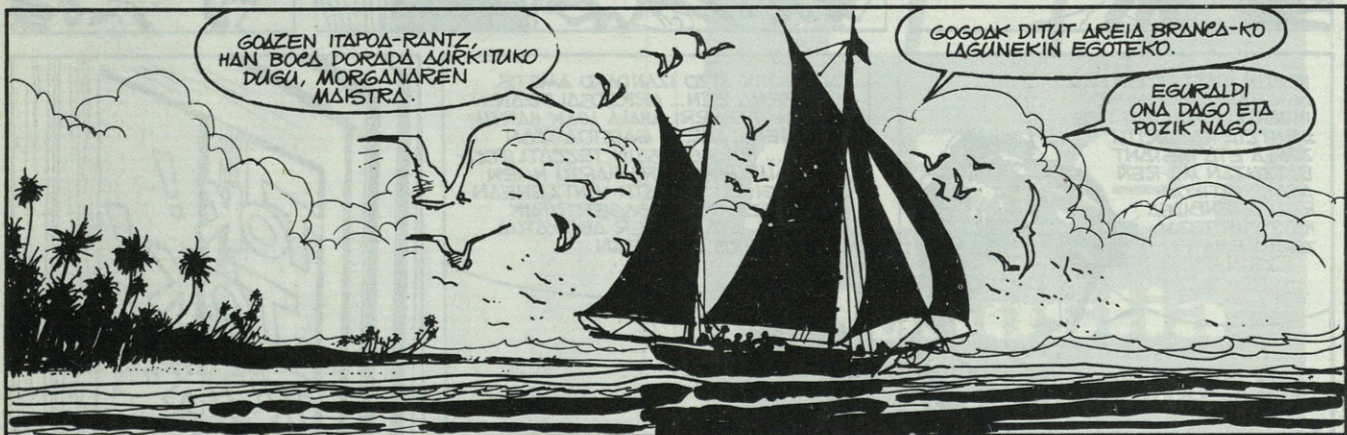
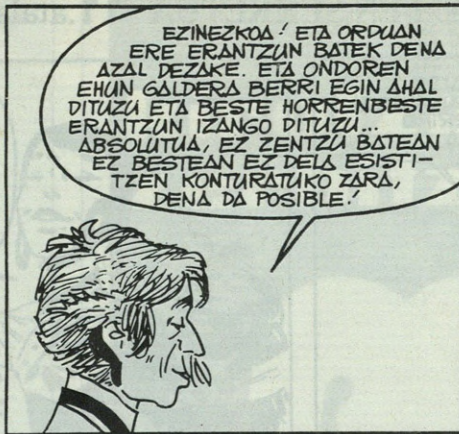
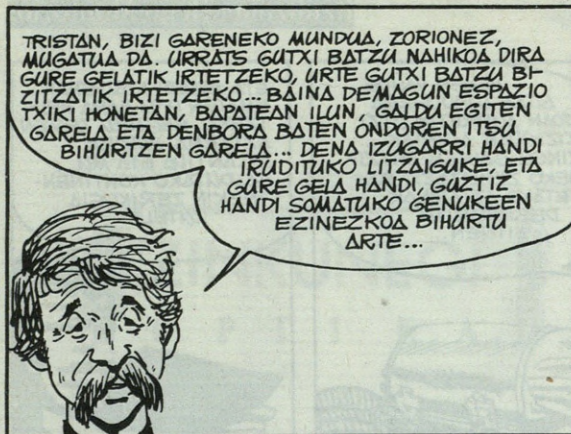
LITTLE NEMO
WINNIE MCCAY

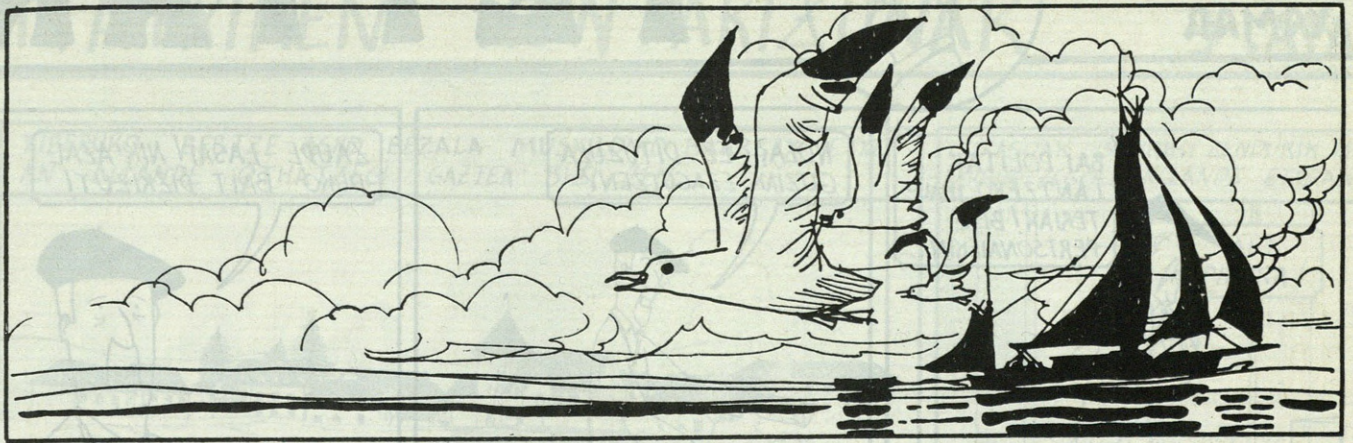

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

BRÁSILEKO IPARRALDEAN DAGOEN BAHIA-RA HELDU DA CORTO MALTESE, LAGUN ZAHARRA DUEN STEINER IRAKASLEAREKIN. TRISTAN BANTAM GAZTE INGELESA LAGUNTZEKO DOAZ, LONDONEN UMEZURTZ SUERTATURIK MORGANA BERE ARREBA BISITATZERA DOANA. MORGANA MULATOA DA ETA BAHIANINIAK HEZI DU MAKINBAREN MUNDU SEKRETUAN, BRÁSILEKO BELTZEN MAJIA BELTZA. BOCA DORADA AZTI OSPETSULA IKUSTERA DOAZ CORTO ETA BERE LAGUNAK.

BADAKIZU GAUZA BAT, CORTO? LEHENAGOTIK EZAGUTZEN ZAITUDALAKO INPRE-SIOA DUT. BUENOS AIRESERANTZ ZIHOAN BELUNTZI BAT ZEN: ESKIFAIAKO BAT TEK DESERTATU ETA GUREKIN GELDITU ZEN, GERO BAPATEAN ALDE EGIN ZUEN EGUN BATETAN... ZEIN ZINEN?

GURE LAGUNEN IRAGANAK EZ DISU AJOLA BEHAR? BARKA EZAZU CORTO MALTESE!

AGIAN EZ ZEN BERA...

BAI, NEA NINTZEN MARINEL HURA... ELEFANTEREN MEMORIA DA BAHIANINIAK. GAINERA BOST URTE BESTERIK EZ DIRA PASA HARREZ GERO.

MORGANA, ZEIN DA BISITATZAKO DUGUN BOCA DORADA HORI?

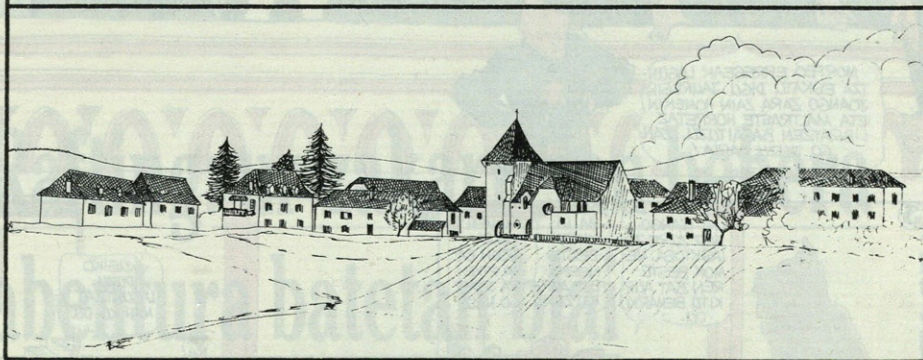
GURE AITAREN LAGUN BAT TXIKITAN BAHIANINIA ETA BERA ERAKUTSI ZIDATEN MAJIA BELTZA.

HORTXE DAGO ITAPOA HONDARTZA!

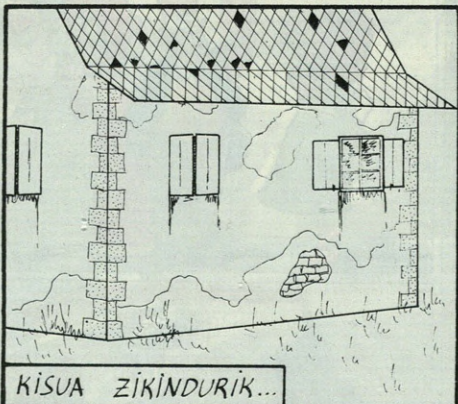
XIBERUKO BERTZE ASKO BEZALA MUSKILDIKO BARRETX ETXE-
AN ALLANDE OTHATZEGI GAZTEA BIZI ZEN.

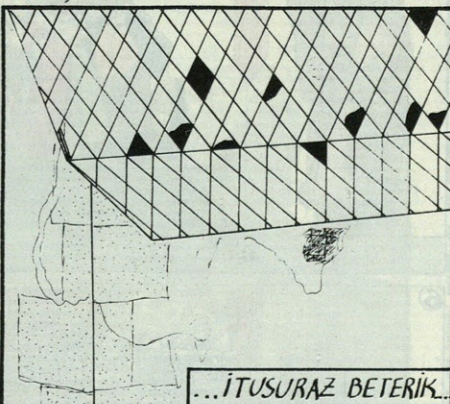
GURASOAK BERRIKI ZENDURIK BA-
KARRIK ZEGOEN ALLANDE ETXEAN

SORTETXEA EDERRA IZAN BAZEN ERE, ARRAS EGOERA LARRIAN ZEGOEN UNE HONETAN...

KISUA ZIKINDURIK...

...ITUSURAZ BETERIK...

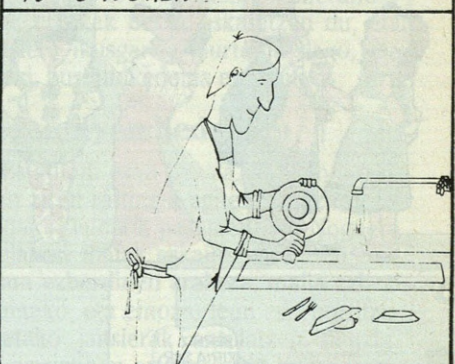

ZURA PIPIAK JANA...

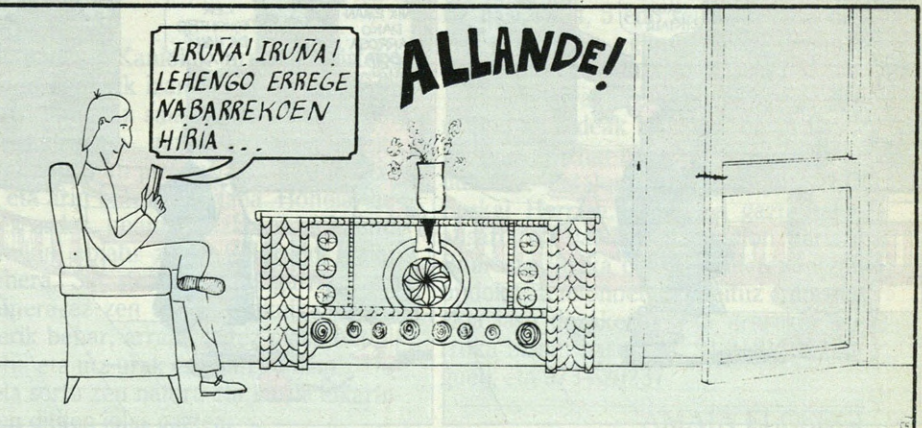
BAI, ETXEA EZIN ZUEN HOLA SEGITU.
KONPONDU BEHARREAN ZEGOEN.

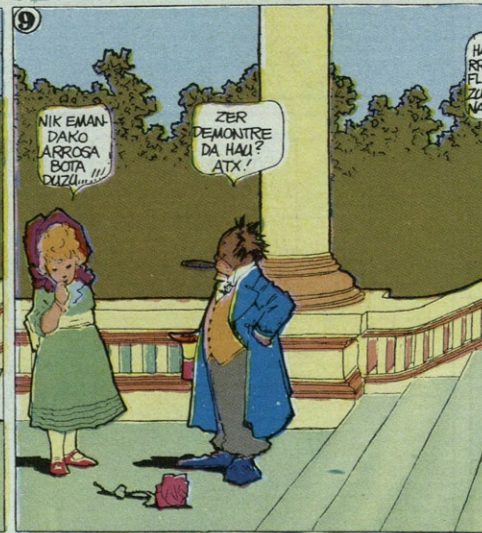
GAVERO AFARIKO BAXERA GARBI-
TU ONDOREN.

IRAKURTZEN EGOTEN ZEN ALLANDE.
AUNITZ LAKET BAIT ZITZAION!

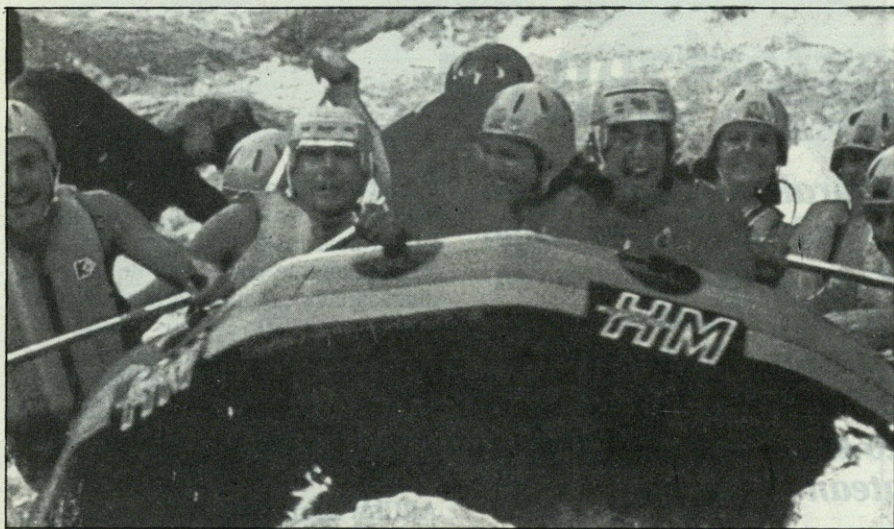

1 LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Ikusgarria, erakargarria, sentsazio berriz josia

Rafting: ur zakarretan behera abentura batetan blai

Ederra, koloretsua, gaztea... honelakoa da rafting-a. Jogging, puenting, eta oraingoan, rafting. Zer ote da 'amerikanada' berri hau? —pentsatuko du zenbaitek—. Ez ote genuen nahikoa Euskal Herriko kirolekin? Ez, itxuraz, inoiz ez da nahikoa. Jarraikero, gizakia, naturako sentsazio ezberdin bakoitza dastatzeko kirol modu berrien bila dabilarik.

Jadanik, lurraren sakoneraino eta hegaztien ondoraino heldu da. Baina oraingo honetan, ez da, ez altuera garaietaraino igo beharrik, ez lurraren sakoneraino jaitsi beharrik. Oraingo honetarako, erreka edo ibai haserre bat behar dugu, itsasoa haserretzen denean bezala, bere urak irauli eta jauzi eta zurrunbilo artean dantzan ari den ibaia. Ez, ez beldurrik izan, ez dago inolako arriskurik!

Duela bost urte inguru bururatu zitzairen amerikar abenturazale batzuri,

Coloradoko Kanioiak uretatik jaisteko modu egokirik izan behar zuela. Orduarte piraguaz saiatu izan ziren, baina arriskutsuegia gertatzen zen urezko ekaitz haietan piragua bezain unti txiki eta arin batekin sartzea. Honela, horrez orde, pneumatikozko unti haundi batekin abiatu ziren Colorado ibaian behera. Sin stezina, hunkigarria... eta gainera ez zen inolako teknika ezagutzerik behar, arraun batez piska bat gidatu, eta utz urak eraman zaitzan... Honela sortu zen natura eta kirola elkarlotzen dituen jolas gaztea.

Ausardia piskat, mesedez

Bost urteren buruan harrapalada bizian hedatzen ari da. Frantsesek Europaratu, eta egun Catalunya aldean dastatzeko aukera politak daude. Hedapen eta zabaltze honen sekretua begibistakoa da: ez da forma fisiko berezirik behar, ez eta ezagutza teknikorik ere, eta edozein adinetan egin daiteke. Behar den gauza bakarra ausardia piska bat, eta mundua beste ikuspegi batetik ikusteko gogoia.

Untzi bakoitzean, neurriaren arabera (4-6 metro arteko luzera eta 2-2,5 metro arteko zabalera), dozenardi bat pertsonetik, dozena t'erdi arteraino joan daitezke. Guzti horien artean, beti, bi pertsona gutxienez, gidari ofizialak izango dira, nahiz gainontzekoek ere gidatu, edo gidatzen saiatu. Pertsona bakoitzak, txaleku flotagarri bat, kasko bat eta arraun bat ermango ditu. Untziaren lurrean, nylonezko zinta gogor batzuk daramatza untiak, beronen azpitik oinak sartu eta heldugailu gisara raftinglaria eror ez dadin. Gainerantzekoa, erreka berak eskaintzen du, eta jaitziera ikusgarria ziurtatua dago, eta noski, bustialdi ederra ere bai!

Catalunyan hedatuen

Estatuan, esan bezala, katalandarrak izan ziren rafting-a egiten hasi ziren lehenak. Lleidatik pasatzen den Noguera Pallaresa ibaiak eskaintzen dituen zailtasun ezberdinen arabera, maila ezberdinetako, eta emozio leun edo bortitza-goetako jaitzierak antolatzen dituzte. Ur zipritzinen artean, ordu bakar batek hasi eta 4, 5 edo sei egun pasa daitezke rafting-a egiten, noski, denbora guztia uretan sartuta egon gabe.

Madriildarrak ere oraintsu hasiak dira rafting-ari bideak irekitzen baina Castilla aldean behar bezalako ibai bizirik ez dutenez, Catalunya joaten dira. Eta Euskal Herrian, noiz? Ea gazte talde ausartaren batek heltzen dion hariari! Bitartean, irrika bizian zaudetenontzat, ondoko telefonoetara deituz informazioa jaso dezakezue, eta urarekin borroka bizian hasi. Telf: 91-2181298 (Miguel), eta 973-620237.

AMAIA ELOSEGI

Garbiñe Olealdekoa, emakume,
abokatu, sindikalista

Krisia medio, birmoldaketak emakumea baztertzen du

Duela zortzi urte arazo laboraletan dabil. Pedro Ibarra famatuaren 'despatxoan' egin zituen lehen urratsak, langileen kasuak eramateko lehen entsaioak egin ziren garai haietan, frankismoan eta langileen eskubideak ezin murrizagoak zirenean. Abokatu-bulego hura izan zen langileei lehen eskubideak defenditzeko eman zien estraineko bidea. Deustuko Unibertsitatean da ikasia, 30 urte ditu.

ARGIA: Zuk Deustuko Unibertsitatean ikasi zenuen 70. hamarkadan.

GARBIÑE OLEALDEKOA: Garai haietan ez zeneukan aukera haundirik, bertan sartzea baino ez. Denok geunden elkarrekin. Jesusen konpainia ere erreforma garaian esperoan zegoen zer gertatuko, adibidez klase orduetan euskeraren ematen ziguten, ikasleek eskatuta baina klase orduetan.

Nire lehen kontaktu feminista eta militantea unibertsitatearen bidez eduki dut, mugimendu kontra-kultural handia ziharduen, gay-mugimendua, feminista.

ARGIA: Zer da emakume abokatu bat izatea gaur egun?

G.O.: Oso zaila da, batez ere gizonezko alorretan zabiltzalako. Emakume-abokatu bat izatea gauza bat, eta emakume-abokatu laboralista bestea. Ez da gauza bera, emakume-abokatu penalista izatea, edo matrimonialista, neurri batetan ez zaitu hainbeste eragiten ez zaudelako guttiz gizonezko munduan murgildurik.

Arazo laboraletan sartuta izanez gero, oster, bai, erabat. Krisia dela medio egoera larritu egin da, eta emakumea fabriketan mutur-sarkoitzat hartu-

“Legearen

mundua

lehia-mundua delarik,

disdiratsuen,

sonatuena, entzunena

izan behar duzu.

Hauek dira hain

zuzen ere,

gizonezkoen

ezaugarriak”

ta bait dago. Gaur egun birmoldaketari ekin behar baldin bazaio, lehenengoak kalera doazenak emakumeak dira, gainera emakume gutik lortu du lan-munduan sartzea eta apur horiek kale gorri-
ra doaz.

Bestalde legearen mundua lehi-mundu bat izaki, distiratsuen, sonatuena, entzunena izan behar duzu. Horiexek dituzu, hain zuzen, gizon-gizonezko ezaugarriak

ARGIA: Zeure lanbidean alderik nabaritzen duzu emakume izateagatik?

G.O.: Auzitegira daramazunean arazoren bat gizonezkoek bi jokamolde dauzkate. Edo errukigarria, eta orduan gutiago esijitzen zaizu, 'emakumezko' kalitateak baloratzen zaizkizu, irripar hestu batez adierazten dizuen. Edo bigarrena, besteei baino askoz gehiago eskatzen zaizun jokamoldea. Hor beste lankideek hartzen zaitue mutur-sarkoitzat ere, eta edozein lankide-prakadun bati baino gehiago eskatzen zaizu emaitz berdinerari iristeko. Horregaitik hain zail gertatzen da.

Gero ere beste baten interesak defendar behar dituzu, langile batenak, herri honetan talde madarikatu batenak, ugazaba batek kaleratuz gero, pisuzko arrazoiak izan dituelako izango da. Legeek ez diote horrelakorik, noski, baina sozialki horrela onetsia dago. Beraz ez da betere egia berdintasun oinarri batekin abiatzen garela. Guk makalenen interesak defenda behar ditugu, horrek segurtasun eta irmotasun bat eskatzen dizkizu eta emakume izateak 'handicapa' adierazten du.

Garbiñe Olealdekoaren ustetan, bide luzea dago oraindik urratzeko feminismoari dagokionean.

ARGIA: Hona etortzen zaizkizun langileen aldetik zernolako jarrera ezagutu duzu?

G.O.: Langile bati izugarri kostatzen zaio zugarri fidatzea. Batzuetan emakume, gazteago izateagatik ez du ulertzea lortzen. Langileak, abokatua gizonetako, larruzko karteradun, korbatadun, despatxo haundidunak izanez gero, interesak hobeto defendituko dituela uste du. Orain bi urte, langile bat abokatu eske hurbildu zitzaigun eta emakume ez izatea eskatzen zigun. Une hartan txex bi besterik ez geunden, bi emakume eta montatu genizkionak... Nik onartzen dut pertsona batek besteak baino konfidantza gehiago eman leza keela baina emakume edo gizon izateagatik. Baina emakumea izateagatik arbuaiatua izatea, ez, hori bai ez dudala

ulertzen. Niri lizentziatura lortzeak beste bezain beste kostatu zait, agian gehiago.

ARGIA: Zu LABen sartuta zaude, horrek eragin bat eduki al du?

G.O.: Hona etortzen diren langileak oso errespetagarriak dira nirekiko ez dut inolako esperientzia txarrik eduki, zuzenean bederen. Beti entzuten duzu zeharka komentarioren bat, baina inoiz eraso pertsonalik. Hala ere bide luzea dugu urratzeko feminismoari begira.

Hemendik kanpoko gizonetakoekin lutzatzen didate ea noiz kopa bat hartzera joango garen, eta horrelako lelokeriak. Nik kopa hartzeko aurpegirik jarri ez diedanean. Edo irripak makur batzuk, ligatzeko deitzen diren gogo horiek...ba hemen sindikatuko lankideekin ez dugu horrelakorik, pentsatzen dut afinitate

“*Edozein langile
prakadun bati baino
gehiago eskatzen
zaizu emaitza
berdinerara
iristeko*”

ideologiko hori dela medio pertsontzat hartzen gaituztela. Hala ere esango nuke jarrera bat dagoela guri gehiago eskatzeko, lan-mailan adibidez emaitza hobeak lortzea.

ARGIA: Hori zergaitik ote?

G.O.: Oinarritzat hartzen dutelako zu gauza bikain bat egiten ari zarela eta hori egiteko zuk ere bikain izan behar duzula eta hortaz emaitza bikainak erdietsi behar. Pentsatuko dute ‘Kostatu-ko zitzaizun hona iristek eta zure listoa oso goian dagoenez, beti oso gora segituko du’. Eta gero ere, zama bat daukate eta haien parekotzat onartzeko haiek baino gehiago egin behar duzu. Badakit esan dudana hainbati ez zaiola gustatuko baina hala da. Militanta on diren hainbat eta hainbat emakume ezezagun geldituko dira, hain zuzen, emakume direlako.

ARGIA: Emakumeen taldean sartuta zaude, ‘Egizan’ talde berrian.

G.O.: Gu baino lehen bazeuden, ‘Aizan’ eta ‘Kas emakumeak’ mugimenduak. Aizanek batez ere emakumeak sensibilizatu ditu, emakume, langile eta herri gisa, talde honek ere in zuten azken finen. Baina guk bidea segitu nahi dugu. Maiatzan izan genuen Biltzar Erakor bat, eta orain bideratu behar ditugula oinarri ideologiko minimo batzu. KASEko bloke barruan sartuak gaude eta erabakietan parte hartzen dugula, baina gure alorrean gure erabakiak hartuz, besteak, bakoitza bere alorrean, hartzen dituzten moduan.

Bizkaiko Emakumeen Asanbladan zeuden batzuk ez ziren gustora gertatzen bertako plantamenduekin, ez zegoelako loturarik emakume eta eta bere eguneroko bizitzarekin, eta ez zelako lorpenetan gauzatzen.

ARGIA: Zergaitik desagertu zen Aizan?

G.O.: Korriente bat bezala funtzionatu zuelako, bertakoekin ez ziren militanteak, zentzu klasikoan. Nire ustez, beste talde, desegin zen, bere helburua bete zuelako.

KATALIN MARATZA

*Hirurogeitabi urtetako
oñatiarra dugu Luis Peña
Gantxegi arkitektoa. Lan
oparoa benetan, gizon honek
egin duena: doktoradutza eta
katedra lortu ditu, hainbat
arkitektura eskoletan irakasle,
hizlari hitzaldietan, sari
askoren irabazle eta enparantza
egile bikaina. Besteak beste,
Donostiako Trinitate
Enparantza, Lleidako
Enparantza Nagusia eta
Gasteizko Foruen Enparantzak
egin izan ditu. Arkitekturaz
gain, kultura eta bizieraz
mintzatzea atsegin duen
pertsona honekin Donostiako
Ulia mendiaren magalean duen
etxebizitza eroso eta lasaian
izan gara.*

Luis Peña Gantxegi:

«Euskadi Atenas

moderno bat bezala

ikusi behar da»

GALDERA: Zure obran zer nabarmendu zenuke?

ERANTZUNA: Nahiago nuke orokorrean hitzegin. Bestela, jakina, badauzkat ustez zenbait gauza borobil, baina beti izaten dira gorabeherak.

GALDERA: Hel diezaiogun bada urbanismoari. Kezkatzen zaituen gaia da.

ERANTZUNA: Urbanismo kontuan, garai batean jada ikusi nuen udalek, edota gaur egun Euskadi mailan, Plan Orokorrak eta egin behar dituztela. Arkitekto batentzat oso tentagarriak dira Plan Orokor, Herrialdeko Planak edota Euskadikoa. Nahiko desaritua dago azken hau. Alde fisikoan diot. Ez programan. Nola antolatzen diren aktibidadeak, harremanak, herriak, herrien eta hirien arteko harremanak... Gai zaila da. Zabala. Tentagarria arkitektoarentzat baina frustragarria datekeena. Arkitektoa gainditu egiten du gaiak. Disziplina gehiago sartu behar dira tartean. Arkitektoak ez daki ekonomiaz, edo industriad, edo administrazioaz, legeaz... Nik ihes egin dut piska bat guzti horretatik iruditzen bait zait arkitektoak gehiago jo behar duela fisikora. Espazioak eta bolumenak. Gauzatzen diren obrak. Karreterak, kaleak, jardinak eta etxeak.

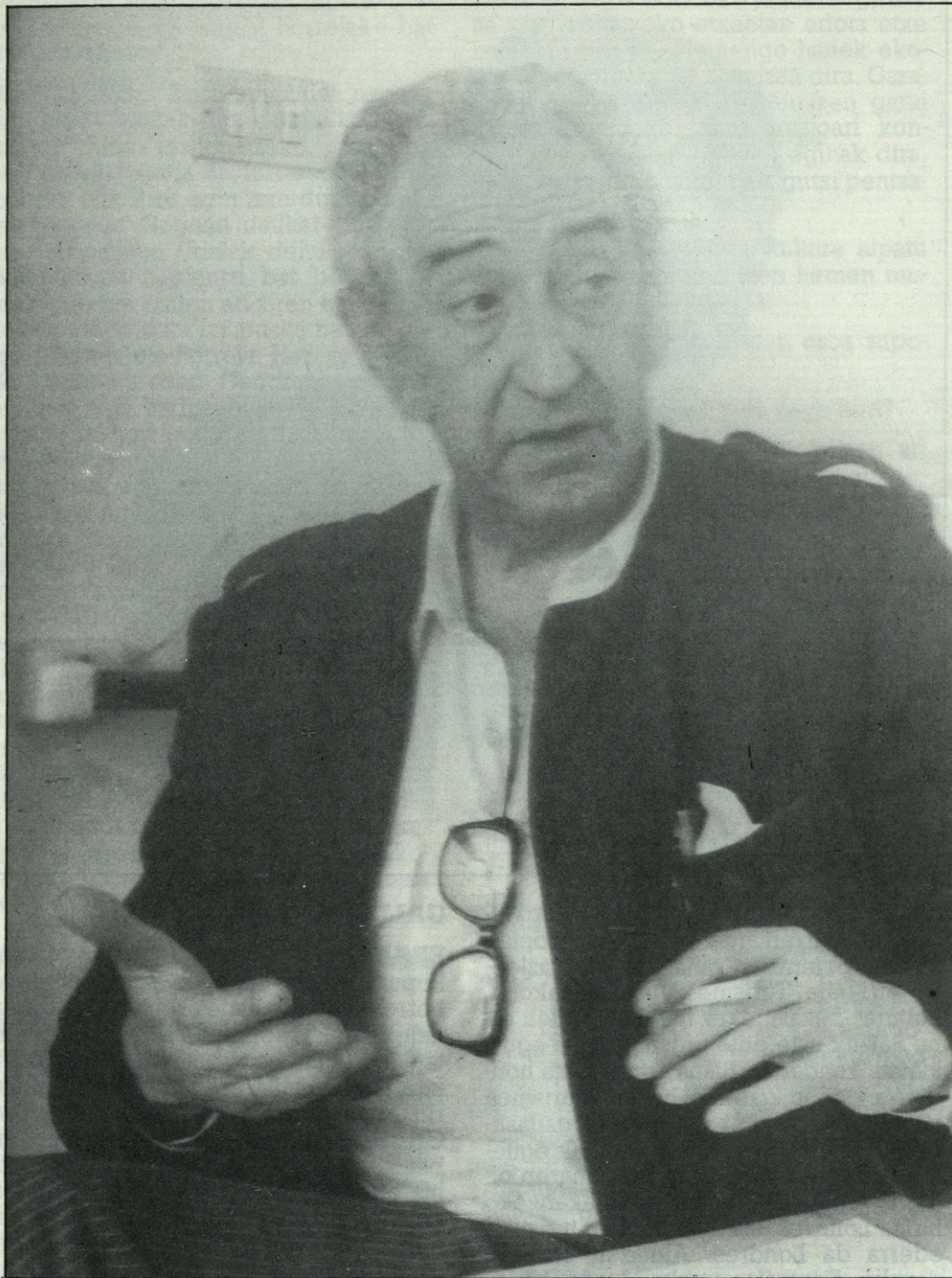
Udalen batean egon izan naizenean ihes egin izan diot horri, harrapa ezina egiten zitzaidalako. Beste arkitekto batzuk sartu dira horretan. Baten batek egin behar du hori ere. Gaur egun ordea ekipoak egiten dira abogatu, ekonomistekin eta abar.

GALDERA: Zer iruditzen zaizkizu aipatzen dituzun Plan horiek?

ERANTZUNA: Lurralde edo hiri bat antolatzeko eginkizun interdisziplinari honetan Udalek dokumentu oso konplexuak egiteko joera daukate, oso konplexua bait da aurrean daukaten gizartea. Askotan uste da Plan Orokorrearekin egin dagoela hiri, baina ez da egia. Dokumentu horrek joku arauak ezartzen ditu, baina ez du inolako garantiarik eskaintzen hiri ondo egin atera dadin. Plana ona izan daiteke eta hiri desastre hutsa. Kale konkretu bat egiterakoan, etxe bat... orduan konturatzen da jendea hor egin denaz. Gaizki egiten denean handia izaten da biztanlegoaren gogakaria.

GALDERA: Beraz, Plan hauek egiteko moduak ez dituzu oso atsegin.

ERANTZUNA: Plan handi hauetaz ez da enteratu ere egiten jendea. Plan txikiagoak zirenean administrazioa eta, gehia-

«Gauza da zer egiten den eta zertarako. Bizitzeko torreak egiteak ez dauka sentidu handirik gure herrian. New York-en ere ez. Raskazieloak ofizinetarako izaten dira»

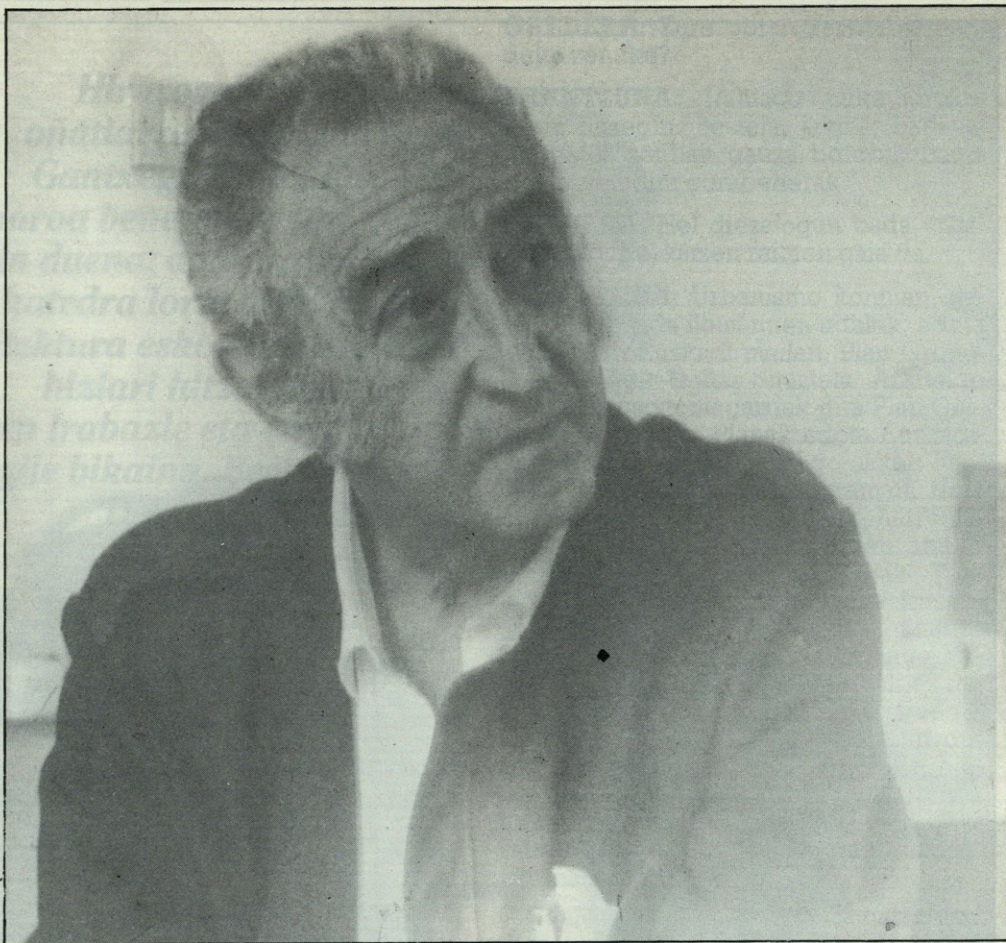
go zeuden arkitekturaren mesedetan. Gaur egun lege administratiboak lehen-dabizi egiten dira eta gero arkitektoari forma ematea eskatzen zaio. Horregatik diot gaur egun nahiko kezkatua nagoela, ez naizela kasik enteratzen ez bait da jakina nola funtzionatuko duen Euskadik orokorrean. Kontseilaritza bat, bestea... eta bitartean, konturatu gabe kasik, paisaia osoa ari zaigu aldatzen abiadura bizi-zian.

Ze izango da Euskadi bere orokorrean? Batez ere kontutan hartuta ez dagoela hainbat biztanle. Arriskua dago Euskadi ez hartzea hiri oso bat bezala

bere orokorrean. Museoak, Operak, Antzokiak bultzatzeko... hobe genuke asko beharrean gutxi eta oso onak izatea, zeren eta beste hiriekin konpetitzeko modu bakarra horixe bait da. Garai batean Donostiak Cannes-ekin edota Miarritzekin konpetitzen zuen bezala, eta irabazle ateratzen zen gainera, gaur egun ez da horrela, beste maila bat hartu dutelako gauzek.

GALDERA: Euskadi hiri bat bezala dakusazu...

ERANTZUNA: Bai. Ni komentzituta nago, ze konpetitzeko, hau ideologia kon-

«Eguzkia eta hondartza garatu gabeko herrien turismoa baino ez da, kultur eta teknika gaitasunik ez bait daukate hiri artifizialak egiteko»

tua da jada, baina ez gara bizi herri libreetan, harremanez betetako nazioetan eta kompetentzian oinarritutako nazioetan bizi gara. Turismoaz hitzegiterakoan, kulturaz bezala, oker handiak egiten dira. Batzuk uste dute turismoa dela eguzkia eta hondartza. Baina eguzkia eta hondartza garatu gabeko herrien turismoa baino ez da, kultur eta teknika gaitasunik ez bait daukate hiri artifizialak egiteko. Artifizioak gizonaren adimenaren birtutez egin dezake jendea erakartzeko hiria. Londres esaterako. Hiri turistiko ederra da Londres. Almazan ederrak dauzka. Kontzertu onak. Museo galantak... Asteburuero abioiak eta abioiak joaten dira Europatik hara turismo egitera. Eta ez dauka ez eguzkirik ez hondartzarik. Ez da saltzen Jainkoak emandakoa, transformatutakoa baizik.

Donostian esaterako beteta daude hondartzak. Pentsatu beharra dago eguzkia saltze hutsak ez duela askorik erakarriko. Eta turismoaz ulertzen badugu kanpoko jendeak sosak hemen gatatzea, eta konpetitu behar denez, hori bait da bizi dugun testuingurua, bestela beste nazio bat egin beharko litzateke ideologia ezberdin batez, pentsatu beharra daukagu nola konpetitu.

GALDERA: Zuk esango duzu nola.

ERANTZUNA: Bi modu daude. Jende kopuru nahiko bat egon behar du jende horrek kultur kalitate aski bat izan dezan kanpokoekin konpetitu ahal izateko. Biztanlego txikia bada eta jendeak ez badu intelektual mailarik ez dago zer eginik. Historian izan dira kasu aipagarriak. Grezian esaterako, 15.000 biztanleko hiri batek indarra zuen munduan. Asian nahiz eta milioika biztanleko hiriak egon arren, greziarrek konpetitu egiten zuten, Nobel sariak bait ziren guztiak. Jende gehiegirik egon ez dadin nahi badugu, jendearen kalitate intelektuala goratu behar da. Edo bestela industrializazio batetara jo behar da. Jende gehiago egon dadila nahikoa ekoiztu ahal izateko.

Hemen azken bolada honetan kezka handia dago Plan Orokorak direla eta. Baina gero ikusten dituzu trazadoak eta... Begira Intxaurrenondoren ze desastrea egin duten. Karreterek eta etxeek ez daukate zer ikusirik... Atzera pausoak dira horrelakoak urbanismoaren historian. Gaur egun dagoen arriskua gobernuak burokrazia hutsak bihurtzen direla da eta gai hauek, egon badaudela, baina boletín ofizialean daudela.

GALDERA: Plan Orokorak aipatu ditugu. Zer izaten da nagusi horrelako bat gauzatzerakoan?

ERANTZUNA: Ekonomia da nagusi. Arau modu batzuk dira nagusi administrazioak hiria jestionatzeko. Zuzenbideak eragin handia du, lurraren jabegoa dela eta. Nik ihes egin izan dut beti horrelakoetatik. Gogoan daukat 1963. urtean Donostiako Udalak deitu ninduen arkitektoaren suplentzi bat betetzeko. Plan Orokorra egiten ari ziren eta denak zeuden murgilduta lur puska bati ze kategorია eman eta horrela. Hori ez zen ez arkitektura ez ezer. Geografia edo lur banaketa nahi baduzue. Baina arkitektura ez. Urte horretan, Donostiako harresien botatzearen zentenarioa zela eta obra batzuk egin ziren ospatzeko. Trinidad Eparantzaga egitea enkargatu zidaten zera handirik gabe. Hori egin nuen eta oinarri izan zitzaidan beste batzuk egiteko. Testuinguruan ondo geratu zela uste dut. Gero atera nintzen hortik eta beste batean Teniseko paseoa egiteko aukera izan nuen. Horrelakoetan ibili izan naiz gustora. Harriarekin lanean... Orain Bartzelonan egin dut parke bat, Parque de la España Industrial izeneko. Leridako Eparantzaga... Plan Orokor batean gauza hauetan aritu beharko luke arkitektoak. Dibujatzen. Zubiak, karreterak, plazak, parkeak... Baina askotan lujo bezala hartzen dituzte gauza hauek politikoei.

GALDERA: Hau da, funtzionala izatea da oinarria...

ERANTZUNA: Bai, funtzionala. Hori bai, jauzi koalitatibo bat ematen ari da orain. Lehen gertatzen ez zena, orain hasiak dira zenbait herri beren ezaugarriak gordetzen. Ondo zeuden Planak ondo betetzen. Plazak, kaleak... Oinezkoarentzako guneak sortuz kotxeak bere tokian sartuaz... Aldrebeskeria handiak egin izan dira automobila dela eta. Ikaragarri zabaldu kale batzuk... Gaur kontzientzia handia dagoela uste dut Udal gehienetan.

GALDERA: Gauza bat dira Planak eta gero bestea egiten direnak. Hemen ondoan, Bidebietan, torre txarrak egiten aritu den arkitektoa zer iruditzen zaizu?

ERANTZUNA: Arkitektura kultura oso eskasa zen garai batean egin zen hori. Ensantxe hori da egin behar ez zen baten eredu. Edifizioak altuak izatea berez ez da txarra. Gauza da zer egiten den eta zertarako. Bizitzeko torreak egiteak ez dauka sentidu handirik gure herrian. New York-en ere ez. Raskaziak ofizietarako izaten dira. Baina jendeak ez

daki hau. New York-eko jenderik gehiena pisu bakarreko etxeetan edota etxe bajeetan bizi da. Hemengo hauek ekonomia oso zur batez egin izan dira. Garapena garapenagatik ematen zen garai batean egindakoa. Inmigratioari konponbide azkar bat egiteko eginak dira, baina oso ekonomikoki eta gutxi pentsatuta.

GALDERA: Arkitektura kultura aipatu duzu. Gerra aurretik bazen hemen mugimendu indartsu samarra.

ERANTZUNA: Gerrak eten osoa suposatu zuen.

GALDERA: Eta orain nola dago hori?

ERANTZUNA: Nik uste berpizten ari dela.

GALDERA: Dena dela, Euskal Herrian egin diren desastre urbanistiko guztiak egin ondoren, ba al da hori konpontzerik?

ERANTZUNA: Hori da oraingo lana. Lana da ondo eraikirik dagoena mantentzea. Ea nola sartu behar garen ondo eginda dagoen horretan. Ze erabilera eman behar zaion... Bestea da ea nola konpondu gaizki eginda dagoena. Dirua da hori. Baina berriro diot, honekin batera faltan botatzen dut Euskadi hiri bezala ikustea. Euskadi Atenas moderno bat bezala ikustea, ze egia esan, munduan, hiriek konpetitzen dute. Hirietan daude zibilizazioa eta kultura osatzen duten elemendurik nagusienak. Museoa, Antzokiak, Operak... Herri txikiak oso atseginak dira bertan bizitzeko, baina komenigarria da hauen artean lotura onak egotea, zerbitzu orokorrako batzuren erabilpena izan dezaten. Hiri mailako zerbitzuak. Niretzat Euskadi osoa den hiriaren zerbitzuak. Euskadik egin beharko lukeen zeregina dagoen erruralitate eta kosmopolitismoa batzea litzateke, osotasun batetan funtziona zezan.

GALDERA: Arkitektura Eskolak gertutik ezagutzen dituzu. Nola dakusazu Donostiakoa?

ERANTZUNA: Aurrera doa. Iazko ikasurtera arte ez ziren kurtso guztiak hemen egiten, aurretik bukatu dutenak kanpoan estudiatzen aritutakoak dira eta arkitektura ulertzeko modu asko dagoenez promozio hauek berezi samarrak dira. Aurretik karreraren lehen kurtsoa bertan hasi eta bertan bukatzen dutenak ikusi ondoren, beste eskolakoekin konparatu eta zer ateratzen den jakingo dugu.

JOXE MOLLARRI

***“Gaur egun lege
administratiboak
lehendabizi
egiten dira eta
gero
arkitektoari
forma ematea
eskatzen zaio”***

Iruñerrian egunero sortzen diren 200 tonelada hondakin non sartu?

Arangurengo projektuak, zabortegi kontrolatuen eztabaida piztu du

Iruñerriak duen zaborren arazoari irtenbide bat emateko asmoz Arangureko bailaran zabortegi kontrolatu bat ipintzea erabaki du nafar Gobernuak oraintsu. Ontzat hartu dute Mankomunitateak bezala talde politiko gehientsunek erabakia. Arangurenko bailarak botza altxatu duelarik aurka. Zabortegirik ez dute desio beren lurretan.

Denok daude a dos Iruñerrian sortzen diren zaborrei irtenbide bat eman beharraz, hala ere, ez da batere erreza adostasun batetara ailegatzea, batez ere kokalekuari dagokionean, zeren eta inork ez bait du bere etxe ondoan edo bere bailaran zabortegi bat nahi.

Aspaldiko kontua dugu zabortegiarena. Duela 11 urte Arginaz-en zabortegi bat ireki zen behin betikotz arazoa konpontzen zen bitartean martxan ari zeko. Orain, 11 urte hauek pasatu direnean arazoa konpondu beharrean larrigotitu egin da.

Egungo egoera larria

Arginaz, Iruñerriko zaborrak tratatzeko leku bakarra izan da orain bitartean, kezka asko sortu duen zabortegia berau. Arginaz iragazkorra denez, Arga ibaira filtratu eta filtratzen ditu konposagai asko eta asko, guzti honek suposa lezakeen kutsaduraz azterketa seriozirik ez delarik egin. Bestalde, zabortegi hau oso gaizki kokatua dago, aldapa batetan hain zuzen, Iruñeatik 28 kilometrotara, bertara iristeko azken bi deguneak oso sarrera zaila duela.

Hariari helduz, 1985an, Iruñeako zabor solidoei irtenbide bat eman asmoz komisio bat burutu zen, non aipatzen

zen hondakinen berziklaia kontutan hartuko zuen projektu baten egin beharra.

Arangurengo projektua

Mankomunitatea politiko askoren eritziz, Arangurengo bailaran dagoen Gongora deritzon herria aproposa da guztiz aspaldian pentsaturiko projektu horren burutzeko. Gongora lurralde iragazkaitza da, bestalde kilometrorra bitartean ez dago populaziorik inguruan, gertuenak Likidain, Ilundain eta Gongora herriak daudela, 12 biztanlez osatuak.

Nafar Gobernuaren projektua zabortegi kontrolatu batean datza. Aranguren, hondakinaren berziklaia egin daitekeela antzematen du projektu honek, zaborren bilketa selektiboa bultzatu eta beira, papera, ohialak eta metalak berreskuratu ahal izatea posibletzat ematen dituelarik.

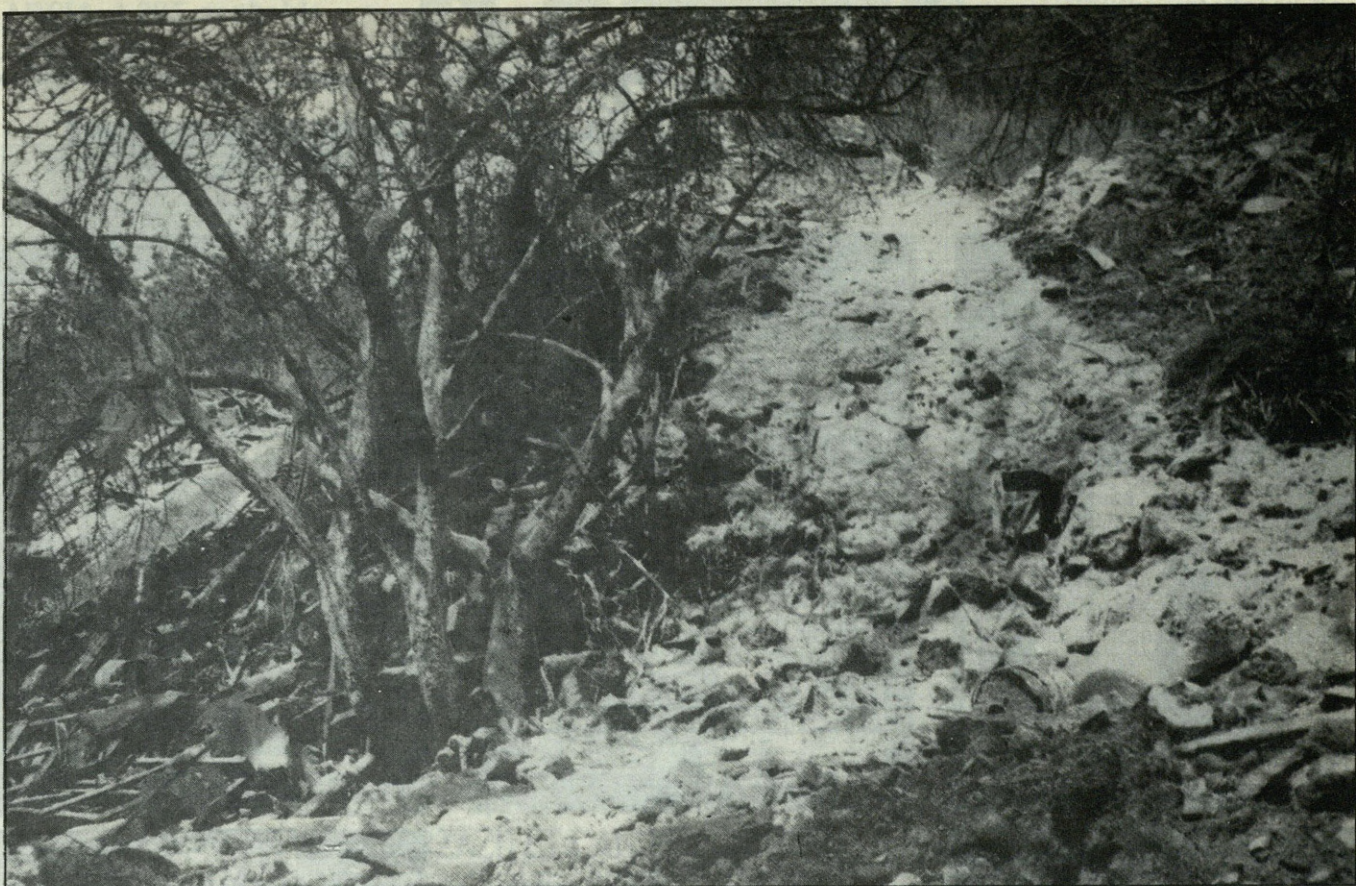
Oihal eta paperaren birziklaiari dagokionez, momentuz, Iruñeko 5 lekutan egiten ari da, bertako %60ko biztanlekoak parte hartuz. Beirarekin jarritako 182 kontenedoreen bidez bilketa bat ere burutzen da, joan den urtean 800 tonelada eskuratu zirelarik. Bilketa honi garrantzi gehiago emanen zaiola es-

pero da zabortegiaren projektua bere osotasunean burutzen denean. Bestalde, berreskuratu ezin diren hondakinak lurperatu eginen lirateke bertan. Hondakinak lurperatzean antzematen da hain zuzen arazoa. Halere, halako zabortegi kontrolatu batek mota askotako isurketak posibilitatzen ditu (txikitze prozesuaz, aldeztu aurreko hautaketaz etab), eta besterik asmatzen ez den bitartean zabortegi posibleen artean irtenbiderik hoberena kontsideratzen da.

Aurkako zenbait eritzi

Arangurenen protesta eta mobilizazio ugari burutzen ari da azkenaldi qonetan beren ezadostasuna adieraziz. Hauek emandako arrazoiak asko dira, batez ere ekologigoki begiratuta, zeren eta heurrek diotenez, Aranguren bailara garbi bat da eta hau honela, zabortegia- ren beldur dira. Bestaldek, beste irtenbide ekologikoagoak bilatu behar direlakoan daude, kontzientzia hartze kanpaina bat burutzeari ekin diotelarik.

“**Ekologikoki beste irtenbide hobeak eta zuzenagoak badirela adierazten dute eragindakoek, inguruko herrietako bizitza arriskuan ikusten dutelarik**”

Arangurengo zabortegi kontrolatua Iruñerriko hondakinen konponbidetzat jotzen da.

Uste honetan, Arangurengoek eta Batzarrek mobilizazio kanpaina bat prestatzen ari dira zabortegia aurrera atera ez dadin. Orain bitartean ekintza frango egin dituzte, martxak, manifestapenak etab...

Bestalde, aipatu zabortegiaren aurka daudenek HB kritikatzan dutela proiektu hau onartzeagatik, Herri Batasunak behin eta berriz adierazi bait du guzti a dos dagoela, egun sufritzen duten zaborren arazoari irtenbide bat bilatzeko orduan konponbide egokitzen hartuz. Beren ustez, ikerketa guztiek adierazten dutenez kokaleku egokiena Gongora da zabortegi bat egiteko orduan.

Eztabaida gaitzak

Duela gutxi, Arangurengo partaideek alkatea den Antonio Villamayor eta Ladionoko apaiza den Jesus Ekiza batetik, eta zabortegi honen proiektua defendatzen duten mankomunitateko lehendakaria den Carlos Bea eta Iruñeako udaleko Herri Batasuneko zinegoitzia den Elias Anton bestetik, Tele Navarran debate bat burutu zuten proiektua aurkeztuz.

Elkarrizketa honetan lehenik parte hartu zuena Carlos Bea izan zen, Gongora kokaleku bezala aukeratzearen arrazoiak azaldu zituelarik. Esan zue-

nez, leku hau aukeratu baino lehen beste hamaika kokaleku posible ikertu ziren, azkenean aukera zientifikoa Gongora izan zela.

Villamayor-ek informazio eza salatu zuen, Arangurengo Udaleri ez zitzaizkolarik inongo informaziorik eman. Bestalde, Labianoko apaizak, hiru motatako arrazoiak zirela medio, proiektuari uko egin zion, erizpide ekologikoak eta zientifikoki teknikoak erabiliz horretarako. Ekologikoki beste irtenbide hobeak eta zuzenagoak zeudela adierazi zuen,

“Zabortegi honen alde gaudenak ez dugu kristoren zabortegia egin nahi, garantia guztiak betetzen dituen zabortegi kontrolatua baizik”

inguruko herrietako bizitza deuseztatu-ko zela aldarrikatuz. Lebianoko apauzak esandakoak Elias Antonek argitu zituen, proiektua ez zela zabortegi huts bat izanen, baizik eta zaborrak tratatzeko leku bat azalduz. *«Zabortegi honen alde gaudenok ez dugu kristoren zabortegia egin nahi, ezta bailara hau akabatu ere. Gure asmoa zabortegi kontrolatua egitea da, garantia osoak betetzen dituen zabortegia»*. Antonek zionez, *«horregatik zabortegia herrixkatik kilometro batera baino gehiagora dago kokatuta eta Europako legeak begiratzuz gero, 200 metro dira gorde behar diren minimoak. Gainera honelako zabortegi batek ez du kalterik sortzen»*.

Arangurengo alkateak bailaran zazpi iturburu daudela eta erreka 200 metrotara dagoela aipatu zuen segidan. Antonek Euskal Herriko unibertsitateko geologoen lan baten arabera ukatu egin zuen.

Eliasek, bailaran sortu nahi zen angustia salatu zuen, herritarrei benetazko planteamendua azaldu ez zitzaizkion susmoz. Azkenik, Arangurenek oinarritzko galdera bat egin zien Arangurengo ordezkariari: Nork onartuko zukeen edozein alternatiba moderno hemen? Hor dago gaia, sutan jada.

MARTA DIEZ

1985eko Ekaina **Lattun** 1. zenbakia

1985eko Abendua **Larzun** 2. zerbaki

1966ko Ertaro **Lattun** 3. zuzendaria

1986ko Abendua **larrun** 4. zenbakia

Lattun

Tommie Lewis, *Executive Vice President, National Association of Broadcasters*

1987ko Ekaina *Latzun* 5. zenbakia

Langite mugimendua krisi garalotan

Hona gure seigarren alea,
euskal nazio proiektu bati buruz
zure harpidetzaren laguntzaz...

Ernesto Telleriak «Eskorpioia» errodatzeari amaitu

Rafael Castellanoren gidoia baliatuz joan den astean amaitu zuen Ernesto Telleria zinegileak «Eskorpioia» izeneko luze-metraia, Krabelin Filmak produktorak ekoiztua eta Jaurlaritzako dirulaguntza jaso duena. Pelikulan zera kontatzen da, herri batetako biztanleek nola baztertzen duten bertara kanpotik iritsi den gizon, harik eta leku hura bere buruaz beste egiteko aukeratu duela jakiten duten arte.

Nafarroako Zubietta herrian errodaturako filme honetan frantsesa, gaztelera, katalana eta euskara hizkuntzak erabili omen dituzte lanerako, parte hartzen duten aktoretarik kanpotarrak bait dira zenbaitzuek (F. Beuke-laers, A. Chateau, J.C. Bauillaud, A. Resines, K. Badiola, R. Ibañez eta J. Dauder). Baliteke Donostiako Zinemaldian ikusi ahal izatea.

SAGARZAZU ETA AGIRRE GARAILE FINALEKO 10 BIKOTEEN ARTEAN

Euskadiko dantza solte txapela azkoitiar bikotearentzat berriz

Segurako Baratxe pilotalekuan burutu zen iragan den igandean gipuzkoar eta bizkaitar hamar bikoteren artean jokoan ipinitako «Euskadiko danta solteko XII. Txapelketa», zeina iazko garaileek eskuratu zuten.

Nestor Basterretxeak Euskadiko Dantza Solteko Txapelketarako sortu zuen trofeoa Azkoitiako Udaleko apaletara eraman du iazkoan ere txapeldun gertatu zen bikote berak, Belen Sagarzazu eta Isaac Agirrek bigarren aldiz irabaztea lortu bait zuten XII. edizio honetan, Bizkaia eta Gipuzkoakoak besterik ez ziren hamar bikoteren artean: hiru Galdakoak, bi Azkoitikoak eta bana Soraluze, Bergara, Antzuola, Donostia eta Idiazabalitik.

Baratxe pilotalekuko harmailak gainezka ageri ziren igande arratsaldean parte hartuko zuten bikoteen pausu bizkorak ikusmiratzeko,

fandango lehenik eta ariñ-ariña gero. Txistulari eta trikitilariak izan ziren musika ipini zutenak, hain zuzen Segurako Udalak antolatutako txapelketetan sarituak izandako piezak joaz.

Sagarzazu eta Agirre azkoitiar txapeldunen atzetik, Donostiako bikotea osatzen zuten Amaia Illarreta eta Antxon Mendizabalek eraman zuten zilarrezko domina, hirugarren tokian gertatzen zirela ostean Bergarako Eurne Arzelus eta Eduardo Murumendaraz. Jantzi egokienari eskeinitako saria berriz, Galdakaoko Miren Uribe eta Aitor Zamalloaren eskutan geratu zen.

XI. Euskal Zinema Bilera, sei egunez Lekeition

Ekainaren 27an hasi eta uztailaren 2 arteko egun hauetan ospatzen ari da Lekeition, duela hamai-ka urte hasi zeneko, urteoroko, euskal zinemazaleen Bilerak. Kostuak goraka eta dirulaguntzak beheraka, larri agertu dira Bileraren antolatzaileak.

Lehen egunean egin da aurkezpena, ondoko egunok bideoari —zeinaren gorakada nabarmendu behar den— eskainiko zaizkio, eta gainontzeko hiru egunetan Super-8ko filmak —gero eta profesionalagoak— izango dute kabida. Orotariko gaiak jorratzen omen dira aurkeztu diren bai bata zein beste arloan. Bilerara aurkeztu berrietatik ate, zenbait dokumental eta filma pantailaratuko dira.

Aste honetan

Juan Gorriti eta zuraren artisautza
(46. orrialdea)

Juan Luis Larraza nafar ikastolez mintzo
(48. orrialdea)

Mariasun Landa haur literaturaren inguruan
(50. orrialdea)

Nazioarteko zine eta disko azoka Bilbon
(52. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(53. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura
(54. orrialdea)

ZUREZKO ARTELANEN ERAKUSKETA GALANTA PARATU DU SAN TELMON: «SUSTRAIAK AURKITUZ»

Juan Gorriti: «Zaharren artisautzari eusten diot eta, ahal badut, hobetu»

Itsaso aldera etorri zaigu artzai eta baserritarren artetik Juan Gorriti nafar artisaua. Bere biziko lana izanen dugu hilabete oso batez Donostiako San Telmon ikusgai. Jarraitu duen sorkuntza, egurraren prozedura naturala, eta bertan aurkeztu artelanak merezi dute ikusterik.

Juan Gorritik betidanik izan du honelako erakusketa bat egiteko ilusioa. Basoan jaio zen, mendiko goardaren seme, aitona zurgina eta eduki zituen lehenbiziko jostailuak zura lantzeko tresnak izan ziren. Enbor, beretik, egurraren munduan ibilia da betidanik gizon argal hau.

Artisautzagintzan tradiziozko datorkion Alejandro Yeregi maisu bat izan da Juanentzat. Paraje haietako inguruko tresna gehienak egile ditugu Yeregi anaiak. Dakien maisuarengandik ikasi du berak.

Egurraren ezpalekoa, gizona

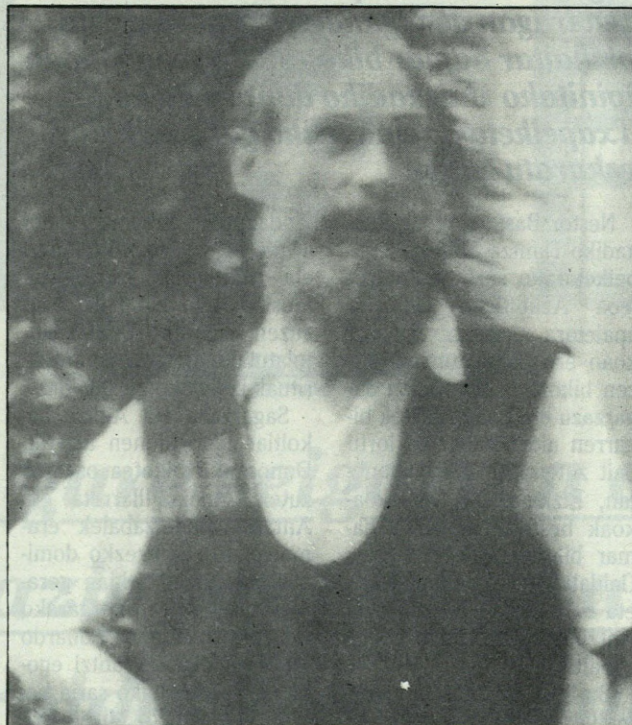
Bere bizitzako eta egurra-
rekiko maitasunaren berri es-
katu diogu. «Eskolarako na-
hiko txarra nintzen. Maisuak
nire aitari esan ziona, nirekin
karrerarik ez zuela aterako.
Diputazioko enplegatua ze-
nez, bertako eskola profesio-
nal batean sartu ninduen.
Hori txori bat kaiola batean
sartzea bezala da. Semeari
estudioa ematea zeukaten
buruan nire gurasoak, baina
egurrari nion nik afizioa».

Fraideetaz izan ezik, He-
goalde eta Iparraldetik zehar
korritu eta ezagutu duen jen-
deaz oroitzapen onak gorde-
tzen ditu. Haltzari zaharberri-
tze lanetan gogotik ikasi

zuen aidanez. Beharra da
mutil ederra.

«Orduan neure buruari
esan nion: 'beno, Gorriti, ze-
redozer ikasi duzu eta zoaz
berriz ere etxera'. Betelun ha-
si nintzen etxe ttiki-ttiki ba-
tean. Joño, ikusten nuen jen-
de pilo batek ekartzen zizki-
dala enkarguak eta zerbait
pentsatzen jarri behar nuen.
'Beteluko herria matte, baina
Arriban aurkitu nuen terreno
bat. Oso-oso gustora nago
Araizko bailara horretan,
Arribako 'Batzarre' etxean».

Lau pareta besterik ez zi-
tuen etxeak; modu onean
erosi eta piskanaka eraberrir-
tu du. Duela hamar urte hasi
eta urtebete ez da bukatu

Gorritiren asmoa ez da erlikien erakusketa bat egitea izan, haltzarien esentzia bera agertzea baino.

duela. Bagenuen etxe horre-
taraxe joateko mina duela
dexentez geroztik. Ikustekoa
omen, halaxe famatzen dute
bisitari guztiak.

Natura museoratu

Oraingoan, berak jeitsi du
etxea, bere denboraren gur-
pil baretik hiriko egunen gur-
pil zorora eta San Telmoko
harri artean prantatu. Haltza-
riaren prozesu naturala ha-
sieratik akaberaraino eraku-
tsi nahi zuen: hasi Euskal He-
rriko berezko zuhaitz moten
mostra erakusketan iltzatze-
tik, —80 espezieetik 40 beste-
rik ez ditu karreatu museora,
noiz eta nola moztu behar di-
ren zuhaitzok zure ona egi-
tearren—, segi Yeregi eta
bien artean altxatutako jato-
rrizko zerratokiarekin eta bi-
tarteke fase guztiak bizi-bi-
zian esplikatuko ondoren, azke-
nik zerbitzuan soilik geratzen
ez diren artelanak paratu di-
tu.

Ikasteak soilik ematen ez
duen maitasun izugarria pro-
fesatzen die Gorritik mendi
eta zuhaitzei. Eta Euskal He-
rri osoko egur aberastasunaz
jabeturik, horrelako erakus-
keta baten beharra somatzen
zuen. Erakusketa hau egiteko
hamar urteko lana nahikoa
zuela ohartu zen.

Argazki batean bezala
zuen burmuinean. «Behin
'buruarekin jaten' duzunean
lan bat, orduan erraza da: es-
kuekin bukatzen duzu. Bai-
na, lehenbizi, maitasun bate-
kin bihotzetik ateratzen zai-
zu. Noizpaiteko batean aile-
gatu behar zuen. Presarik ez
dut izan behin ere, aileguto-
ko duk, nioen. Gure etxe

ateak beti irekirik daude, eta gauetan, lagunek badakite non dauden giltzak. Egun batez, kasualitatez pasa zen «Jakín Bidea»ko Juanotena. Nik nire ilusioa esan nion zein izango zen: herriari dakinan piskat hori erakustea. Halaxe, azkenean leku berezi honetantxe dago egindako lana». Hemen dabilta «Jakín Bidea»ko lagunak dena presatzen.

Aurrerakuntza ala atzerakuntza?

Zuhaitzak eta naturari orohar izugarritzko maitasuna dion zuraren filosofoari ezin galdetu gabe utzi aurrerakuntza eta matraka hauetaz.

«Aurrerakuntzak badakizu askotan direla atzera pausak. Adibidez, papera inbentatzea gauza ederra da, baina hala daude dauden bezala Euskal Herrian ibai eta errekek. Aurrerakuntza hori egoismo bat da. Erakusketa honekin atzera begiratu nuen piska bat erakusteko zer garen, nolakoak garen eta nola egiten diren gauzak. Garai batean jendeak behar zuena inbentatzen zuen, beharretara egokitzen ziren. Uste dut denbora gehiago zegoela garai batean pentsatzeko eta inbentatzea errazagoa izango zela. Oraingo bizitzak berak ez digu uzten inbentatzeko aukerarik».

Horregatik etzanarazi du agian, sustrai eta guzi arbol oso bat San Telmon. Eta akaso hiritarraren begi bistatik ezkutuan zegoen prozedura argitan ipini halaber. Ea sustraiak arrotz ez ote zaizkigun bilakatu galdetzen diot. «Aurrerakuntza erabateko suntsiketa da batzutan, aurrerakuntza izateko atzera begiratu behar duzu sarri. Ez da presarik eduki behar gauzak inbentatzeko, inbentatzea oso zaila. Erraza da inbentatzea, inbentu hori txarra egiteko. Nik ez dut askorik inbentatzen, gure zaharrek egin zutenei eusten diot eta ahal baldin badut hobetu».

Eguraren prozesu naturalaren oinarriaz, garai bateko egiteko eraz dihardugu: «Arbolak bi hosto motetakoak

ditugu, hosto lisodunak —pagoa, haltza...—, eta koskadunak —haritza, gaztaina, platanoa...—. Arbola bere ilargiarekin bota behar da, eta lo dagoenean, neguan, izerdi gabe dagoenean—. Il-beheran moztu behar dira, eta nahiz lotan daudenean botatzen badituzu, beren ilargiarekin ez bada, deus ez dute balio, pipiatu egiten dira. Arbola pertsona bat bezalatsu da. Eta pertsona horren elikadura, eguzkia, haizea, ura dira... Eguzkiak ematen die bizitza, eta harek nondik jotzen duen harunzkaldara gehiago hazten dira».

Egur mostrak ditugu aurrean, eta xehetasunetan galtzen gara, arbolaren gaixotasunaz, defentsaz eta abarretaz. Guztiz interesgarria prozeduraren pausak: zerratzea, ohol moztuak gazteluetan jartzen dira lehortzeko, tinte ezabaketa, karriatzea, e.a.

«Egur ona erdiesteko prozesu naturala jarraitu behar da. Oraingo zenbait haltzari txiste bat bezalatsu dira. Bat egiten duzu eta kaixo!, bihar ja ez zara akordatzen». Egur naturalok ez daukate usteltzeko kuidaerik. Horren sendoak dira non ia eskulturak diruditela.

Berriztatzearen lanak

Baina, egurra ere, mendeen poderioz izurratu egiten da eta baztatu eta estragoetan erori ez baino, zaharberitu egin behar da. Hori irakasten aritu izan da noizpait Gorriti hortik. Errestaurazio lanak erraztat jotzen ditu, pazientzia eskatzen dutenak, baina azken batean, «Lana buruz egiten denez, nik badakit altzaria nola geratu behar duen bukatuta. Baserri inguruan bizitu izan garenez ezagutzen dugu haltzari herritarra». Bai Iparralde zein Hegoalde osoko haltzari nabarmengaiak aurki ditzaie egur zaleak bertan. Kultura oso batenak, bertako materialekin eginak.

Bizi izan duen giroari omenaldia egiten saiatu da Gorriti, sarreratik sartu eta segituan zutik utzi duen eskulturaren. Hiru elementu ditu itsasi-

“Erraza da arte lan bat egitea: behin buruarekin ‘janez’ gero, eskuz bukatu”

rik: egurra, harria eta burnia. Bere burua gidatzaile jarritz, diren eta ez diren gauzak eta gauzen izenak ematen dizkigu. Esate baterako, arbolaren hariera ez mozteak garrantzia erabakikorra du. Baserriko haltzari ezagugarrienetakoetan erreparatzen dugu betaz, euskal arte herritarreko altzari gehienak hemen dira: seaska, mahai, arramarrio, aulki, ohe, lixiba egiteko, liñua jotzeko erremintak... Luze emango liguke.

Euskal artisaugileei gagoz-

kiela, «gu bezalako ero gutxi geratuko da, kariñoz egiteko lana da hau. Orain fabrikak dira nagusi eta mundu guzti hau galtzen doa. Erakusketa honekin arbolari diodan maitasuna erakutsi nahi nuke. Arbola bizitza da, arbola maitatzen duenak bizitza maite du», aitortu digu. Laguntza bikaina izan du Gorriti amoriozko enpresa honetan. Ordainezina.

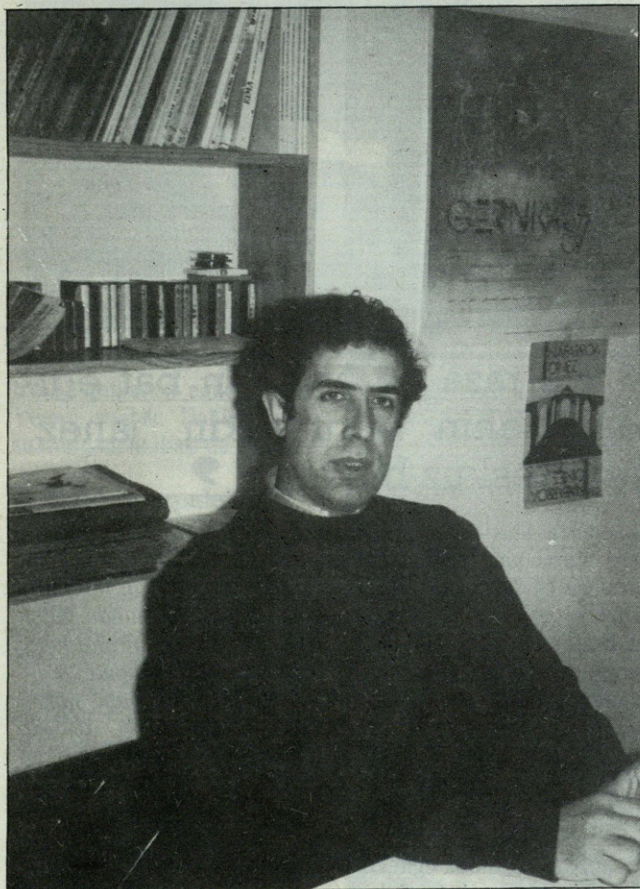
JON ARANO

AHAL DUTEN NEURRIAN ETA HERRIETAN
BEREN GISA IBILI NAHI IKASTOLEK AURRERA

Juan Luis Larraza: «Ez da serioa ikastolei eskainitako integrazioa»

Hogeita bederatzi ikastola integratu nahi ditu sare publikora nafar administrazioak.

Vacuncearen Legearen dekretuak, ikastetxe publikoetarako direnak, kaleratu dira. Administrazioak hasi du bere dantza, baina ikastolek bestelako sonuan ibili gogo dutela erakutsi nahi dute.

«Gobernuak egiten digun eskaintzak Nafarroan ikastolak desegitea lerkarke epe luzera».

Hogeita bederatzi ikastola sare publikoan integratzeko asmoa agertu dio nafar gobernuak Ikastolen Federakuntzari, horren truke euskarazko irakaskuntza edo euskararen irakaskuntza aginduz. Lekuan lekuko kasuak aztertuz, ahal diren ikastola gehienei eutsi nahi die Federakuntzak Nafarroan, gobernuaren eskaintzari ahal den neurrian entzungogor eginez. Juan Luis Larraza idazkariaren eritzieren bila abiatu gara.

ARGIA.— Zer deritzozu integrazioarako eskaintzari?

J.L. LARRAZA.— Iruditen zaigu mementu honetan egiten zaigun eskaintza ez dela batere serioa, zerbait gehiago eta garantia gehiago behar dugula, egiten zaigun eskaintzak Nafarroa osoan ikastolak desegitea lekarke urte gutxiren buruan, horren truke irakaskuntza publiko deitzen omen den zerbait irabaziz.

Gu ere euskal eskola publikoaren aldekoak gara, baina garbi adierazi digu nafar gobernuak Nafarroan ez dela euskal eskola publiko nafarrik izango; beraz, daukagun alternatiba da, edo jarraitu indar eta presioa eginez egoera hobetzen saiatuz, edo eskola publikoaren itsasoan desegin. Nork jar dezake eskua suan garantizatuz orain arte hamabost-hogei urtetan ikastolak egindako lana administrazio ez-euskaltzale batetik ziurtatuko digunik? Konziente gara egiten duen pro-

posamenak duen benenoz.

A.— Pixka bat zehaztu.

J.L.L.— Apirilean integrazioarako txosten idatzia jaso genuen, oso txosten gogorra, dekretua bezala. Ez dugu inolako segurtasunik ikusten administrazioaren eskaintzan, ez da serioa, neurri juridiko eta legalik ez bait dugu ikusten. Dekretuak kalean dira jadanik, baina ez dugu ziurtasunik ikusten berengan. Ez mediorik ez azpiegiturarik duenik ez dugu ikusten, ezta edukitzeko asmorik ere, ez duelako pertsonal kualifikaturik irakaskuntza munduan integrazioa gertatuko balitz. Borondate politikorik ere ez da ikusten.

Uste dugu gainera, Nafarroan eskola publikoaren eztabaida bizia izanik ere, kontzeptu hori baino garrantzikoagorik badela, eta hauxe da: ikastola bai ala ikastola ez. Ikastolak bete du bere funtzio ala ez, edo oraindik ez du bete eta bere lanari jarraitu behar dio, hain zuzen administrazio ez-euskaltzale honek ez duelako ziurtasunik eskaintzen.

A.— Eskaintzak hogeita bederatzi ikastolen integrazioaz gain, 1990. urtea du epetzat...

J.L.L.— Gu ez gara eskaintzaren txostenean sartu. Txostenak markatzen ditu epe eta baldintza batzuk, gu ez gara sartu, eta ez gaitu baldintzatzen testu horrek. Baldintzatzen gaituen zera bakarra, errealitatea da. Eta errealitateak esaten digu iaz lau ikastola itxi zitzaizkigula

Larrazak azpimarratu nahi izan du azpiegitura aldetik oso eskas daudela nafar ikastolak, edo etxe zaharkituetan edo udalak lagatako lokaletan.

inolako kontrapartidarik gabe, hamazazpi irakasle kale gorrian eta lau ikastola horiei eskaini zaien integrazio elebiduna zer motatakoa den ziurtatu gabe. Aurren, haur kopurua dela-eta, horrelako egoeran aurki daitezkeen ikastole-tako arazoak konpontzeko, nahi genuke ematen diren pausoak denon artean ematea eta ziurtatuz ahal den ondorioz hoberena.

Beraz, epeak ez gaitu larritzen; gehiago larritzen gaitu hainbat ikastola jarraitu ezin ikusteak, kopuru oso-oso baxua dagoelako, haurrek eskolaurrea eta gero OHO euskaraz egin dezaten gurasoak ausartzen ez direlako eta abar.

A.— Sar gaitzen kasuistikan: Lesaka, Leitza eta Hiruherri.

J.L.L.— Uste dugu Leitza-koak eta Lesakakoak jarraitzeko aukera izanen dutela, zalantzan beharbada Hiruherri-

rri geratzen zaigu. Eta Hiruherriekin arazo bat daukagu, nolabait Nafarroako egoeraren erakusgarri. Hauteskundeek udala alda dezaketela ikastolaren kaltetan. Ikastetxe baten geroa ezin daiteke horrela ibili, lau urte-tik lau urtera zalantzan jarritz; Burlata, Atarrabia eta Uhartin PSOE eta UPNk gehiengoak izaki, nafar gobernuak eskaintzen duen integrazio proposamenaren alde egin dute apostu.

Nafar gobernuak diru iturriak baldintzatu eginen ditu, euskarazko kompetentzia jarriko. Guzti honen aurrean azken hitza gurasoek daukate.

A.— Eskolaurrea besterik ez dute mendialdeko ikastola txikiak.

J.L.L.— Mendialdeko batzu eskolaurre hutsak izaki, besteetan adina kontzientziarik ez gurasoek, herri batzuk kasik erdaldunak. Herri txiki

horietan ez dago beste alternatibarik, edo ikastolek dugun mementu hau aprobetxatzen dugu integrazio ahalik eta hoberena lortzeko edo ikastolak galduko dira inongo fruitu eta kontrapartidarik jaso gabe. Herri horietan egin ditugun bileretan horrela planteiatu dugu.

A.— Eta Erriberan berriz?

J.L.L.— Erribera aldeko ikastola txikietan bestelako ingredienteak daukazu, gurasoena, haiek ikastolaren alde egin bait dute apostu; hori garbi daukate. Gurasoek borondate hori baldin badute, Federazioaren erabateko laguntza daukate, aurrera joko dugu nola edo hala urratu behar diren bide guztiak urratuz. Proiektu berriei ekin behar baldin bazaie, gu prest.

Zangotza eta Irunberriko kasuak erakusten du garbi gu prest gaudela ikastola horiei laguntzeko, Bateginik-en xe-

dea gogoratzea besterik ez, eta ideia Nafarroako Ikastolen Elkartetik sortu zen.

A.— Zer diote irakasleek guzti honetaz?

J.L.L.— Ikastolako jendearen artean erabateko adostasuna dago, ikastolekin jarraitu egin behar dela ororen gainetik. Ez dago erabat garbi Pirinioetako ikastolen etorkizuna zein den. Ekainean gure ikastola guztietako batzarrekin bildu gara, guraso irakasle, laguntzaile eta abarrek ikastola guztietan, eta oso datu interesgarria da.

Informazioa eman da bate-tik, eta bestalde Federazioaren jarrera azaldu da, garbi utzi direla hiru-lau ideia. A) Ekainean hertsu den ikastola orok irailean bere atea ireki behar ditu. B) Guztion adostasuna garrantzitsutzat jotzen dugu, baldin eta zerbait lortu nahi badugu. C) Erabakirik hartzekotan, ikastola guztien arteko batzarreak hartuko du, ez du komisiok hartuko ez eta Federazio batzordeak, guztiek baizik.

Horiek dira eritzi nagusiak. Horri erantsiz, ikastola bakoitzeko batzarrearen eritziak eta heuren galdekizunei erantzuteko prest geundela. Nahiko esperientzia ona, eta pozik gaude. Lana ekarri du, baina merezi izan du.

A.— Orain dekretua lege duzue.

J.L.L.— Ez gara beharbada legalistegiak izan urte askotan, ez. Nafarroako ikastolaz hitz egiten denean nik ez dakit jendeak garbi daukagun gure azpiegitura oso eskasa dela, ikastola guztiak (eta alokairuan) ikastetxe zaharretan edo udalak utzitako lokaletan gaudela.

Gaur ikastola handiak direnek garai batean gauditu zuten. Beraz, txikiak ere gaurkoan lortu beharko dute; ikastolen etorkizuna ikastola txikietan dago, handiek normalizazioa lortua bait dute. Txikiak behar dira handitu, txikiak ezin dira ito. Irtenbide bat eman behar zaie.

INAKI CAMINO

HAUR LITERATURARI BERE ZORTZIGARREN ARGITALPENAK ESKAINI DIO, ARKAKUSO DANTZARI BATEN ISTORIAO

Mariasun Landa, ume handi bat bere buruarentzat kontu kontari

«Errusika» izeneko liburuxka kaleratu berri du Elkar argitaletxearekin, erdi zikloko haurrentzako modukoa. Jesus Lucasek marrazkiez apainduta, arkakuso baten andantzak kontatzen ditu. Urriarako beste bat prestatzen ari da: naufrago bat eta bere aterkiarena.

Haur literatura oraindik ere bigarren mailako produktotzat jotzen du jende askok, nahiz eta gero eta argitalpen gehiago eta zainduago plazaratzen ari den urtetik urtera merkatu hedatua barrera, euskal literaturgintzan bertan dagoeneko eskaintzarik zabalea gertatzen delarik. Badira beste herrietako letren munduan prestigiozko idazle sonatuak, horietatik hainbat ia soilik haur literaturaren izkiriatzera emanak eta mundu osoan zehar itzuli eta irakurriak.

Mariasun Landa 'beterano' etarikotzat har dezakegu euskal idazleen artean, honez gero bere zortzigarren argitalpena kaleratu duela: «Errusika», Elkar-en eskutik. «Haur literatura azpigenerezat dauka literaturazaleak. Areago, baita idazleek ere inplizitoki. Ezaguna da nola askok esaten duen oraindik, 'bai, begira, nobelari azken ukituak ematen ari naizen bitartean, ba, itzulpen batzuk, haurrentzako zeozer eta halakoetan dihardut, bai'. Edo-

ta ez da harritzekoa entzutea, helduentzako idazteko gaitasun ezagatik lantzen dela haur literatura. Ez zaio arrazoirik falta gauza eskas ugari argitaratzen dela diotari. Baina deskubritu eta irakurri egin behar dira Christine Nosflinger bat edo Gianni Rodari bat, esate baterako».

Kontatzeko egunero dago gai ugari

Istorioren linealtasunarekin batera, gehien bat ezagutzen ditugun haur literaturako kontaketa konstanteak (kasik topikoak) ditugu fantasia, abentura, ludikotasuna, animalia eta objetuen personifikazioa, happy-end delakoa eta abar. «Senzilotasuna da ezaugarri nabarmenena agian. Sinpletasuna ez, senzilotasuna. Oso zaila da senzilotasuna, gauzak oso argi eta zehatz esatea. Horren parean dago ordea, sinpletasuna. Zabarkeria eta panfletasko egin da moralismora eta helburu pedagogikoetara makurtuta».

Erreferentzia konkreturik gabe idazten hasi zen Mariasun Landa hasiera batean, tikitandik ezagunak zituenak eta orohar gehienok ditugunak baino ez zituela. «Gero ezagutu ditut berriak eta egungoak. Zenbat baliapide!

Hizkuntzaren jokoa, imajinarioa, gizartearekiko kritikoa, umorea..., eta ez hori bakarrik, kontagaiaren aldetik ere gaurkotasunari heldu zaio.

Jakina, badirela estereotipoetan oinarritzen direnak ere: loreak, tximeletak... eta dena

oso ponpoxoa. Arrisku handia dago bide horretatik, estetikak faltsu horretara erorita. Baina Europako panoramari errepaso emanez gero, hor aurkituko dugu, adibidez, errealismo sozileko joera. Heriotzaren gaia, gurasoen dibortzioa eta eguneroko beste makina bat arazori helitzen diotenak aparteko sentzibilitatez. Hemen ez dago oraindik haur literaturak eskaini dezakeen abaniko osoa, eta betiko bideetatik abiatu ote garen susmoa dut».

«Senzilotasuna da haur literaturako ezaugarri nabarmenatarikoa».

Literatura eta pedagogia

Ikastolek eragin zuten nagusiki haur literaturaren beharra, eta hutsune hori bete-tzen hasita zabaldu eta indartu da merkatua. Batik bat itzulpenetara jotzen baldin bazen ere estraina, euskal idazleek neurri handi batean asetzen dutela esan liteke gaur egun.

«Hala ere dudan jartzen dut eskolan egiten den haur literaturaren erabilera. Ez ote dira hizkuntza klaseak emateko baliatzen —badakizu, irakasleak nolahalako etekina atera nahi izaten du gehienetan—, eta ez gozatze-ko. Edozein irakurlek disfrutatu egin behar du lehenik. Dena den, ezin ukatu, haur literaturaren hedatzea eskolari sor zaiola, batez ere azken hamarkadako irakasle progresisten eskutik ailegatu zena». Ostera, haur literaturari funtzio gehiegi bete ditzan eskatzen zaiola azpimarratzen zuen, betiere ahaztuta irakurketa bera dela berreko funtzio bakarra.

«Errusika»: utopia, bidaia eta esperantza

Marisunek idatzi duen ipu-nik luzeena da argitaratu berri den «Errusika». Dantzari izan nahi duen arkakuso baten istorioa da, bere karrera burutzeko Errusiara joan nahi duena, Errusika Arkakuso-ba deitura artistikoaz baliatuta. Parisetik barrena, Rotterdamera egiten du bidaia Errusiarako bidean zehar dituen zailtasun eta pasadioez egituratzen dela liburuxka, Jesus Lucasen irudiez apaindua.

«Hogeita hamabost folio besterik ez dira. Ez da ezer, noski. Baina niretzat desafio txiki bat izan da halako luzeeran erritmoa galduko ez duen istorio bat kontatzea». Bartzelonan zegoela sortu zen ideia, negu triste batean.

«Literatura guztia da nola-baiteko maskara bat, atzean idazlearen sentipenak-edo gordetzen dituena. Zenbait generotan ordea pudore gutxiagokin agertzen da idazlearen boza. Nire kasuan behintzat, nitaz hitz egiten dut.

Baina jendeak, irakurleek ez dut uste dakitenik zenbateraino agertu ohi dudan guzti hori. Eta zoragarria da pixka bat nola une triste batetik sortzen den halako ixtorio umoretsu bat, sinpatikoa. Arkakuso horren istorioa azken finean esperantzaren adierazpena da; arkakuso honek ere mila aldiz pentsatzen du 'nireak egin du, akabo'... baina hala ere beti apostu egiten du, segi eta segi. Bizitza bera da horrelakoa, bidaia bat bezalakoa, beti zerbaiten atzetik bizi duguna, arriskatzuz».

Istorioaren ideia utopia bat da. Errusiara iristea, dantzari izatea, eta dena umorez ziprztindua.

Irakurlea eta amaiera zoriontsua

Happy-end edo amaiera zoriontsuko istorioa da «Errusika», baina errakuntzat jotzen du Mariasun Landak haur literaturan osagai ezin bestekotzat dela pentsatzea. «Txan fantasma» idatzi nuen haurrek zera esaten zidaten eskoletan-eta: 'guk beste amaiera bat idatziko dugu'. Pentsa, argitaletxekoentzat ere tristea zen amaiera hura. Baina mantendu nahi izan nuen. Haurtzarora ez da gure bizitzako bolada idilikoa eta armoniatsua. Konfliktiboa da beste edozein izan litekeen moduan. Haurrei gauza borobil, zoriontsu eta antzeko ereduak ematen ohitu gara, eta orain haurrak dira lehenak horixe eskatzen dutenak».

Parasito bat hautatu du pertsonai nagusi gisan, bizitzeko beste norbaitengan baliatzen den baten istorioa kontatzeko. «Halaxe da errealitatea ere. Eta zer esanik ez artisten munduan errepartzan baldin badugu. Gure gizartean onartu da implizitoki hori, nolabaiteko parasitismoa —sinbiosia gutxienez—, baina haurrei beste mensaia etiko moralistik ematen zaizkio. Gure arkakusoa ordea ez da pentsatu litekeen parasito mota. Ager-tzen da beste arkakuso bat, benetako parasitoa!».

Haurrak, irakurle den neurrian, testu baten aurrean zer

“Haur literatur idazleak ez du helduen artean prestigio sozialik, baina umiltasun handiko sorkuntza lana deritzot”

pentsatuko ote duen asmatzea ez da batere erraza, aita-tzen zuen Mariasunek, bere bizitzako sasoirik errezeptiboenean dagoelako batik bat. «Baina nik uste dut, haurrak pentsatzen duen lehenengo gauza idazlea hilik dagoela-edo dela, bizi ez dela. Eskoletan eta izan naizenean esan izan didate, 'eta zuk idatzi duzu orduan?'; 'existitzen zara!' pentsatuko balute bezala. Eta bigarrenaz pentsatzen dutena, bada, idazte-rakoan pozez zorrotzen nen-

goela. Ia ezin ulertu dezakete idaztea asko kostatu zaidala».

Helduen literaturan idazle-a prestigiodun pertsona izan arren, «haur literatura egitea umiltasun handiko iharduera da. Eta helduentzako ere apenas dauka prestigio soziala haur literatura idazleak. Hala da bai, umiltasun osoz egiten den sorkuntza lana».

GORKA ARRESE

MUSIKAGILE ZENBAITEN OBJETUEN ENKANTEA EGINGO DA**Zinema eta disko bildumazaleentzat nazioarteko azoka zabaldu da Bilbon**

Bilboko Carlton hoteleko aretoetan egingo den azoka internacional honek 3. edizioa ospatuko du datorren igandean. Erosi, saldu eta trukatzeko aukera izango du kolekzionistak, aurkeztuko diren miloi erdi luze artikuluren artean.

Iazko arrakastak eraginik, eta aurkezten diren artikulugarietarako kokamena egokitzeke, 3. edizio honetarako zabalera bikoiztu beharra izan dute azokako antolatzaileek. Izan ere 6.000 pertsonak bisitatu zuen iaz hoteleko aretoa disko xelebreen azokan saldu, erosi edota trukean egiteko asmoz. Aurten goan gora egingo duelakoan, estatuko espainolekoak ezetik frantses eta belgikarretik gehien bat, baina baita Britainia eta Alemaniatik etorriko diren erakusleek 30etik gora egingo dute.

Musikarekin loturiko artikulukoak —700 milatik gora denetara— era guztietakoak izango dira, batik bat diskoak, luze eta laburrak eta compact-discak. Aurreko edizioetatik ikasita, 70. hamarkadako pop, punk, folk eta jazz izango dira nagusi, Bilboko jendearen gustuak hala eskatzen duela. Hala ere, eta aro guztietakoak ikusi eta eskuratu ahal izango dira bertan. Han izango dira, egun osoan zehar ikusgai baita ere, hemen sekula ez ikusitako bideo musikalak, 60. hamarkadan grabaturikoak.

Azoka aretoaren beste erdia zinemarekin loturiko pos-

talak, gidak, posterrak, kromoak, egitarauak eta kamarrek beteko dute, azken finean publizitate edota informazioarekin zerikusi duten era guztietako zinema artikulukoak. Orotara miloi erdi luze, edonork eraman dezakeenaz gain hala eta guzti.

Enkantea: nork eskainiko gehiago?

Erosi, saldu eta trukatzek ematen badio saltsa bilduma-

zaleen azoka honi, ez da gutxiagorako bertan egiten den enkantea. Edizio honetarako antolatzailea den BASA promozio taldeak zenbait bitxikeria jarriko du lehian, nork gehiago emateko teknika honen bidez. Enkantea zabalteko The Beatlek 1965.ean EEUUn egindako birako kantaldi baten sarrera aurkeztuko dute, hasteko 25.000 pztatan jarriko delarik. Zeresanik ez, orijinala eta ebakigabea izango da. Michael Jackson eta Bruce Springsteen azetato bana ere aurkeztuko da bertara, baina ez dira bakarrak izango, eta sorpresa ugari agindu dute BASAkoek.

Gauza guzti hauek duten balioa ez dagoenez finkatuta kolekziozaleek definituko dute berauen balioa, eta eskari eta eskaintzaren arauen

arauera erabakiko da nork eramango duen. Hauetaz gain bildumazale bakoitzak gordetzen eta aukeratzen joan den marterialea, ordura arte ezezaguna, bilduz joango da egunean zehar arratsaldeko 7etan enkantean aurkezteko.

Materiale honen balioa, guztiz erlatibo eta subjektiboa izanda ere, katalogatu gabeko diskak, akats edota hutsek eraginda merkatutik kenduak izan direnak, nola baita zensura dela medio estatuan karatula ezberdinez egertutakoak izaten dira preziatuenak, kaleratze tirada murriztekoak barne ere.

Compact-diskaren sarrera

Musika erreproduzitzeko sistema honen berritasuna kontutan harturik, ezin esan daiteke kolekzioetarako oso estimatua denik. Hedatze bidean dagoen sistema izanik ez du oraindik bildumazaleentzat balio handirik, azokan izango diren arren. Gainera diskomanoen ustetan ez du inoiz ere diskoaren balio bera izango, onartu beharrean aurkitzen badira ere. Berauen ustez, compactoa da diskoaren geroa, eta hemen 15-20 bat urte barrura arte ez du erantzun handirik izango. Etsipenez onartutako geroa da, haien ustetan soinu ez naturala eta elektrifikatuegia, truko gehiegiko sistema eta gainera edonork erabil dezakeena, mimorik ezkatzen ez du eta.

ARTURO IZARZELAIA

Paperetan idatzia

EUSKARA KENKAN

Lurralde nahiko zabal eta senda bat ez badugu euskerandako ardiesten, zeinean euskara ezinbestekoa izanen baita, obligazionezkoa goitik behera gizarte maila guzietan, hori ez badugu lortzen eta fite, jai dugu. Gasteizko Gobernuaren eta Euskaltzaindiaren delako elebitasun orekatua maldan behera joatea baizik ez da.

Jose Anjel Irigaray, («Navarra Hoy», 88-VI-21).

ABERRIA, HIZKUNTZA

Juan Gelman Argentinako olerkaria da. 13 urtez desterruan bizi izan dena, Frantzia, Buenos Airesera itzultzen da orain. Honek esan du: «Exilioan aberri bakarraz hizkuntza da». Gurean ere honelatsu delakoan nago ni, Euskal Herrian bertan. Exilioan ote gaude geure herrian? Ez ote?

Joan Altzibar, («Jakin», Apirila-Ekaineko alea).

HIZKUNTZ GATAZKA

Bada, orduan gauzak garbi daude: euskaldungoa jadanik txikia da, erdaldungoa handia, eta kitto: gutxiengoak gehiengoaren esanetara egon behar du. Bestela ez zabilta arau demokratikoen barruan. Eta bada ordua, hor ez bazabilta, demokratizatzen hasteko. Ez al zara gogoratzen Pedro Mari Otañoren hitz haietat? Alegia, «ez degu arrazoyik gutxi geraldako». Gure artean, hala ere, arrazoiaren bidetik sartu nahi gaituzten inbezilik ez da falta.

Joxe Manuel Odriozola, («El Diario Vasco», 88-VI-22).

NOBELAGINTZA

Eta erritmo azkar hori isladatzeko erritmo azkarreko prosa darabil Txillardegi nagusiki. (...) Baina hau ala bestea esan eta Euskal Herriko irakurle goari begira, beldur naiz ez ote dituen gaiak berak itzalean utziko espazioak, denborak, formak, eta beste guztiak, azkenean.

Joan Mari Irigoien, («Egin», 88-VI-21).

BERTSOLARITZA NAFARROAN

Bertsolaritza, Nafarroan, orain dela hamar urte baino indartsuago dagoela uste dut. (...) Hala ere, nahiko ahul ikusten dut nik gaurregun mugimendu hau. (...) Hala bada, ari-leku ohizkoenak —ostatatuak— arrotz bihurtzen joan zaizkio pixkanaka, berteze soinu-kaxeak abots kraskatuko txispatuak baino hobeki kantatzen baitute. Gizona pasiboago bihurtu ere bai, zerebralago, eta espontaneitate txikiagoko, seguraski. Eta lehen bakana zena, bakanago.

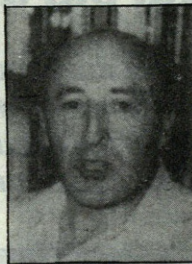
Mikel Taberna, («Ttipi-Ttapa», ale berezia).

Karmelo Landak puntua jarrita

Benito Ansolari

(Lekeitioko Zinema Bileren antolatzaile)

— Badirudi bideoa zeluloidea gainditzen doala, batez ere Euskal Herriko zinegile amateurren artean. Produktzioak ere hala erakusten omen du. Zer inpresio duzu zuk.

N IK uste dut holan agertzen dela. Bideoa sartu denez gero, zeluloidea, super-8a delakoa, gutxiagotzen joan litekeela. Hala ere gure artean ez da egon hain zaletasun handirik bideoarako, estatuarekin konparatuz gero.

Euskal Herrian lehendik egon dira super-8an filme onak egin dituztenak, talde txiki bat besterik izan ez bada ere. Orain ere, lehengo talde txiki hori, esan liteke gazteekin gehitzen joan dela eta gorakada bat egin duela orain hamaika urtetik hona, Zestoako eta Lekeitioko bilerekin batera.

Baina guzti hau, lehengo mailan geratu ote den beldur naiz, igokadarik ez dela egon alegia, eta orduan, berriak, bai zinema egin nahi dutenak, askoz ere errazago daukatela bideoa. Nahiz filmea egitea merkeagoa eta bideoaren tresnak karuagoak izan, halan eta guziz ere erraztasun bat ematen du bideoak, nahiz eta irudiaren aldetik bideoak ez duen lortu filmeak duen argi edo garbitasun hori. Niri, partikulari, gehiago gustatzen zait oraindino super-8an lortzen diren irudiak, bideoaz baino.

Lekeitioko Bilerarako aurkeztu zine lanak gutxitu egin dira, duela bi urte 30-35 izan genituen, aurtun 15. Dena dela urte bate-tik besterako gorabeherak izan liteke. Uste dut datorren urterako Super-8ko filme gehiago izango ditugula, gorakada izango dela, aurtengorako agindutako asko ezin izan baitira amaitu.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Herriak» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Perla», John Steinbeck-Ruper Ordorika. Elkar.
- 2.— «Marginalia», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 3.— «Poliki, poliki haizetan», Patricia Highsmith / Koro Navarro. Elkar.
- 4.— «Gela debekatua», Mario Onaindia. Erein.
- 5.— «Bezperan entregatu nituenak», Pako Aristi. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Erdarakadak», Gotzon Garate. Gero-Mensajero.
- 2.— «Euskara bizitzaren kenkan», J.A. Irigaray. Pamiela.
- 3.— «Euskararen oinarritzko hiztegia». Eusko Jaurlaritza.
- 4.— «Congreso de Estudios Vascos».
- 5.— «Isilune Konparsa», Arana Martija. Elkar.

Txinan zinemaz eztabaidan, Mendebaldera saldu, bai ala ez?

Gero eta film txinar gehiago agertu da Mendebaldeko Zinemaldietan. Chen Kaige-ren «Haurren Errege» izan da azkena Cannes-en. Honen ondorioz eztabaida zahar bat ari da berpizten film txinarrek atzerrian erakusteko daukaten eskubideaz.

Chen Kaige-ren «Haurren Errege».

Duela egun batzuk China Daily egunkariak jaso zuen bere orrialdeetan polemika hau: ez al dute zinegile txinatarrek nahiago izan behar kultur autarkia eta biztanlegoa zerbitu, mugez kanpo ohorea irabazten aritu baino? Galdararen azpian garbi agertzen da diskurtso maoista kutsua, zeinaren arauera arte lanak alderdia, sozialismoa eta herriaren zerbitzuan dauden.

Egunkariak aipatzen duenez «Maila altuko burokrata askoren ustez, kontenido ideologikodun bertako filmak ezin direla atzerrikoen bahe berarekin bahetu, hauek sistema sozial ezberdinak begirakartzen bait dituzte».

Teng Wenji zuzendari pekindarrak egindako deklarazioen arauera «Zinema txinarreko burokratak lotsa gorrian sentitu dira Canneseko Zinemaldian Chen Kaige-k «urrezko esnagailua» jaso zuenetik pelikularik txarrena-rengatik». Horrelakoak eta gehiago irakurri ahal izan dira arestian aipatutako egunkarian. Eztabaida noraino zabaldu den ikusteko honako hau bota zuen beste txinar burokrata batek: «Txinak ez dauka atzeritarren beharrik gure filmak onak ala txarrak diren epaitzeko».

«Urrezko esnagailua»z iratzarri

«Urrezko esnagailua» sari serio bat zelakoan pasa nahi izan omen du prentsa txinarrak, baina azkenean jakin omen da benetan ze sari klase den ho-

ri. Teng Wenji-k dioenez «Okerrena zera da, Chen Kaige-ren filmari atzerrian eskaini zaion tratu kaskarra dela eta gaur keixu diren burokrata hauek direla duela zenbait denbora pelikula hau Chinan erakustea debekatu nahi zuten berberak». Aipatu behar da Ten Wenji-ren zortzi filmek ez dutela Txinako zensura pasa.

Duela gutxi arte zensoreak prest zeuden berritasunak onartzera, honek zine txinarrari nazioarteko kultur maila ezagutua emango balio dibisak erakarri ahal izateko. Baina zinema txinarrerako berri agertzen diren zenbait gai ez dira izan stablishmenaren atseginerako: sexoa, txirotasuna, burokrazia-ren ikuspegi kafkianoa, Kultur Iraultza-ren okerrak... Zenbait bulegotan zera galdetzen omen zuten, ea guzti honek Txinaren irudi un bat ematen duen.

Xian-go Estudioak daude polemikaren erdian, hor ekoiztu bait dira atzerrian saritutako film batzuk. Estudio hauen zuzendari den Wu Tianming zinegileak zera esan zuen New York Timesen egin elkarriketa batean: «Herrialde mailako propaganda arduraduna goxista kontserbadorea da harrizko bihurtutako pentsamenduan, eta ez dauka inolako kualifikaziorik arte alorrean. Burokrata ezjakinok debekatu al lituzkete Kultur Iraultzan bezala Picasso edota Freud-en obrak?».

Eztabaida irekita dago Txinan.

J.M. HERITZ

7ipriztinak

Grüber-ek komedia klasikoa Berlinen

Labiche-ren *Lourcine* kaleko afera eskenaratu du Klaus Mickael Grüber zuzendari alemandarrak. Bost antzezle on direla medio, Udo Samel, Peter Simonischek, Imogen Kogge, Roland Schaffer eta Silvester Groth, farregarri bihurtu du Labiche-ren komedia zaharra. Esterotipoak darabiltza bere pertsonaiak burutzeko.

Italiako artista berriak «Geometria dionisiakoan»

Hogeita hiru artista italiar berri bildu dira «Geometria dionisiakoan» izenburua duen erakusketan. Milani hautatu dute Italiako artista berrien panorama erakusteko. Batzuk hasiak dira belaunaldi berriaz hitzegiten. Badirudi denek geometria hartzen dutela gai bezala. Zergatik geometria?

Afrikar musika indarrean Parisen

Afrikako musika jaialdi bat ospatu berri da Parisen. Maiz izaten dira egia esan. Orain aipatzen dugun honek ordea Zaire eta Etiopiako taldeak izatea dauka nabarmengai. Papa Wemba zairetarren runbak alde batetik, eta Etiopiako Roha Band bestetik. Jazz urbanoa eta musika orientala biltzen dituzte azken hauek. Nonbait Etiopian, goseaz gain, orkestra mordoa dabil musika egiten. Zairen berriz izugarrizko arrakasta dauka Papa Wemba runberoak.

Papu-en dantzak Munduko Kulturen Etxean

Hilabetez aritu dira Ginea Berriko papu-ak beren dantzak erakusten Pariseko Munduko Kulturen Etxean. Hauekin batera Pazifiko-ko beste hamar herri ere ihardun dira beren kultura erakusten etxe horretan. Aurpegia pintatu eta etengabeko dantza dena, andreak gizonak probokatuz dantzaren zorabioan jarrai dezaten, museo-bizi moduko batean ikusi ahal izan dute europarrek. Bizi bizian.

Euskal Telebistan gastelerazko publizitatea

Ez naiz telebistazale horietakoa. Baina denok bezala, ni ere telebistaren aurrean jarri ohi naiz astean zehar.

Neu ere konturatu naiz—teleikusle guztiok bezala, uste dut—egunetik egunera publizitateak gero eta kalitate handiagoa duela. Eta hasiera batean uste nuena baino gehiago erreparatu dut programa batetik bestera eta

tartetan ipintzen dituzten spot mordo horietan (video-clipak dirudite jadanik). Oso interesgarriak dira alde guztietatik, begiak kritiko jarriera hartzen duenean batez ere.

Baina eskutitz hau ez dut idatzi hain zuzen analisi semiotiko deitu ohi den horietako bat egiteko.

ETB-lean oraindik ere gastelerazko publizitatea pantailaratzen ausartzen dira, nahiz eta ikusleek euskara badakitela suposatzen den—baliteke zenbaitek euskara 'ikasteko' edo 'entzuteko' ere erabiltzea—. Zein dira arrazoiak? Ekonomikoak soilik? Ez dut pentsatu nahi ETB-leko arduradunek zein telebistan lan egiten duten ez dakitenik, ez eta Euskal Telebistak betetzen duen funtzioa zernolako den ahazten ari direnik...

ANDER MANTEROLA

Berriro gartzelako heriotzaren aurrean

Joan Karlos Alberdiren heriotza gertatzean, Kristau Elkarte Herriarrok ez genuke geratu nahi geure oihua berriro entzun erazi gabe. Gero eta argiago dago, gartzelak, borrokalaria sakailatzeko espreski prestaturik daudela; eta honi, familiarrek eta nolabait presoek gure elkartasuna adierazi nahi diegun guztiok jasaten dugun tratoa gehitu behar zaio.

Aurreko asteburuan gartzelarako ibilaldian parte hartu genuenok, zertxobait frogatu genuen errealitate hori: bidean hamalau kontrol pasatzera heldu ginenak bagara, eta hogeitamasei ordu kostatu zitzaigun joan-etorria.

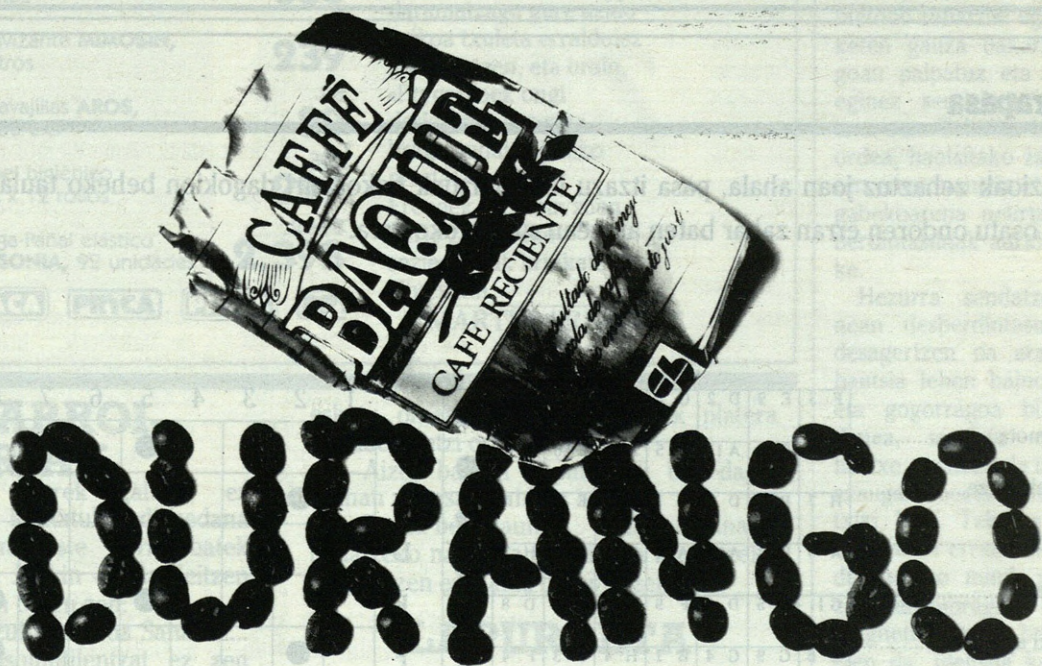
Presoak elkarrengandik eta herriarengandik honela

isolatzeak ondorio pentsa ezinak ekar ditzake. Bitartean, Elgoibarren bildu ziren taldeek, Gisasolaren esiliatzearen erruduna salatu omen zuten.

Guk zera galdetuko genuke, ea nor ote den, Euskal Herriko, milatik gora diren esiliatu, deportatu eta gartzeleratuak erruduna. Gure ustez, Elgoibarrerako deia-zen izpirituarekin ados dauden eta bermatzen duten talde guztiak dira, bakoitza bere neurrian, egoera honen eta gartzelatan gertatzen ari diren heriotzen errudunak.

Bere iraupenerako, hone-lako zapalketa eta errepresio indarrak behar dituen 'pakea' ez da pakea. Herri honen eta herritarren eskubi-deak aitortuak eta errespetatuak izan daitezen, horretarako diren borroka era guztiak erabili behar direla uste dugu, eta bide honetatik sartu behar dugu pakerako bidean.

KRISTAU ELKARTE BAT

**Bertakoak ez bagina,
gure kafea ez litzateke berria izango.**

Imagina ezazu unetxo batez BAQUÉ KAFIA, hemendik ia mila kilometrotara egongo balitz... Orduan, nahiz eta kafea egunero xigortuko bagenu ere, nahiz eta egiten dugun bezain ongi egingo bagenu ere, zuregana iristerako garraioak, biltegiak, bitartekariak eta abarrak direla medio, kafea zeharo zaharkitunik egongo litzateke eta lurra bidean galduko luke kafea igortua geratuz, eta ez litzateke kafe berria izango. (Gertatu ohi da). Beraz, betidanik Durangon gaudenez gero eta gure kafea egunero xigortzen eta banatzen dugunez gero, argi eta garbi esan dezakegu, hemen, BAQUÉ KAFIA dela kafe berria.

CAFFE BAQUÉ
Hobe, berri-berria
bait da.

Gizartearen zulo beltzetako bat

Doinua: Xarmangarria

1

Gogorra iruditzen zait
gaurko gizartea.
Izango ote da inoiz
hau baino hobea?
Azaltzeko moduan
hona adibidea,
gezurra badirudi
egia da ordea.

2

Hamairu urte zituen,
gaztea oraindik,
arazoak etxean
ez zeukan pakerik.
Bere bakardadean
sentitu zen hilik,
ez zeukan aukerarik
ez irtenbiderik.

3

Laguntzeko eskurik
gabe somatu zen
ta irtenbide modura
hasi zen drogatzen.
Etxeko arazoak
behin ziren joaten
ta bera ordurako
jada ezin irten.

4

«Ama galdu egin nazi,
ez egin negarrik,
inoiz ez bait dut eman
etxe hontan pozik.
Har ez dezala anaiak
holako biderik,
eta orain utz nazazu
hiltzeko bakarrik».

LOREA P. ALBENIZ

Elgoibarko «Etxegiña» 8. bertso paper lehiaketa (8. maila).

Kontrapasa

Definizioak zehaztuz joan ahala, pasa itzazu letra guztiak bakoitzari dagokion beheko taulako laukira.
Taula osatu ondoren erran zahar baten aurrean suertatuko zara.

I. Jazki mota.....	F 3 E 9 D 2 G 6 A 4 H 8 B 4	●
II. Eserleku luze.....	G 3 B 10 A 11 D 5 E 10 F 5 A 7	●
III. Deseuza.....	H 7 B 3 D 7 G 1 E 3 E 7 H 1	●
IV. Dohan.....	A 6 D 4 A 3 A 10 E 11 F 6 H 3	●
V. Gizaki apartak.....	G 11 G 5 D 6 F 9 D 9 B 6 D 8	●
VI. Leherketa zaratsua.....	E 6 G 9 G 4 B 1 H 4 D 3 F 4	●
VII. Kengaitz.....	A 8 E 1 H 10 G 8 E 2 G 2 F 10	●
VIII. Gipuzkoako herria.....	F 1 H 6 F 11 D 10 B 9 H 5 H 9 E 4	●
IX. Birikak.....	A 1 F 7 H 2 B 11 B 5 A 2 B 8 D 1	●

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A					●				●		
B		●					●				
D											●
E					●			●			
F		●						●			
G							●			●	
H											●

(soluzioa 11. orrialdean)

a ze flasha!

Ultramarinos / Janariak

PRYCA	Aceite Girasol KOIPESOL , 1 litro	¹⁷² 142
PRYCA	Aceite Oliva 1º KOIKE , 1 litro	²⁵⁸ 219
PRYCA	Galleta María FONTANEDA , 1 kilo	¹⁹⁴ 165
PRYCA	Tomate frito STARLUX , 420 grs.	⁷⁷ 55
PRYCA	Atún Claro CALVO , pack x 3 unidades	²⁰⁸ 170
PRYCA	Arroz SOS , 1 kilo	¹¹⁶ 90
PRYCA	Chocolate con leche extrafino MILKA , 150 grs.	¹⁰⁵ 85
PRYCA	Café natural molido MARCILLA , 250 grs.	¹⁴² 124
PRYCA	Vino Jumilla T-R Brik DON SIMON , 1 litro	⁹² 69
PRYCA	Vermouth Rojo-Blanco MARTINI , 1 litro	³⁶⁶ 299
PRYCA	Anís LAS CADENAS , 1 litro	⁵⁷⁴ 498
PRYCA	Brandy MAGNO , 3/4 litro	⁶⁶⁰ 585
PRYCA	Detergente SKIP , 5 kilos	⁷⁷⁹ 630
PRYCA	Suavizante MIMOSIN , 4 litros	³⁰⁹ 239
PRYCA	Lavavajillas AROS , 1.500 c.c.	⁹⁸ 80
PRYCA	Papel higiénico CEL x 12 rollos	³⁹⁹ 299
PRYCA	Braga-Pañal elástico AUSONIA , 92 unidades	^{2.698} 2.398
PRYCA	PRYCA	PRYCA

Euskaldunok kurrink.—

Euskaldunok gehiegi eta desegoki jaten dugula banekien, baina ez nuen pentsatu ere egingo hain astazakilak izango ginenik. Edo hain zerriak, omniboroak, orojaleak, alegia. Hor daukazu froga: klase guztietako olioak, gailetak, tomateak, atuna, arroza, txokolate esneduna, kafea, ardoa, martinia, anisa, koñaka, deterjentea, suabizantea, ontzigarrikaria, komuneko papera eta braga-pardelak. Espainolen frustrazioa koloniak izan dira beti —«ultramarios»— eta euskaldunona gehiago ezin jana —«janariak»—, tripazaku ahaleenok. Arrazoin dute «Cuadernos de Alzate»ko gure abertsarioek, milenarista handiuste omniboro babo batzuk gara. Horratx. Urteak daramatzagu gure azido urikoa txuleta erraldoiez gobernatzen, eta orain, «Pryca»koek ongi deskubritu dutenez, braga-pañalak jateko prestatzen gara. Freudek arrazoin zuen Parte Zaharreko soziedadeak kritikatu zituenean.

MARTIN ARANA

OSASUNAREN ARDURAZ

Hezur-hausturak neurtzeko bibrazio teknika

KENT-EKO Unibertsitatean, elektronikako irakasle den Richard Contek teknika berri bat martxan jarri du. Teknika honen oinarria zera da, hezurren erresonantzia neurtzea kanpai batena neurtuko litzatekeen antzeratsu. Tibia edo zangarraren erresonantzia maiztasunik txikiena, adibidez, 120 Hz ingurukoa da, baina tibia hautsi batena baxuagoa da, haustura-gunea flexibleagoa, malguagoa baita.

Hezur-erresonantziaren teknika hau balio handikoa izango da ortopediko eta traumatologoentzat. Orain arte, medikuek ez dute eduki hautsitako hezuren konponketa-prozesua zein martxatan zihoan neurtzeko metodo zehatzik: egin zezaketen gauza bakarra zangoan palpatuz eta presioa eginez sendaketa ebaluatzen zen. Teknika honekin, ordea, hautsitako zangarraren erresonantzia eta hautsi gabekoarena neurtuz, desberdintasunak aurki daitezke.

Hezurra sendatzen den desberdintasun hori desagertzen da eta hezur hautsia lehen baino sendo eta gogorragoa bihurtzen denez, sendatu ondoren hortxe geratzen da betirako ezaugarri bezala diferentzia txiki hori. Teknika berria aplikatzen erraza da eta ez du inolako minik ematen: zangoan bibragailu elektromagnetiko txiki bat ezartzen da, igeltsua kentzeko beharrik gabe.

XABIER AGIRRE

FANFARROI-KERIAK

Aurreko lagun horrek galtzen ez bazekien ondoren kontatuko dizuedana gure herrian dugun beste 'perla' batek esandakoa da. Joxe Joakin —hala deitzen baita— Saharan egon omen zen:

— Mutilak! Hura zuhaitz piloa Saharan... Haiek basoak... Basomutilentzat ez zen lanerako leku hobeagorik!

— Saharan? Bainan hura ez al duk basamortua?

— Bai... hala utzi genian...

EULIA ZOPAN

Patxiku txiki sartu omen zen jatetxe batetara eta bazkaria hasteko fideo zopa

eskatu omen zuen. Kamareroak platera mahaian utzi orduko, ordea:

— Aizu, bainan zopan euli bat dago! Bainan zer esan nahi du honek?

— Barka beza jaunak... bainan ni janaria banatzeko nago, ez etorkizuna iragartzeko edo gauzen esanahia deszifratzeko.

LAPURRETA

Bilboko jantxidenda ezagun batetan lapurreta haundi xamarra izan omen zuten orain dela pare bat urte.

Nagusia xelebrea izaki, txartel hau jarri omen zuen dendaren atean eta eskaparteetan:

— «Lapurrek ere nahiago dute hemen jaztea!».

Drogomenpekotasuna, modan jarri den gaia

DROGAMENPEKOTASUNA-REN gaiak, bere alde sozialari dagokion heinean, ez du aldaketa garrantzitsurik izan azken hilabeteotan. Drogomenpekotasunaren zioen aurkako borrokarako, nazio mailan eta herri erakunde bezala Asgagintza erakundearen sorrera nabarmendu behar dugu bere garrantzian. Erakundetze prozesu honetan herri mailako 30 talde bildu dira bertan Oinarrizko Dokumentu bat jabetu garelarik Drogomenpekotasunen Prebentziorako eta Droga Trafikoaren Salaketarako.

Prozesu honetan garatu da «Udaberri88» kanpaina, Droga Promozio eta Trafikoaren aurkako sensibilizazio eta salaketa kanpaina. Erizpide sail bat isladatu da bertan, narkotrafikoaren aurkako borroka, banatzaile sare eta hauen arduradun direnen aurkakoa azpimarratuz, kontsumatzaileak, kontsumatzaile huts izateagatik zigortu gabe.

GATOZEN gaur egungora orde. Droga Trafikoaren aurkako ETaren ekintzak ez dira berriak eta ez dute inoiz kale oihartzunik izan instituzioen aldetik. Hori bai, egon izan dira instituzio mailako arduraduten zenbait pertsonaren deklarazioak narkotrafikoaren aurkako borrokan beraiek izan duten efikazia positiboki aurkeztuz.

Otxarkoagako lau establezimenduetan eztanda egin zuten lau lehergai-luek isiltasuna izan dute emaitza argi bezala. Droga trafikoarekin omen zeuzkaten harremanak zirela medio, Eibar eta Elgoibarren bi pertsona hil-

tzearen ETaren ekintzek, udalen erreazioa izango dute, komunikabideetako lehen orriak beteko dituzten akordio maioritarioak lortuz eta manifestaldiak konbokatuz. Udalak, instituzio politikoak izanik, buruan jarriko dira, ETaren aurkako hitzarmena kalera ateraz eta hitzarmen horren aurka agertu zen indar politiko bakarra, eta udaletan gorporezko aurkeztzen zutenarekin bat ez zetorren bakarra, HB, erasotuz. Drogomenpekotasunaren fenomenoak apenas zerikusirik zuen garapen oso bat, non garrantzia zuena bizi dugun egoera politiko globala bait zen.

ZENBAIT datu solte aipatu nahi nituzke irakurlea aspertzeko asmorik gabe. Nazioarte mailan estimatzen denez kontsumitzen den droga kopuruaren %10a baino ez da dekomisatzin. Eta aipatu behar da gainera %10 horretatik parte bat merkatura bueltatzen dela oso modu ezberdinez. Estatu mailan 22 kilo heroina harrapatu ziren 1986. urtean, teorikoki beraz, 220 kilo kontsumatu zirelarik. 1987. urtean, 10 kilo baino dekomisatu ez zirela eta, 100 kilo heroina bakarrik kontsumatu ote ziren? Nor engainatu nahi dute? 1970. urtean 81 gramo heroina dekomisatu ziren eta 1976. urtean, heroinaren boom-aren erdian, 102 gramo. Ze joku da hau? Ez al daude erresponzabilitate eta interes argiak?

Nor atxilotzen da? Gartzelak gazteak beteta daude. Basauritik atera da berria, 16-18 urte bitarteko preso gazteen %80ak arazoren bat dauka drogak direla-eta. Baina zera esaten zaigu gainera horrekin batera, presoek %76ak drogak kontsumatzen ditu gartzela barruan. Nola sartzen dira drogak ziurtasun neurri hain sofistikuatuak dauzkaten zentru hauetara?

Seguritateaz, poliziaren efikaziaz, kontrol neurriez... drogomenpekotasunaren gaia gu seguruago edukitzeko bakarrik darabiltenean, lojikoak da manipulaturik senti gaitzen eta sinisgarritasun maila hutsaren ondorengoarena izatea, nahiz eta biztanlegoaren multzoak egon beren ezjakintasunean edota beren interesengatik 'seguruago' sentituko dena.

Esan dezakegu gora jo duela kokainaren kontsumoak, speed-arenak, botikenak... heroinaren kontsumoa, kanabis-arena... mantendu egiten dela, baina hemen, Euskadin, egia dena zera da, kontsumoa gero eta gehiago dela polikontsumoa, hemen jeisten den gauza bakarra kalitatea dela hala nola droga ezberdinen kontsumo eta gehiegikerian hasteko adina.

JOAN gaitzen 'bide onetik'. Moralismorik gabe eta dramatizatu gabe. Ez gaude hauteskunde kanpainen sarturik. Drogomenpekotasunaren fenomeno gure herri, auzo eta kaleetan dago. Menpekotasuna pairatzen duten pertsonengan, osasun, pertsona, sendi, hezkuntza, sozial... arloetan eraginak begibistakoak dira. Interes politiko, ekonomikoak... ere bai. Lehendabiziko jarrera fenomenoarekin ez konprometitzeko da, guregan eraginik ez duela ustea eta besteengan uztea arazoaren konponketa. Bigarren jarrera bat ondorioetan geratzea eta horiek baretzen saiatzea da, goxatuaz edota aurreginez erradikalki beraiei. Agian 'konponduko' dugu 'arazoa' gure auzoan, gure etxean, baina... Hirugarrena, pertsona bakoitza aztertzea da, organismo bakoitza aztertzea, instituzio bakoitza, erakunde bakoitza..., konprometzu kolektibo eta pertsonal bat ekar bait dezake, ES-KARIAREN PREBENTZIOAREN bitartez eta ESKAINTZAREN aurkako SALAKETA eta BORROKAREN bitartez DROGOMENPEKOTASUNIK GABEKO EUSKADI lortzeko.

Hirugarren ildo honetan gutxi dira egin ahal guztiak, baina etorkizun Aske baten eraikuntzan lan egitea uzten digu. Beste bi jarrerak? Drogomendekotasun fenomenoaren gaur egungo egoerak asumitzen duen aukerak dira.

TXUS CONGIL

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako peptsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta gogiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

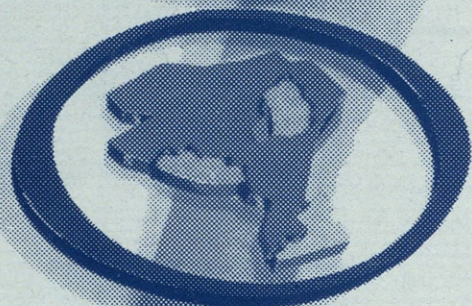

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959**1988**

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa